

Elina Paasonen

MENETETTYT MITALIT

Miten urheilutoimittajat esittivät vuoden 2012 Lontoon olympiakisoissa epäonnistuneet suomalaissuosikit?

Viestintätieteiden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Toukokuu 2019

TIIVISTELMÄ

Elina Paasonen: Menetetyt mitalit – Miten urheilutoimittajat esittävät vuoden 2012 Lontoon olympiakisoissa epäonnistuneet suomalaissuosikit?

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Journalistiikka

Huhtikuu 2019

Keskityn tutkielmassani tarkastelemaan, kuinka suomalaiset urheilutoimittajat nostattavat menestysodotuksia ennen suoritusta ja kuinka he toimivat sen jälkeen, kun menestys jää saavuttamatta. Keskityn artikkeleihin, jotka koskevat niitä urheilijoihin, jotka urheilutoimittajat nostivat ennen vuoden 2012 Lontoon olympialaisten alkua suomalaisiksi medalisuosikeiksi. Nämä viisi urheilijaa ovat ampuja Satu Mäkelä-Nummela, painija Rami Hietaniemi, purjehtija Sari Multala, meloja Jenni Mikkonen ja keihäänheittäjä Tero Pitkämäki. Aineistoni kattaa kaksi iltapäivälehteä *Iltalehden* ja *Ilta-Sanomien*, *Helsingin Sanomien* sekä kolme maakuntalehteä *Kalevan*, *Aamulehden* ja *Keskisuomalaisen*.

Urheilujournalismilla ja menestyksellä on aina ollut tiivis suhde. Olympiakisat ovat synnyttäneet sankareita ja sankaritarinoita jo yli sadan vuoden ajan. Vuosien mittaan olympiakisoista on kasvanut globaali, miljardien eurojen mega- ja mediatapahtuma. Urheilujournalismia on läpi vuosikymmenten syytetty monesta. Sen on sanottu olevan kliseistä, maskuliinista ja rutiinien kahlitsemää. Ennen kaikkea sen on sanottu olevan liian lähellä itse urheilun järjestelmää. Sen kritiikki kohdistuu urheilijan suoritukseen, muttei ota kantaa laajempiin epäkohtiin, kuten korruptioon tai urheilun päättäviin elimiin.

Sain kimmokkeen tähän tutkielmaan kritiikistä, jota suomalaista urheilujournalismia kohtaan esitettiin vuoden 2012 kisojen jälkeen. Tuon kritiikin mukaan suomalainen urheilujournalismi on julmaa ja kriittistä, eikä perustu asiantuntemukseen, jota arvostelu tuekseen vaatisi. Olin yksi Lontoon olympiakisoissa työskennelleistä suomalaisista urheilutoimittajista, joten koin tuon kritiikin osaltani henkilökohtaisesti ja halusin ottaa selvää, onko tuo kritiikki aiheellista ja miltä osin.

Laadullisen analyysin tarkoituksena on tiivistää aineistoa. Käytän tässä tutkielmassa aineistoni analysoimiseen sisällönanalyysin työkaluja. Lähestyn aineistoni induktiivisesti, eli lähdän liikkeelle yksittäisestä ja pyrin sen avulla tunnistamaan yleisiä piirteitä. Tutkimustani eivät ohjaa ennalta määritellyt analyysiyksiköt vaan ne valikoituvat aineistostani. Käytän sisällönanalyysia aineistolähtöisesti.

Tutkielmani perusteella ei ole olemassa yhtä ja ainoaa tapaa nostattaa menestysodotuksia, tahi purkaa epäonnistumista. Esimerkiksi urheilijan laji ja sen tunnettavuus ja perinteet Suomessa vaikuttavat niin juttujen määrään kuin tapaan kirjoittaa. Mitä perinteisempi ja miehisempi laji, sitä vahvemmin kansalliset piirteet ja historialliset saavutukset nousevat esiin ennen ja jälkeen suorituksen. Yhden urheilijan epäonnistuminen nähdään koko kansakunnan tai vähintään kunniakkaan lajiperheen epäonnistumisena.

Urheilutoimittajat nojaavat useimmiten aiempiin tuloksiin, harjoitteluun ja olosuhteisiin, tulkitsevat urheilijan käytöstä ennakoivissa tulevaa kilpailua ja suoritusta. Olympialaisissa urheilijan haastattelu on usein keskeisessä roolissa jutuissa, eikä monessakaan jutussa esiinny yhtä aikaa useaa haastateltavaa tai näkyväksi tehtyä lähdettä, lähdekritiikkiä. Tutkielmassa mukana olevien lehtien välillä on yllättävän vähän eroa.

Epäonnistujan määritelmä on lopulta urheilussa haastava. Sama tulos voi johtaa jopa olympiatasolla eri vuosina aivan erilaiseen sijoitukseen. Urheilujournalismissa menestys on usein yhtä kuin mitali. Urheilija ei voi olla tyytyväinen, jos hän ei saavuta tuota mitalia. Tutkielmani perusteella urheilutoimittaja ei ole kylmäverinen sivaltaja, eikä johda kansaa sydämettömyyteen. Ennen hän on ennalta-arvattava ja traditioita ylläpitävä.

Avainsanat: urheilujournalismi, urheilujournalisti, sanomalehti, olympialaiset, mediatapahtuma, megatapahtuma, menestys, epäonnistuminen, pettymys, suomalaisuus, mitali, aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1	JOHDANTO	5
2	URHEILUJOURNALISMIN HISTORIAALLISELLA LÄHTÖLINJALLA.....	7
2.1.	Hevoskilpailuista kukkotappeluista baseballiin	7
2.2.	Suomi herää urheiluun kansallisena projektina	9
2.3.	Urheiluosastot vakiintuvat päivälehtiin	11
2.4	Sanomalehden urheilutoimittajasta tulee taustoittaja.....	12
3	MISSÄ MENESTYJÄT, SIELLÄ URHEILUTOIMITTAJAT	15
3.1.	Urheilujournalisti – tarkkaileva katsomovalmentaja	15
3.2.	Urheilujournalismi – uutisen ja viihteen välimaastossa.....	19
3.3.	Menestys ruokkii kiinnostusta ja näkyvyyttä urheilusivuilla.....	22
3.4	Urheilujournalismi ja epärealistiset menestysosoitukset	23
3.5	Suhde urheiluun urheilujournalisteja keskenään erottavana tekijänä	26
4	MAAILMA MUUTTUU, MUUTTUUKO URHEILUJOURNALISMI?	29
4.1.	Omat ja jaetut sankarit	29
4.2.	Globalisaatio, digitaalisuus ja kaupallistuminen.....	30
4.3	Pakko ottaa kantaa ja kaivaa skandaaleja	34
4.4	Megatapahtumien kulta-aika.....	37
4.5.	Yhteenvedo	39
5	TUTKIMUSTEHTÄVÄ	41
5.1	Tutkimuksen tarkoitus ja rajausta	41
5.2	Tutkimuskysymykset	41
6	AINEISTO JA SEN RAJAUS	42
6.1	Viiden olympiaurheilijan tarina – miksi juuri he?	42
6.2	Kaksi iltapäivälehteä ja neljä päivälehteä kattavat Suomen	44
6.3	Perinne ja tunnettavuus valintojen taustalla	46
7	MENETELMÄ	49
7.1	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	49
7.2	Aineistolähtöisen sisällönanalyysin käyttö tässä tutkielmassa	51

8	TULOKSET	55
8.1	Satu Mäkelä-Nummela – kultainen marjanpoimija	55
8.2	Rami Hietaniemi – surkeuteen vajonneen suomalaisen painin vertauskuva ..	60
8.3	Jenni Mikkonen – naisellinen voimanperä	65
8.4	Sari Multala – historian paras naispurjehtija ilman olympiakruunua	69
8.5	Tero Pitkämäki – suurten kilpailujen suuri mies	74
8.6	Pettyneen kuuluu näyttää pettyneeltä.....	81
8.7	Lehtien välillä on sisällössä vähän eroja.....	85
8.8	Kuvavalinnat tukevat tunnetta ja toistava itsenään	85
9	YHTEENVETO JA POHDINTAA	87
9.1	Epäonnistujan monet kasvot	87
9.2	Osuuko urheilujournalismin kohtaama kritiikki kohteeseensa?	88
9.3	Maailma muuttuu, muuttuuko suomalaisten mediasuhde urheiluun?.....	90
9.4	Mihin suuntaa urheilujournalismi on matkalla?	92
	LIITE: JUTTULUETTELO	94
	LÄHTEET.....	104

1. Johdanto

Uskaltaako tässä enää yrittää? Tämän kysymyksen esitti 400 metrin aitajuoksija Noora Toivo blogissaan ja *Aamulehden* mielipidesivulla 15. elokuuta 2012. Entinen aituri Manuela Bosco otti asiaan kantaa 19. elokuuta 2012 *Helsingin Sanomien* urheilusivuilla.

”Väitän, että urheilusta tiedottava media kärsii sokeudesta, joka johtaa kansaa sydämettömyyteen.”

Kirjoituksessaan Bosco antoi ymmärtää, että urheilujournalismi näkee maailman mustavalkoisena, ettei urheilutoimittajilla ole juuri taitoa journalismin, saati urheilun itsensäkään suhteen. Myönnän avoimesti, että kirjoitus närästi minua urheilutoimittajana. Se pani myös ajattelemaan, herätti kipinän tarttua aiheeseen, joka pysyi sitkeästi pinnalla Lontoon 2012 olympiakisoja seuranneena syksynä osana suomalaisen huippu-urheilujärjestelmän uudistamista koskevaa keskustelua.

Onko suomalainen urheilumedia todellakin sokea, kylmä sivaltaja? *Helsingin Sanomat* tiedusteli kaksi kuukautta Lontoon kisojen jälkeen asiaa maltillisemmin sanankääntein urheilu- ja kulttuuriministeri Paavo Arhinmäeltä. Ministeri vastasi seuraavasti:

”Yhtä aikaa ollaan liian kriittisiä ja kritiikittömiä. Haluaisin nähdä enemmän journalismia, joka menee syvemmälle urheilun kulttuuriin ja taustoihin. Välillä tuntuu, että urheilijoita kohdellaan epäoikeudenmukaisesti, jos he epäonnistuvat.” (HS 11.10.2012)

Suomalainen huippu-urheilu oli näyttävästi esillä myös kaksi päivää aikaisemmin 9. lokakuuta Ajankohtaisen kakkosen *A2-teema*issa. Jälleen kerran keskustelu koski osaltaan myös huippu-urheilun ja median suhdetta.

Paikalle kutsutuista 20 keskustelijasta yksi edusti mediaa. *Urheilulehden* jääkiekkoon erikoistunut Petteri Sihvonen torppasi ajatuksen, että media olisi vastuussa saavutetuista tuloksista ja painotti, ettei media voi ryhtyä ”*paapomaan urheilijoita*”. Sihvonen oli muiden keskustelijoiden kanssa samaa mieltä siitä, että kritiikin pitää olla perusteltua ja viedä keskustelua eteenpäin.

Sen sijaan, että haluan selvittää tässä tutkimuksessa, mikä on urheilutoimittajan rooli ja tehtävä urheilun kansallisessa hankkeessa, olen kiinnostunut selvittämään, pitävätkö esitetyt väittämät

urheilutoimittajien työnjäljestä paikkansa. Keskityn ennen kaikkea selvittämään, kuinka suomalainen sanomalehtien urheilujournalismi esitti Lontoossa epäonnistuneiksi laskemansa urheilijat. Ne kansakunnan toivot, jotka toimittajakunta nosti ennen kisojen alkua mitaloitavoiksi.

Olen työskennellyt urheilutoimittajana *Helsingin Sanomissa*, *Iltalehdessä* ja *Aamulehdessä*. Aloittaessani tämän pro gradu -työn tekemisen alkutalvesta 2013 olin ennättänyt työskennellä *Aamulehden* urheiluosastolla lähes kuusi vuotta. Sen jälkeen tämän tutkielman tekeminen on venynyt ja minulle on kertynyt lisää vuosia urheilutoimittajana. Olen myös toiminut *Aamulehden* urheilutoimituksen päällikkönä.

Lontoon 2012 kesäakisat olivat minulle journalistina urani kolmannet olympialaiset. Lisäksi työskentelin toimittajana Ateenan vuoden 2004 paralympialaisissa. Näiden kilpailujen jälkeen olen toiminut journalistina paikan päällä Sotshin talvikisoissa, Rio de Janeiron kesäcisoissa ja viimeiseksi Pyeongchangin olympialaisissa helmikuussa 2018. Tässä tutkielmassa mukana olevista artikkeleista kirjoitin itse kaikki *Aamulehden* purjehdusjutut ja yhden melontaa koskevan ennakon.

Urheilu on aina ollut osa minua. Synnyin sukuun, jossa on juhlittu viimeisen sadan vuoden aikana niin uinnin kuin taitoluistelun Suomen mestareita. Minusta itsestäni tuli luistelija. Sain ensimmäiset taitoluistimeni 3-vuotiaana. Edustin aktiivivuosinani Suomea muodostelmaluistelijoukkue Rockettesin riveissä. En edes tiedä, kuka olisin ilman vuosia luistimilla. Tunnen suomalaisen taitoluistelun sisäpiirin ja keskeiset tekijät, olen osaltani osa sitä. Tiedostan tämän. Tunnen itseni. Toimittajana työskennellessäni minulle on tärkeä erottaa entisen urheilijan ja nykyisen toimittajan roolit.

Tämä pro gradu -tutkielma ei ole ollut minulle missään vaiheessa ainoastaan akateeminen opinnäytetyö vaan myös ammatillinen itsetutkiskelun paikka. Hetki pysähtyä ja katsoa, miltä vuoden 2012 olympiasivut näyttävät, kun niitä lukee urheilujournalismia käsittelevää tutkimusta ja asettamiani tutkimuskysymyksiä vasten.

Urheilujournalismia on kautta sen historian kritisoitu kapea-alaisuudesta, amatööriäisyydestä – liian tiiviistä suhteesta itse urheilun järjestelmään. Vaikka työni keskittyy ennen kaikkea tarkastelemaan Lontoon vuoden 2012 olympiakisoja koskevaa sanomalehtikirjoittamista ja sitä kohtaan esitettyä kritiikkiä, näen sen osana historiallista jatkumoa.

2. Urheilujournalismin historiallisella lähtölinjalla

Nykyisenkaltainen urheilujournalismi versoo samasta maasta modernin urheiluliikkeen kanssa. Hahmottelen ensimmäisessä aiempaa tutkimusta käsittelevässä luvussa urheilujournalismin historiallisia kehityskulkuja. Siirryn sen jälkeen luvuissa kolme ja neljä tarkastelemaan, kuinka urheilujournalismia ja sen tekijöitä on kuvattu ja kritisoitu sekä miten keskeisessä roolissa menestyminen on ollut urheilusivuilla. Viimeiseksi tarkastelen sitä mediamaailmaa, jossa urheilujournalistit vuonna 2012 työskentelivät.

Ennen kuin keskityn tarkastelemaan suomalaisen urheilujournalismin varhaisia vaiheita ja ominaispiirteitä, kuvaan lyhyesti alan kansainvälisestä kehityskulkua. Tämä lyhyt katsaus on mielestäni olennainen siltä osin, ettei suomalaista urheilujournalismia olisi olemassa sellaisenaan ilman kansainvälisiä vaikutuksia. Yhtä lailla sen kotimaisia ominaispiirteitä olisi vaikea nähdä ja arvioida ilman vertailukohtaa, saati tuntematta sen historiaa. Historiallinen tarkastelu osoittaa myös, etteivät urheilujournalismia alusta lähtien koetelleet haasteet ole kadonneet reilussa sadassa vuodessa minnekään. Päinvastoin ne ovat kasvaneet ja moninaistuneet.

Puhuessani urheilujournalismista keskityn tässä työssä ennen kaikkea sanomalehtien urheilusivujen tarjontaan, joskin niin, että ymmärrän joukkotiedotuksen alla toimivien eri viestintävälineiden ja niiden harjoittaman journalismin kiinteän suhteen ja vaikutukset toisiinsa.

2.1 Hevoskilpailuista ja kukkotappeluista baseballiin

Harveyn (2004, 7–17) mukaan urheilutapahtumat – etupäässä hevosurheilu, kukkotappelut ja kriketti – tulivat monille briteille tutuiksi jo 1700-luvun loppupuolella. Etenkin saarivaltion eteläosien asukkaat pääsivät tuolloin osaksi hiljalleen nousseen vapaa-ajan viihdetalouden kasvua. Urheilutapahtumat alkoivat vakiintua osaksi tiettyjä viikonpäiviä ja vuodenaikoja. Samoin syntyivät ensimmäiset ainoastaan urheiluun keskittyneet lehdet: vuosina 1792–1815 ilmestynyt *Sporting Magazine* ja hevosurheilua käsitellyt *The Racing Calendar*, jota julkaistiin vuosina 1793–1815.

Sanomalehtien sivuilla urheilu-uutisointi alkoi Englannissa hiljalleen 1700-luvun lopulla ja levisi Yhdysvaltoihin 1800-luvun alussa. Harveyn (2004, 31–33) mukaan 1800-luvun alun nopea kehitys

kuitenkin hidastui, kun osa lehdistöstä alkoi hyljeksiä vauhdilla kaupallistunutta ja viihteellistynyttä urheilua, jonka vitsaukseksi tuli järjestetyt ottelut ja sovitut tulokset.

Urheiluliikkeen jatkuva kasvu ja yleisön kiinnostus johtivat 1860-luvulla urheilujournalismin eriytymiseksi omaksi alakseen. Oma osansa oli tekniikan kehittymisellä. Lennättimen keksiminen mursi paikallisuuden rajat ja tehosti kaikkien uutisten jakelua ja kulutusta.

Myös vedonlyönnillä oli merkittävä yleisöä urheilua koskevan uutisoinnin pariin houkutteleva vaikutuksensa. Urheilujournalismi vahvistui erityisesti sellaisten lajien parissa, kuten nyrkkeily ja raviurheilu, joissa yleisö pääsi lyömään voittajasta vetoa. (Pänkäläinen 1991, 132–135.) Jo tuolloin kaupallinen lehdistö jakoi vetovinkkejä ja laski voittokertoimia aivan kuten tänä päivänäkin. Yhdysvalloissa kasvua edisti ennen kaikkea yksi laji: baseball. Nopeasti ammattimaistunut laji sai vuonna 1862 ensimmäisen vain siihen keskittyneen toimittajansa, kun Henry Chadwick ryhtyi kirjoittamaan baseballista *New York Heraldin* (Boyle 2006, 32).

Vaikka länsimainen urheilujournalismi on kulkenut pitkän matkan noista päivistä, sitä hiertävät edelleen samat haasteet. Kilpailumanipulaatio, korruptio, laitton vedonlyönti ja doping eivät ole kadonneet minnekään urheilun kentältä. Oikeustieteen professori Richard McLaren julkisti kesällä 2016 riippumattoman työryhmänsä raportin, joka mukaan Venäjällä oli käytössä vuosina 2012–2015 valtiojohtoinen dopingohjelma. Raportin mukaan noin vuosina Venäjällä katosi 643 positiivista dopingnäytettä. (McLaren 2016, 57.) Yksikään venäläisurheilija ei käynyt dopingista 2012 Lontoon kesäkisojen aikana. Sen sijaan jälkikäteen tehtyjen uusintatestien perusteella mitalistaan on tähän mennessä joutunut luopumaan 12 urheilijaa sekä 4x400 metrin viestijoukkue.

Maailman antidopingtoimisto Wada alkoi tutkia tehostetusti Venäjän dopingia sen jälkeen, kun saksalainen tv-yhtiö ARD esitti asiaa käsitelleen dokumentin joulukuussa 2014.

Lontoossa olympiakisojen aikana työskennelleille toimittajille nämä dopingpaljastukset selvisivät jälkikäteen, kuten urheilua seuraavalle yleisölle. Vaikka kokenut urheilutoimittaja tietää dopingin käytön olevan yksittäistapauksia yleisempää, hänellä ei ole valtaa julistaa tuloksia toisiksi, saati jakaa tuomioita. Ne jutut, joita tarkastelen tässä pro gradu -työssä ovat syntyneet kilpailujen aikaisten tulosten ja tietojen maailmassa. Tämä ei tietenkään tarkoita, etteikö toimittajalla olisi mahdollisuutta olla kriittinen ja ottaa asioista oma-aloitteisesti selvää. Epäilysten taakseen tarvitsemien faktojen hankkiminen on kuitenkin erittäin haastavaa, joskin mahdollista, kuten

saksalaisjournalistien pitkäjänteinen työ osoittaa. Tämänkaltaisen tutkiva journalismi vaatii aikaa ja osaamista, jota nähdäkseni monellakaan urheilutoimittajalla ei ole.

Dopingin lisäksi rehtiä ja reilua urheilua uhkaa myös kilpailumanipulaatio, joka on usein yhteydessä globaaliin vedonlyöntiin. Suomen urheilun eettisen keskuksen tutkimuspäällikkö Nina Laakso ja tutkintapäällikkö Jouko Ikonen esittivät lehtihaastattelussa, ettei valtaosa urheilun parissa toimivista henkilöistä tunnista kilpailumanipulaation ilmiötä (Pusa 2017). Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry määrittelee kotisivuillaan kilpailumanipulaatio tarkoittaa kilpailun tai ottelun kulkuun tai sen lopputulokseen vaikuttamista. Se on tarkoituksellista, ja sen tavoitteena on saada selkeästi hyötyä itselle tai muille. (Kilpailumanipulaatio 2017.)

Niin doping kuin kilpailumanipulaatio vaikuttavat voimakkaasti siihen, kuka voittaa, kuka häviää. Säännöt omiin käsiin ottavat toimijat sotkevat pakan, ja samalla koko urheilun tarina menettää uskottavuutensa. Jos kisa ei ollut reilu, onko mieltä jakaa kilpailijat menestyjiin ja häviäjiin? Ja juuri menestymisestä urheilussa ja sitä koskevassa journalismissa usein miten on kyse. Tässäkin pro gradu -tutkimuksessa tarkastelen, miten urheilutoimittajat nostattavat menestysodotuksia ja miten he reagoivat, kun tuo menestys jää saavuttamatta.

2.2 Suomi herää urheiluun kansallisena projektina

Tutkijoilla näyttäisi olevan erimielisyyttä siitä, milloin ja kenen aikaansaamana sanomalehtiin perustettiin ensimmäinen varsinainen urheiluosasto. Boylen (2006, 32) mukaan kustantaja Joseph Pulitzer loi sanomalehdille mallin pysyvästä urheiluosastosta, kun hän perusti 1880-luvulla *New York Heraldin* urheiluosaston. Malisen (2011, 9) esittelemät Smith ja Blackman (1979, 19) puolestaan nostavat urheilusivujen isäksi toisen aikansa suurkustantajan William Randolph Hearstin, joka tutkijakaksikon mukaan toi ensimmäisenä urheilujournalismiin edelleen suosittu ja etenkin sähköisten välineiden puolella käytetyt asiantuntijakommentaattorit. Näiden usein entisistä aktiiviurheilijoista koostuvien kommentaattorien tehtävänä ei ole ainoastaan tarjota näkemyksensä vaan nostaa kyseisen julkaisun tai lähetyksen arvoa ja tunnettavuutta. Nykykielellä lausuttuna rakentaa tuotteen brändiä.

Suomessa ensimmäinen urheiluun keskittyvä lehti oli *Sporten*, joka ilmestyi vuosina 1881–1895. (Perko 1991, 221). Vielä tuolloin urheilu sai tosin melko lavean merkityksen. Esimerkiksi kalastusta ja metsästystä koskevat artikkelit eivät olleet vieraita *Sportenin* lukijoille.

Kauaskantoinen ja vaikutuksiltaan merkittävämpi lehti syntyi, kun voimistelunopettaja Ivar Wiksman perusti vuonna 1898 *Suomen Urheilulehden*. (Arponen 1998, 55.) Pänkäläisen (1998, 162–163) mukaan lehdellä oli etenkin 1920- ja 1930-luvuilla merkittävä rooli urheilutoimittamisen kulttuurin muokkaajana.

Vuonna 2012 lehti ilmestyi ilman Suomi-sanaa nimellä *Urheilulehti* ja sen levikki oli 31 527 (Levikintarkastus 2012). Maailmasta löytyi vain yksi pidempään yhtäjaksoisesti ilmestynyt urheilun erikoisjulkaisu, italialainen *Gazetta dello Sport* (Perko 1991, 219.) Keväällä 2018 *Urheilulehteä* kustantaa Sanoma Media Finland, joka osti lehden A-lehdiltä toukokuussa 2017. Kaupan seurauksena *Urheilulehti* ja *IS Urheilu* yhdistyivät yhdeksi lehdeksi. Entiset *Urheilulehden* tekijät kertoivat pian kaupan jälkeen perustaneensa uuden lehden *Elmon*, jonka ensimmäinen numero julkaistiin 7. syyskuuta 2017 (Historian ensimmäinen... 2017).

Suomalaiset sanomalehdet heräsivät urheilun olemassaoloon ja sen yhteiskunnalliseen merkittävyyteen hiljalleen 1900-luvulla. Osuvasti oman tutkimukseni kannalta urheilu-uutisoinnin merkitys alkoi nostaa päätään Suomessa Lontoon ensimmäisten olympialaisten, vuoden 1908 kisojen aikaan. Vielä tuolloin urheilijat eivät urheilleet julkisuutta tavoitellaksensa, eivätkä sanomalehdet käyttäneet urheilua myyntivalttina, kuten Huhtamäki (1983, 92) kirjoittaa ja viittaa menneisiin lähivuosikymmeniin, eittämättä myös tähän päivään.

Lontoon 1908 kisoista kesti vielä yli vuosikymmenen ennen kuin urheilujournalismi vakiintui osaksi suomalaista päivälehdistöä ja lyhyehköt sähkeet saivat runsaamman muodon. Urheilu-uutisointi vakiintui maassamme 1920-luvulta alkaen pitkälti olympialiikkeen ja kansallisen urheilun järjestäytymisen myötä. (Perko 1991, 228; Pänkäläinen 1991, 68.) Ei ihme, että urheilujournalismia on aina syytetty läheisistä suhteista itse urheilun järjestelmään. Se syntyi osana sitä.

Varhainen 1920- ja 30-lukujen suomalainen urheilu-uutisointi liittyi vahvasti nuoren valtion identiteettityöhön. Kansallista itsetuntoa edistävälle sankareille oli suoranainen tilaus, eikä lehdistö jättänyt tätä mahdollisuutta käyttämättä. (Virtapohja 1998; Salokangas 1987; Heinilä 1998, 23.) Kuten me kaikki olemme kuulleet kerta toisen jälkeen kuulleet, Suomi juostiin maailmankartalle. Mitä Suomi olisikaan ilman Hannes Kolehmaisen, Paavo Nurmen ja Ville Ritolan kaltaisen suurjuoksijoiden saavutuksia ja niitä merkityksiä, joita noille saavutuksille on myöhemmin annettu?

Tämän päivän urheilujournalismi ei sentään ole niin lapsellinen, että se vertaisi nykyurheilijoita vuosisadan alun sankareihin, joita voisi nykypäivänä ennemminkin kuvailla sanalla legenda. Olen

silti täysin vakuuttunut, että vuosisadan alun tapahtumilla on yhä merkityksensä. Niiden kautta tehty identiteettityö on niin syvällä itsessämme, ettemme pysty täysin tunnistamaan tai erittelemään sitä. Historia kerrostuu meissä ja journalismissa. Menestyjät ovat kiinteä osa tarinaamme.

Kuten tämänkin tutkielma myöhemmin tuo esiin, vuoden 2012 olympiaurheilijat esitetään ja esiintyvät osana suomalaisten urheilusankareiden jatkumoa. Mitä perinteisemmästä lajista on kyse, sitä herkemmin nämä piirteet korostuvat.

Suomessa myytti pienestä, ylivoimaa vastaan taistelevasta syrjäisestä kansasta on aina representoitunut suomalaisessa mieshuippu-urheilijassa. Urheilun sankarit on nähty isänmaan sotateina, talvisodan hengen ylläpitäjinä. (Kinnunen 2003, 20–21.) Sitä he ovat osaltaan yhä.

2.3 Urheiluosastot vakiintuvat päivälehtiin – harrastelijoista ammattilaisia

Urheilutoimittajien ammattikunta syntyi niin meillä kuin maailmalla samaan aikaan, kun urheilujournalismi alkoi saada tunnistettavia piirteitä. Ensimmäisenä suomalaisena päivälehtenä *Hufvudstadsbladet* nimesi urheilutoimittajan riveihinsä vuonna 1902. Lehti oli käyttänyt vakituksia urheiluavustajia jo ennen vuosituhannen vaihdetta. (Arponen 1998, 55.)

Ensimmäisenä suomalaisia urheilujournalisteja pyrki kouluttamaan vuonna 1931 perustettu Urheilutoimittajien kerho, jonka suuri yleisö tuntee ennen kaikkea useimmiten vilkasta keskustelua herättävistä Vuoden urheilija -valinnoistaan nimellä Urheilutoimittajain liitto.

Ensi alkuun urheilun seuraaminen kuului päivälehdissä pääasiassa urheilusta muutenkin kiinnostuneiden toimittajien kontolle, eikä päätoimisten urheilutoimittajien palkkaaminen yleistynyt merkittävästi kuin vasta 1940-luvulle tultaessa. (Arponen 1999, 55; Keränen 1984, 128.)

Urheilutoimitusten koko ja asema lehdissä alkoivat kasvaa, kun sanomalehdet ymmärsivät urheilun mahdin markkinoilla. Urheilu myi hyvin, mikä näkyi urheilu-uutisten tekemiseen käytettyjen resurssien kasvuna. (Keränen 1984, 128–129.) Pänkäläinen (1991, 154) korostaa, että moni urheilukirjoittaja aloitti uransa urheilu- tai seurallehdessä ennen kuin siirtyi päivälehtien palvelukseen. Sopivia kirjoittajia oli tapana etsiä myös urheiluliikkeen sisältä.

Tämä sisäpiiriläisyys ja harrastelijamaisuus leimasivat pitkään urheilujournalismia. Pänkäläisen (1998, 173) mukaan ensimmäisiä suomalaisia urheilukirjoittajia saattoi ennemminkin kutsua urheilumiehiksi kuin urheilutoimittajiksi, jotka onnekkaina saattoivat yhdistää työn ja huvin.

Tässä kohtaa en malta olla kyseenalaistamatta, eikö ilo voisi kuulua työhön vai edellyttääkö kasvatuksemme näiden kahden elämänalueen, työn ja huvin mustavalkoista erottamista? Saivartelematta sen enempää ymmärrän, että Pänkäläinen viittaa tässä ennen kaikkea amatöörimäisyyteen journalistisen professionaalisuuden vastakohtana. Ensimmäisiltä urheilutoimittajilta ei edellytetty muodollista koulutusta, saati kokemusta journalistisesta työstä siinä määrin kuin nykyään. Tosin tämä muihin toimittajakuntiin verraten heikko ammattimaisuuden ja koulutuksen aste on vaikuttanut pitkään urheilutoimittamisen parissa – osaltaan edelleen – mikä käy ilmi luvussa 3.2.

Ennen siirtymistä tuohon lukuun, haluan vielä kiinnittää huomion tekijöihin, joita ilman sanomalehtien urheilujournalismi ei olisi muokkautunut nykyiselleen. Nuo kaksi karkeasti 1900-luvun puoliväliin ajoittunutta teknistä edistysaskelta ovat radio ja televisio.

2.4 Sanomalehden urheilutoimittajasta tulee taustoittaja

Suomalainen urheiluyleisö kuuli ensimmäisen kerran suoran radioselostuksen kisapaikalta vuonna 1929, kun Yleisradio välitti Helsingissä käydyn yleisurheilun Ruotsi-maaottelun. Ensimmäisten olympialähetysten aika oli seitsemän vuotta myöhemmin, jolloin Garmisch-Partenkirchenissä kilpailtiin olympiamitaleista. (Virtapohja 1998, 72.)

Virtapohjan (1998, 14) mukaan radiolla oli merkittävä vaikutus siihen, minkälaisen suunnan sanomalehtien urheilujournalismi sai. Koska lehdet eivät pärjänneet radion nopeudelle, niiden luontaiseksi tehtäväksi muodostui asioiden taustoittaminen. Tämä taustoittamisen perinne on keskeisessä roolissa myös omassa aineistossani, jossa keskityn tarkastelemaan, kuinka urheilutoimittajat nostattavat odotuksia ja analysoivat menestymisen mahdollisuuksia. Yhtä lailla kuinka he purkavat jälkikäteen, mistä nähty suoritus ja sen tuoma tulos johtuivat. Uskaltaisin sanoa, että tämä ennen ja jälkeen suoritusta on yksi urheilujournalismin klassisimmista kaavoista.

Vieläkin nopeamman ja voimakkaamman välineen sanomalehdet kohtasivat 1960-luvulla, jolloin televisiot valtasivat kodit. Urheilun asema televisiossa oli alusta lähtien merkittävä. Lähestyvillä

Rooman olympialaisilla oli oma roolinsa siinä, että Suomi liittyi Euroopan yleisradioliiton ohjelmien, kuvamateriaalin ja lähetysten välitysverkkoon, eli Eurovisioon vuonna 1959. Suuret urheilukilpailut kuuluivat alusta alkaen olennaisesti television ohjelmakaavioon. (Salokangas 1996, 125–126.) Meille kaikille läpensä tuttu Urheiluruutu aloitti lähetyksensä vuonna 1963, ja sai oman vakituisen toimituksensa 1967. Jokapäiväiseksi sen lähetykset muuttuivat tosin vasta vuonna 1993.

Myös Lontoon 2012 kisojen aikana juuri Yleisradio välitti suomalaiskoteihin kuvan kisapaikoilta ja juuri sen lähetysten niin sanotusti rinnalla suomalaiset sanomalehtitoimittajat työskentelivät.

Samaan aikaan, kun urheilun sähköisten lähetysten määrä kasvoi, kasvoivat myös urheilua käsittelevien sivujen määrät sanomalehdissä. Salmisen (1988, 286) mukaan sanomalehtien urheilusivut aloittivat määrällisen kasvunsa sotien jälkeen ja vahvistuivat 1950-luvulta aina 1980-luvulle.

Oman mausteensa suomalaiseen urheilujournalismin toivat vuonna 1985 aloittaneet kaupalliset paikallisradiot, jotka Virtapohjan (1998, 80–81) mukaan keskittyivät ennen kaikkea jääkiekon ja kotikaupungin omien joukkueiden hehkuttamiseen ja uudistivat näin osaltaan suomalaista urheilujournalismia. Paikallisradiot eivät arkailleet puhua meidän pojista korostaessaan oman kuulijakuntansa alueen joukkueiden saavutuksia.

Seuraava vuosikymmentä Virtapohja (1999, 58) kuvaakin jo mullistavaksi mediaurheilun ajaksi, jota leimasivat kaupallistuva ja vapautuva televisiot toiminta sekä yleinen postmoderni pinnallisuus. Herkmanin (2005, 52) mukaan 1990-luvun taloudelliset ja poliittiset muutokset näkyivät voimakkaasti juuri suomalaisessa joukkoviestinnässä. Tämä kehitys nojasi 1960-luvulla alkunsa saaneeseen talouskasvun hiipumiseen ja ylituotantoon, mikä puolestaan pakotti avaamaan ja laajentamaan mediamarkkinoita. Jos suomalaista joukkoviestintää määritti vielä ennen 1990-lukua ennen kaikkea moraalisideologinen ajatus, se jäi 1990-luvulla kaupallisen funktion jalkoihin (Herkman 2005, 65; Nieminen & Pantti 2004, 22–23).

Aslama ja Kivikuru (2002, 27) kuvaavat 1990-luvun suomalaista mediamaisemaa myllerrysten kaudeksi. Digitaalinen media ja mobiiliviestintä kasvoivat, matkapuhelimet yleistyivät ja yhä useampaan kotiin hankittiin internetliittymä. Samaan aikaan suomalainen televisiot toiminta järjestettiin uudelleen, kun MTV lakkasi vuokraamasta Yleisradiolta lähetyksaikaa ja sai oman toimilupansa vuonna 1993. Kolme vuotta myöhemmin Oy Ruutunelonen Ab voitti kisan neljänestä

kanavapaikasta. Television kilpailutilanne oli hetkessä aivan toisenlainen kuin ennen. (Herkman 2005, 60.)

Aika kohti konsernijournalismia alkoi, kun MTV Oy ja lehtikonserni Aamulehtiyhtymä fuusioituivat Alma Mediaksi vuonna 1997. Suomen suurin kustantamo WSOY, lehtitalo Sanoma Osakeyhtiö ja Helsinki Media tekivät saman ja aloittivat yhteisen elämänsä vuonna 1999. Herkman (2005, 62) kuvaa osuvasti 1990-luvun loppua sähköisen joukkoviestinnän siirtymäprosessina kansallisesta instituutiosta kulttuuriteollisuudeksi.

Urheilujournalismin kohdalla tämä muutos merkitsi monellakin tapaa uuden ajan alkua. Perinteinen tapa kertoa ei enää riitä, kun maailma tulee yhtä aikaa iholle useammasta suunnasta ja kanavasta, kilpailu kiristyy ja yleisön valinnanvapaus kasvaa. Tähän muutokseen ja niihin vaatimuksiin, joissa vuoden 2012 urheilujournalistit työskentelivät, palaan luvussa 4.2.

3. Missä menestyjät, siellä urheilutoimittajat

Leluosasto, isojen poikien temmellyskenttä. Sanomalehtien urheiluosastoja on vuosikymmenten saatossa kutsuttu monilla nimillä, joille on yhteistä vähättely ja leikinomaisuus, maskuliinisuus. Tarkastelen seuraavaksi urheilujournalismia kohtaan esitettyä kritiikkiä sekä pohdin sen paikkaa journalismin kentällä ja tarkastelen urheilujournalismin tiivistä suhdetta menestykseen.

3.1 Urheilujournalisti – tarkkaileva katsomovalmentaja

Sanomalehtien urheilusivuissa on jotain paradoksaalista. Ne ovat paljon luettuja, mutta vähän arvostettuja. Urheilutoimittajilta odotetaan yhtä aikaa objektiivista kerrontaa, kriittistä tulkintaa, mutta myös kykyä heittäytyä urheilun iloihin ja suruihin, puhua itse urheilun ja urheilijoiden sekä heidän faniensa puolesta. Mikä hämmäntävintä, urheilutoimittajien odotetaan usein tekevän tätä kaikkea samanaikaisesti (Rowe 2004, 37; Boyle & Haynes 2009, 167.)

Mitä ikinä sanomalehtien urheilujournalismi onkaan, se ei tunnu koskaan täysin riittävän. Tietävätkö urheilutoimittajat todella, mistä kirjoittavat? Ovatko he liian lähellä kohdettaan? Ovatko he vain ylipalkattuja faneja, jotka matkustavat maailmalla ja istuvat stadionien parhailla paikoilla? Ovatko he sokeita menestyksen edessä? Ovatko he lainkaan journalisteja?

Mikä on urheilujournalismin paikka ja tehtävä journalismin kentällä? Se on hyvä kysymys, johon ei ole yksiselitteistä vastausta. Ennen kuin tuota vastausta voi edes hahmotella, on määriteltävä, mikä on ylipäättensä journalismin paikka ja tehtävä yhteiskunnassa, jossa elämme. Mitä sen pitäisi olla?

Normatiivinen mediateoria lähtee ajatuksesta, että journalismilla on merkittävä rooli yhteiskunnassa. Jos nojaamme siihen, emme pyri selittämään, mitä journalismi on vaan mitä sen kuuluisi olla, mitä sen pitäisi tavoitella. Christians, Glasser, McQuail, Nordengstreng ja White (2009) näkevät journalismilla neljä tehtävää: tarkkaileva rooli (*monitorial role*), myötävaikutteinen rooli (*facilitative role*), radikaali rooli (*radical role*) ja avustava rooli (*collaborative role*).

Journalismin tarkkaileva rooli nojaa median perinteiseen tehtävään havainnoida ympäristöä ja välittää olennaista ja luotettavaa tietoa, arvoja ja mielipiteitä. (Em. 2009, 139–140, 145.)

Journalistien itsensä suosima ajatus journalismin objektiivisuudesta ja roolista neljäntenä

valtionmahtina liittyy juuri voimakkaasti ajatukseen journalismin tarkkailevasta, valvovasta tehtävästä.

Vallitsevan demokratian tila ja avoimuus määrittävät, kuinka hyvin journalismi voi tässä onnistua. Yhtä lailla siihen vaikuttavat journalismiin ja sen tekijöihin kohdistuvat sosiaaliset ja taloudelliset paineet. Yhteiskunnallisesti merkittävin uutinen ei välttämättä ole yleisön silmissä kiinnostavin uutinen, saati helposti saavutettavissa. Journalismi edellyttää aina valintoja. (Em. 2009, 142–147, 153.)

Urheilujournalismia ei perinteisesti ole nähty demokratian valvovana silmänä, eikä sen herättämää keskustelua ole tapana nostaa kansakunnan kaapin päälle. Silti sitäkin ohjaa ihanne välittää luotettavaa ja olennaista tietoa. Yksinkertaisimmillaan urheilujournalismi toimittaa tarkkailevaa tehtäväänsä päivästä päivään raportoimalla urheilutapahtumista ja välittämällä tuloksia.

Se voisi halutessaan toimia huomattavasti aktiivisemmin ja nostaa esiin urheilun epäkohtia ja vaiettuja käytäntöjä, kuten esimerkiksi *Suomen Kuvalehti* (Lappalainen 2013) teki selvittäessään, mihin Huippu-urheilun muutosryhmä käytti Suomen mittakaavassa varsin mittavan toimintabudjettinsa. Urheilutoimituksilla olisi ollut kaikki mahdollisuudet samaan uutistyyliin, mutta ne jättivät työn tekemättä ja aktivoituivat vasta sen jälkeen, kun *Suomen Kuvalehti* nosti asian otsikoihin.

Antti Laineen ja Riikka Turtiaisen (2018) mukaan suomalaiset urheilutoimitukset ovat keinoja valvomaan urheilun valtaapitäviä. He selvittivät asiaa tarkastelemalla, kuinka suomalaisten sanomalehtien urheilutoimitukset uutisoivat huippu-urheilun muutostyöryhmän vuosien 2010–2012 tekemisistä. Tutkijat tulivat siihen tulokseen, että urheilutoimitukset käyttivät kolmea puhetapaa uutisoidessaan muutostyöstä: raportoivaa, kommentoivaa ja kyseenalaistavaa puhetapaa. Näistä raportoiva puhetapa hallitsi suurinta osaa jutuista, eikä niiden kohdalla voinut puhua kriittisestä otteesta tai huomata, että Huippu-urheiluyksikön viestiä tai syöttämiä tietoja olisi sen enempää tarkastettu tai kyseenalaistettu. Uutisointi oli määrältään suppeaa ja laadultaan laiskaa, eivätkä urheilutoimitukset nähneet tarpeelliseksi kaivella työryhmän toimia sen enempää ennen kuin *Suomen Kuvalehden* uutisointi muutti tilanteen. Kommentoivat ja kyseenalaistavat jutut jäivät hajuttoman ja mauttoman raportoinnin varjoon ja selvään vähemmistöön. (2018, 289–299.)

Yleisön kiinnostavuuden saavuttamiseksi tieto ei yksin riitä vaan olennaista on, kuinka tieto tuotetaan ja tarjotaan yleisölle. Olympialaisissa yksikään lehti ei pääse uutisoimaan yksinoikeudella, mitä tulee suorituksiin ja kisapaikan tapahtumiin. Tai toki skuupin mahdollisuus on aina olemassa, mutta tarkoin organisoidussa, aikataulutetussa ja valvotussa olympiaympäristössä se vaatii tekijöiltä erittäin paljon. Suurin osa urheilusivujen lukijoista tietää kilpailua seuraavana päivänä, kuinka ampuja Satu Mäkelä-Nummelalle kävi trapin karsinnassa. Silti lehdet kirjottavat kisasta. Pelkkä tiedon ja mielipiteiden välittäminen ei kuitenkaan riitä niille ja tyydytä lukijoiden tarpeita. Urheilujournalismilla on oltava muitakin rooleja pärjätäkseen 2010-luvun huomiotaloudessa kuin raportoiva puhetapa.

Journalismin myötä vaikutteinen rooli toteutuu, kun journalismi tarjoaa yleisölle mahdollisuuden osallistua, käydä avointa keskustelua. Journalismilla on tällöin merkittävä rooli moniäänisessä ja avoimessa yhteiskunnassa, joka syntyy aktiivisesti toimivien kansalaisten voimasta. (Em. 2009, 158, 163.) Urheilujournalismi toimii harvoin moniäänisesti, saati nostaa lukijansa aktiivisiksi toimijoiksi. Tavalliset kansalaiset pääsevät harvoin – jos koskaan – ääneen, kun pohditaan esimerkiksi, kuinka suurella summalla valtion tulisi tukea olympiakisoihin tähtääviä huippu-urheilijoita, vaikka niin veikkausvoittovaroista jaettavat avustukset kuin esimerkiksi verorahoin rahoitettavat urheilurakentamishankkeet koskettavatkin heitä. Veikkausvoittorahojen jaosta tieteen, taiteen ja urheilun kesken syntyisi taatusti mielenkiintoinen kansalaiskeskustelu, joka itse asiassa elää vahvasti kahvipöydissä ja sosiaalisessa mediassa.

Digitekniiikan kehittyminen on vaikuttanut siihen, että urheilujournalismia koskevat perinteiset toimittaja- ja yleisöroolit ovat osaltaan madaltuneet. Blogit ja keskustelusivustot tarjoavat toisenlaisen tavan osallistua urheilun seuraamiseen ja antavat moniäänisyydelle sekä entistä suuremmalla tekijäjoukolle mahdollisuuden osallistua. Aivan toinen kysymys on, edustavatko ne journalismia.

Kansainvälinen, tarkoin tuotettu huippu-urheiluviihde vahtii tarkasti tuotettaan, mikä tekee osaltaan avoimen kansalaistoiminnan vaikeaksi. Onkin vaikea nähdä, että perinteinen urheilujournalismi lähtisi toteuttamaan journalismin radikaalia tehtävää, eli pyrkisi täysin vapaaseen ja kaiken kyseenalaistavaan toimintaan. Päinvastoin urheilujournalismi noudattaa ennen kaikkea tarkkailevaa rooliaan, jolle on ominaista pitää kiinni hallitsevista valtarakenteista kuin pyrkiä hajottaa ne. Radikaalia tehtäväänsä noudattava journalismi pyrkii tunnistamaan vallitsevat valtarakenteet ja purkamaan ne (Em. 2009, 179).

Radikaalia roolia voisi urheilujournalismissa edustaa lehti, joka kyseenalaistaisi olympiakisojen merkityksen ja nostaisi pinnalle kisojen ylikansallisen kaupallisuuden, ympäristö- ja ihmisoikeuskysymykset. Kun perinteinen urheilujournalismi osallistuu kisojen rakentamiseen, se vaatisi kisojen lopettamista. Se ei olisi kiinnostunut menestyjistä ja sankareista vaan kyseenalaistaisi koko idean menestyjistä, koska olympiakisoista on kauan aikaa sitten tullut tarkoin ohjattu megatapahtuma, johon palaan myöhemmin luvussa 4.4.

Journalismin neljänneksi tehtäväksi Christians & ym. (2009, 198) nimeävät avustavan roolin. Media voi toimia tässä roolissa vapaaehtoisesti tai pakotettuna. Se voi edesauttaa hallitsevaa tahoa, kuten valtiota salaamalla asioita, tukemalla tiettyjä hankkeita ja päätöksiä. Suomalaiset tiedotusvälineet toteuttivat avustavaa rooliaan talvella ja keväällä 2013, kun ne jättivät kertomatta Jemenissä siepatun Kalevan pariskunnan henkilötiedot. Ne toimivat näin ulkoministeriön pyynnöstä, jotta panttivankien turvallisuus ei vaarantuisi entisestään ja pariskunta saataisiin vapautettua.

Urheilujournalismin traditio ylläpitää monella tapaa vallitsevia tapoja ja on vahvasti mukana menestyjien luomisessa, mutta on vaikea nähdä, että se toimisi vastaavassa mittakaavassa avustavassa roolissa – jättäisi kertomatta ilmiselvistä epäkohdista tai hylkäisi uutisen. Enemmin uskoisin, ettei urheilujournalisteilla ole perinteisesti ollut kiinnostusta ja taitoa kaivaa esiin näitä epäkohtia tai vaiettuja tabuja.

Ei ole tavatonta, että urheilijan manageri pyytää toimittajaa olemaan kirjoittamatta tietystä asiasta ja uhkaa haastattelun muuten vesittyvän. Urheilujournalisti kohtaa tällaisia vaikuttamisyrityksiä usein arjessaan. Olympiahengessä mieleeni nousee päivä Vancouverin 2010 talvikisojen aatolta. NHL-pelit olivat vielä käynnissä, joten Suomella ei ollut käytössä maalivahtia, joka olisi voinut harjoitella Euroopasta kisoihin lentäneiden pelaajien kanssa. Harjoituksissa Suomen maalilla seisoivat harrastajatason maalivahti, jonka todellinen tehtävä oli ajaa Vancouverissa jääkonetta. Jääkiekkoliiton tiedottaja pyysi, ettei lehdistö kirjoittaisi asiasta, koska jääkoneenkuljettajalla ei ollut virallista ja akkreditoitua asemaa Suomen joukkueessa ja Suomi rikkoi olympialaisten sääntöjä ”peluuttamalla” kuskia. Toimittajakunta piti pyyntöä naurettavana ja kirjoitti asiasta.

Kaiken edellä kuvatun perusteella kallistuisin siihen, että urheilujournalismi noudattaa ennen kaikkea tarkkailevaa roolia. Se voisi olla avoimempi ja toimia nykyistä myötävaikutteisempana, jolloin sen yleisö pääsisi paremmin ääneen. Avustavaa roolia sille tyrkyttävät markkinatahot,

lajiliitot, urheilun organisaatiot, mutta niiden edessä urheilujournalismin on pidettävä päänsä ja muistettava oma tehtävänsä, joka ei ole avustaa tai puhua yhdenkään urheilutoimijan puolesta.

Radikaaliksi urheilujournalismi tuskin kehittyy kokonaisena alana, joskin yksittäinen toimittaja ja toimitus voivat sitä olla ja ala kokonaisuudessaan kehittyä kohti kriittisempää roolia. Nyt urheilujournalismi toteuttaa kriittistä roolia suurimmaksi osin vain silloin kuin se arvioi nähtyä suoritusta.

3.2 Urheilujournalismi – uutisen ja viihteen välimaastossa

Urheilujournalismia koskevaa keskustelua tuntuu leimaavaan jatkuva (urheilulle ominainen) vastakkainasettelu: kevyen ja vakavan, viihteen ja uutisen, sensaatiolehdistön ja laatu-lehdistön, populaarin ja korkeakulttuurin välillä (Boyle & Haynes 2009, 168.) Suomalaisessa tutkimusperinteessä urheilujournalismi on nähty voimakkaasti juuri kevyeksi, viihteelliseksi sisällöksi (esimerkiksi Hemánus 1973; Vuolle 1983).

Hemánus (1983, 43) on pyrkinyt myöhemmin tarkentamaan käsitystään määrittelemällä urheilujournalismin järjestelmäksi, joka tuottaa tietoa ja mielipiteitä itse urheilun järjestelmästä. Urheilumaailman terävintä kärkeä edustavalla huippu-urheilulla ja urheilujournalismilla on heijastesuhde – ne kohtaavat toisensa rajapinnassa. Suhde on samankaltainen kuin politiikolla ja politiikasta kirjoittavalla toimittajalla. Molemmat tarvitsevat toisiaan.

Hemánuksen (1983, 43) urheilujournalismia koskevassa määritelmässä esiintyvä sana *mielipide* on haastava. Se ajaa urheilujournalismin osaltaan sivuun tiukasti faktapohjaisuuden ihanteeseen nojaavasta uutisjournalismista, mihin huomioon Pänkäläinen (1991) ja Koljonen (2000) ovat omassa työssään tартuneet. Urheilujutut perustuvat Pänkäläisen (1991, 9–14) mukaan todellisiin ilmiöihin ja tapahtumiin – ovat siis sidottu faktapohjaan – mutta ovat muodoltaan usein subjektiivisia ja tunnepitoisia. Koljonen (2000, 4) esittää kahden edellisen pohjalta, että urheilujournalismin koti löytyy jostain tiukan faktapohjaisen, uutismaisen esitystavan saavan journalismin ja joukkotiedotuksen viihdelohkon välimaastosta.

Suomalaiset urheilutoimittajat pitävät (pitivät) itse tärkeimpänä tehtävänä urheilun uutisointia ja tuloksista tiedottamista. Tämä käy ilmi kesällä 2007 tehdystä Itkosen työryhmän tutkimuksesta, johon osallistui 252 päätoimisesti urheilutoimittamisen parissa työskentelevää henkilöä. Otosta

voidaan pitää kattavana, koska se edustaa 53 prosenttia Urheilutoimittajain Liiton A-jäsenistä. Suomessa valtaosa urheilutoimittajista on perinteisesti kuulunut liittoon. Urheilutoimittajain liiton A-jäseneksi voivat hakea päätoimisesti urheilutoimittajana tietyn tiedotusvälineen palveluksessa tai freelancerina työskentelevät henkilöt. (Itkonen ym. 2008, 39.) Tässä kohtaa on mielenkiintoista pohtia, minkälaisia tuloksia saataisiin, jos sama tutkimus tehtäisiin vuonna 2019. Kuinka vastauksissa näkyisi esimerkiksi automatisoidun tulosuutisoinnin yleistyminen? Toki automaatio on arkea vasta osassa uutisointia ja vain osassa toimituksia.

Uutisoinnin lisäksi urheilutoimittajat pitivät 11 vuotta sitten tehdyn tutkimuksen mukaan tärkeänä taustajuttujen tekemistä ja kritiikkiä. Olennaisiksi tehtävikseen he näkivät myös yleisön kiinnostuksen ylläpitämisen, puhtaan urheilun edistämisen, totuuden kertomisen ja eettisen vastuun kantamisen. (Em. 2008, 62.) Itkosen tutkijaryhmä tulkitsi viimeksi mainittujen kuvausten perusteella, että osa urheilutoimittajista haluaa ohjata urheilua perinteiseen, urheilun hyvää kertomusta korostavaan suuntaan. Tällä urheilun hyvällä kertomuksella tutkijat viittaavat urheilun terveyttä ja rehtiä kilpailua, suomalaista yhtenäisyyttä korostavaan tulkintaan.

Toisin kuin Itkonen ja hänen tutkimusryhmänsä, en ihmettele, mikseivät urheilutoimittajat nostaneet urheilujournalismin tärkeimpien tehtävien kärkeen viihdettä, vaikka he muissa yhteyksissä nimesivät ammattimaisen huippu-urheilun yhdeksi keskeisimmäksi tehtäväksi juuri viihteen tuottamisen. Tutkijat epäilivät, että toimittajat haluavat irrottaa itsensä huippu-urheilun viihdetuotannosta silloin, kun he puhuvat journalismista. Muissa yhteyksissä he kyllä myöntävät olevansa yksi huippu-urheiluviihteen tärkeä osatekijä. (Em. 2008, 62.) Ymmärrän tutkijoiden ajatuksen heidän analyysinsa taustalla, mutten näe tulkintaa ainoana mahdollisena.

Jos ryhmältä tietyn alan ammattilaisia kysytään, mitkä ovat heidän työnsä keskeisimmät tehtävät – mitä he tekevät – suurin osa heistä saattaa hyvinkin lähestyä kysymystä käytännön kautta. Olen urheilutoimittaja. Työssäni keskeistä on uutisoida, taustoittaa ja kommentoida urheilua ja sen ilmiöitä. Jos vastaus kuuluisi: tehtäväni on viihdyttää, sitä seuraisi auttamatta jatkokysymys: miten tuotat tuota viihdettä.

Ymmärrän viihteen kattotason käsitteenä. Uutisointi ja tuloksista tiedottaminen ovat yksi tapa tuottaa viihdettä. Samalla tavalla taustoittamalla tulevaa tapahtumaa tai kirjoittamalla henkilökuvan lahjakkaasta nuoresta urheilijasta, urheilutoimittaja tuottaa paloja tuohon palapeliin. Viihde leikkaa läpi urheilujournalismin sellaisella voimalla, ettei sen korostaminen tärkeimpänä tehtävänä ole

mielestäni olennaista vaan se, millä tavoin urheilujournalismi osallistuu ja tuottaa tuota viihdettä. Millä työkaluilla urheilutoimittajat osallistuvat urheiluviihteenä tunnetun kokonaisuuden ylläpitoon. He uutisoivat, taustoittavat, kritisoivat, käyvät keskustelua ja luovat puheenaiheita.

Osa vastaajista (15 prosenttia vastaajista) korosti puhtaan urheilun tukemista ja totuuden kertomista urheilujournalismin tärkeimpänä tehtävänä. He eivät lähestyneet kysymystä käytännön vaan ennemminkin arvojen ja ihanteiden kautta. Mielestäni kysymys urheilujournalismin *tehtävästä* voidaankin nähdä ainakin kahdella tasolla: sillä on konkreettinen tehtävä ja ideologinen tehtävä, jota kutsuisin ihanteeksi tai periaatteeksi.

Hollantilainen mediatutkija Mark Deuze (2005, 446–450) näkee, että journalismin ammatti-ideologian voi esittää viitenä ideaaliarvona. Niistä ensimmäinen perustuu siihen, että journalistit toimivat vallan vahtikoirina, keräävät ja välittävät tietoa. Toinen taas nojaa siihen, että journalistit ja heidän luotettavuutensa perustuu puolueettomuuteen, neutraaliin, rehelliseen ja objektiiviseen suhtautumistapaan käsitellä kulloistakin asiaa ja teemaa. Kolmanneksi journalistin tulee voida tehdä työnsä itsenäisesti ja riippumattomasti. Neljäs ideaaliarvo liittyy siihen, että journalistilla on oltava välttämättömyyden, ajankohtaisuuden ja nopeuden taju. Viides ja viimeinen on journalistin tarve ymmärtää oikean ja väärän ero, ymmärtää työnsä eettiset ja lailliset piirteet.

Deuzen mukaan yhteiskunnan muuttuminen korkeasta notkeaan moderniin pakottaa journalistit arvioimaan omaa tehtäväänsä ja rooliaan uudestaan. Epävarmaksi ja aiempaa mutkikkaammaksi muuttunut mediaympäristö pakottaa journalistit tähän. Eilispäivän yleisöä ei ole enää olemassa vaan sen tilalle on tullut uudenlainen yleisö, jonka kanssa journalisti on vuorovaikutuksessa sen sijaan, että hän kertoisi annettuna ylhäältä, miten maailma makaa.

Edellä kuvatun pohdinnan herättelemänä määrittelen urheilujournalismin tässä tutkimuksessa faktapohjaiseksi, tunteisiin vetoavaksi ja yhteisöllisyyttä lujittavaksi journalismiksi, jolla on viihteellinen tehtävä. Jos urheilujournalisti ei pysty tekemään työtään itsenäisesti tai riippumattomasti, määritelmä horjuu. Deuzen tavoin uskon, että yhteiskunnallinen muutos pakottaa myös urheilujournalistit pohtimaan entistä tarkemmin omaa tehtäväänsä.

Minkälaista uutisointia urheilutoimittajat tältä pohjalta sitten tekevät? Urheilujournalismi tuottaa ainakin kahdenlaisia – kovia ja pehmeitä – uutisia. Kovat uutiset kertovat maailmanennätyksistä ja dopingista kärynneistä urheilijoista. Urheilujournalismi sekä tuottaa että analysoi ja tulkitsee näiden

uutisten luonnetta ja seurauksia. Urheilun pehmeät uutiset liittyvät puolestaan ennemminkin urheilun toimijoiden yksityiselämään ja luonteenpiirteisiin kuin itse suorituksiin urheilun kentällä. Yhtä kaikki ne osallistuvat saman tehtävän toteuttamiseen. Ne ylläpitävät urheilun rakenteita, ja toimivat menestyjätarinoiden raaka-aineina.

3.3 Menestys ruokkii kiinnostusta ja näkyvyyttä urheilusivuilla

Ketkä urheilusivuja lukevat? Ketä ne puhuttelevat? Tutkijoiden käsitykset urheilujournalismin yleisöstä vaihtelevat, mutta ne noudattavat yleisesti Pänkäläisen (1991, 9–10) ajatusta urheilujournalismin ahtaasta liikkumavarasta. Koljonen (2000, 4–5) ymmärtää Malbergia (1984, 26) tulkiten, ettei urheilujournalismin tarkoituksena ole aina saavuttaa mahdollisimman suurta yleisöä vaan ennen kaikkea se tavoittelee mahdollisimman uskollisia ja itselleen sopivia lukijoita. Koljonen myötäilee Wiion (1987, 43–44) tulkintaa, jonka mukaan urheilulla on oma erityisyleisönsä, joka laajenee suurten urheilutapahtumien, kuten olympiakisojen ja jääkiekkoilun MM-kilpailujen aikana. Urheilun yleisö ikään kuin elää tarjonnan ja tarjonnan yleisesti koetun merkittävyyden tahdissa.

Tämä aaltoileva, lähes poikkeuksetta kalenteriin sidottu yleisön ajoittainen laajeneminen näkyy suoraan toimitusten tavassa työskennellä. Suuret arvokilpailut ovat toimituksille valtaisia ponnistuksen paikkoja, joiden uutisoimiseen, kommentoimiseen, taustoittamiseen ja visualisoimiseen käytetään huomattavasti enemmän voimavaroja kuin yksittäisen sarjapelin uutisointiin.

Median ja urheilun suhdetta ohjaavat tietyt lainanalaisuudet. Ei ole sattumaa, mitkä urheilulajit saavat paljon julkisuutta ja mitkä eivät. Itkosen tutkijaryhmän (2008, 10–11) mukaan menestys kilpailuissa on ensimmäinen ja yleisin vaatimus, jotta urheilijasta tai hänen edustamastaan lajista tai joukkueesta kirjoitetaan lehtien sivulla. Toiseksi media kiinnostuu sitä varmemmin tietystä lajista ja sen urheilijoista, jos sen tapahtumat houkuttelevat kisatapahtumiin yleisöä.

Menestys ja kiinnostus ovat toisiaan ruokkivia tekijöitä, mikä näkyy vahvasti olympiakisojen uutisoinnissa. Mitä suuremmat menestysodotukset, sitä suurempi näkyvyys ja katsojaluvut. Tähän vaikuttavat niin aiempi menestys kuin juuri sillä hetkellä odotettu ja mahdollinen menestys. Suomalaiset ovat esimerkiksi tottuneet menestymään keihäänheitossa ja painissa. Tämä menestymisen traditio on vahvasti läsnä vuoden 2012 olympiauutisoinnissa, mikä käy myöhemmin esiin tässä pro gradussa.

Menestyksen ja yleisön kiinnostuneisuuden lisäksi toimituskohtaisilla perinteillä, kiinnostuksella ja asiantuntemuksella sekä toimittajien henkilökohtaisella mielenkiinnolla on merkitystä siihen, minkälaiseksi kokonaistarjonta muodostuu. Esimerkiksi maakuntalehtien urheilusivujen tarjontaa ovat aina määrittäneet alueen kulloisetkin ”vahvat lajit”, kuten vaikka jääkiekko Tampereella ja *Aamulehdessä*. Yhtä lailla tapahtumien ja eri lajien televisionäkyvyys ohjaa myös sanomalehtien kiinnostusta. Silloinkin menestys on keskeisessä roolissa uutisoinnissa.

Koljonen (2000, 6) kuvasi 19 vuotta sitten suomalaista urheilumediaa toteamalla, että se ylläpitää aitouden ja uskottavuuden illuusiota nostamalla mieluummin esiin tylsyyttä pursuavan, perinteisen suoritusurheilun kuin teatraaliurheilun, jolla hän tarkoittaa vapaapainin kaltaisia näytöslajeja. Suoritusurheilun – esimerkiksi hiihdon ja yleisurheilun – asema on edelleen vakaa suomalaisessa urheilumediassa, mutta sen rinnalle on tullut viimeisen vuosikymmenen aikana valtavasti uusia lajeja, kuten lumilautailu ja salibandy. Tarkemmin sanottuna näistä alkujaan marginaalissa olleista lajeista on tullut valtavirtaa ja ne ovat saaneet piirteitä perinteisistä suorituslajeista. Mikä esimerkiksi enää erottaa salibandyn lentopallosta?

Myös tapa käsitellä ja visualisoida tietty uutinen tai tarina on kokenut muutoksen. Ainakin ajoittain suomalaisten sanomalehtien urheilusivuilla on voinut lukea juttuja, jotka rikkovat perinteisen näkökulman ja käsittelytavan kahleet. Juttuja, joissa itse kilpailu on sullottu fakta-laatikoon ja pääjuttu rakennettu jonkin yksityiskohdan tai kilpailun jälkeisen sattumuksen varaan. On kerrottu jotain, mitä lukija ei ole voinut televisiosta kilpailua itse seuratessaan nähdä. Suomalaisella urheilutoimittajalla on nykyään (parhaimmillaan) rohkeutta olla erilainen kuin naapurin kollegansa.

3.4 Urheilujournalismi ja epärealistiset menestysodotukset

Vaikka uskon urheilujournalismin vähintäänkin monipuolistuneen viimeisten vuosikymmenien aikana, se ansaitsee silti yhä tulla kritisoiduksi monesta rikkeestä. Jos urheilujournalismi olisi sen korviin kantautuneen kritiikin perustella ihminen, se olisi kankea ja konservatiivinen mies, joka suhtautuu epäilevästi kaikkeen uuteen ja työlääseen, eikä mielellään poistu kotisohvaltaan epämurkuvuusalueilleen, korkeintaan jääkaapille. Ehkäpä näin siksi, että tyypillinen suomalainen urheilutoimittaja on keski-ikäinen mies ja jakaa käsityksen siitä, että urheilumedia tuottaa perinteistä mies- ja naisruumiillisuutta (Itkonen ym. 2008, 71.)

Useat tutkijat, kuten Hemánus (1983), Heinilä (1987), Savela (1991), Luikku (1990), Pänkäläinen (1997) ja Koljonen (2000) ovat kritisoineet urheilujournalismia juuri kaavamaiseksi ja hitaasti muutoksiin reagoivaksi. Analyysin puutetta, kapea-alaisuutta ja itse suorituksiin ja kilpailuun keskittyviä sekä menestystä korostavia näkökulmia on pyritty selittämään vallitsevalla toimintakulttuurilla ja toimittajien koulutustasolla, kuten jo aikaisemmin on käynyt useammin ilmi.

Heinilän (1987, 128–129) mukaan urheilutoimittajilla on taipumus nostattaa epärealistisia menestysodotuksia, koska urheilujournalismi elää juuri huippu-urheilun menestyksestä. Pänkäläinen (1997, 18) kokee, että urheilujournalismi toistaa kaavaa, joka ei jätä tilaa analyttiselle pohdinnalle kuin ilikurisena jälkiviisautena. Hänen mielestään menestys sokaisee urheilutoimittajat, eivätkä nämä kykene siitä syystä näkemään urheilun kokonaiskuvaa, saati minkälaisia esikuvia urheilun sankarit todellisuudessa ovat.

Nostaessaan menestysodotuksia urheilujournalismin tulisi suhtautua kriittisemmin faktoihin, joihin se perustaa odotuksensa urheilijan menestyksestä. Esimerkiksi olympiakisojen kohdalla mahdollisen menestyjän leiman saavat herkästi kaikki potentiaaliset menestyjät, joiden kyvykkyyttä vahvistetaan nostamalla esiin urheilijan ja valmennusjohdon kommentteja hyvin sujuneesta harjoittelusta, hyvästä fiiliksestä sekä painottamalla urheilijan luonteenpiirteitä tai lajin kunniakasta historiaa osana suomalaista sankaritarinaa. Tilastoihin pohjaavat analyysit sekä artikkelit, jotka tukeutuvat laajaan tiedonhankintaan ovat onneksi hiljalleen saaneet lisää jalansijaa urheilusivuilta. Silti turhan usein urheilujournalistit kirjoittavat ulos lukijoilleen sen, mitä haastateltavat heille kertovat.

Aiemmin esitettyjä näkemyksiä tukevat osaltaan myös vuoden 2010 molemmin puolin tehdyt urheilujournalismia ja sen käytänteitä käsittelevät pro gradut, kuten Tero Malisen (2011) *Uudistuspyrkimyksiä resurssien rajoissa* ja Sanna Vuorisen (2007) *Kohti koko kansan urheilujournalismia*, joskin näissä tutkimuksissa on näkyvissä myös uudemman toimittajapolven työtavat ja nykypäivän vaatimukset, joihin palaan myöhemmin.

Malinen (2011, 114) näkee, että suomalaisen urheilutoimittajan ammattikuva ja identiteetti ovat kehittyneet 2000-luvulla kohti yleisjournalistista ihannetta. Viimeisimmän sukupolven urheilutoimittajat uskaltavat katsoa urheilun maailmaa usealta kantilta ja myös tarttua ennen hyljeksittyihin taikka omaan arvoonsa jätettyihin ilmiöihin ja aiheisiin. Kyse ei ole enää pelkästään raportoinnista ja sankaritarinoista.

Jos urheilujournalismi on ottanut askeleen kohti yleisjournalistisia ihanteita, miksi sen on yhä vaikea tarrua itselleen vaikeisiin aiheisiin, kuten urheilun taloudellisiin ja poliittisiin rakennelmiin ja väärinkäytöksiin?

Vuorinen (2007, 78) näkee kolme haastetta, jotka urheilutoimittajien on selätettävä luodessaan uudenlaista urheilujournalismia. Ensinnäkin urheilutoimittajien on tasapainoteltava säilyttääkseen sekä vanhat lukijansa, jotka ovat tottuneet odottamaan sanomalehtien urheilusivuilta tietynlaisia juttuja ja yhtä aikaa tarjoamaan uudelleenlaiselle yleisölle heidän kaipaamansa journalismia. Toiseksi urheilutoimittajien työtä on johdettava ja organisoitava paremmin, jotta yhteinen työnjälki olisi mahdollista. Kolmas ja olennaisin haaste ovat urheilutoimittajat itse. Jos he eivät halua muuttua tai koe muutosta tarpeelliseksi, peli on menetetty.

Rowe (2005, 129) esittää, että urheilutoimittajien vakiintuneisiin käytänteisiin vaikuttaa ainakin kaksi seikkaa. Ensinnäkin urheilutoimittajat eivät halua vaarantaa suhteitaan niihin tahoihin, kuten paikalliseen jalkapalloseuraan, jotka ovat heidän työnsä kannalta keskeinen tietolähde ja journalismin kohde. Jos välit menevät poikki, toimittaja kokee, ettei hän pysty tekemään työtään. Toiseksi Rowe korostaa, että monella urheilutoimittajalla on kokemusta ainoastaan urheilujournalismista. He tietävät ainoastaan oman ”pienoismaailmansa” työskentelytavat ja ovat kasvanut niihin kiinni.

Tiettyjen lajien kohdalla journalistit ovat niin lähellä raportoimaansa urheilulajia, että heitä voisi kutsua ennemminkin faneiksi tai sanansaattajiksi kuin journalisteiksi (Rowe 2005, 131.) Oma vaikutuksensa tähän on varmasti sillä, että monella urheilutoimittajalla on vankka side tiettyyn urheilulajiin jo ennen kuin hänestä tulee urheilutoimittaja. En ole koskaan kohdannut urheilutoimittajaa, joka inhoaisi urheilua.

Omaakohtaisesta taustasta tietyn lajin parissa on toimittajalle niin hyötyä kuin haittaa. Ymmärrettävästi on paljon helpompaa kirjoittaa urheilijasta ja analysoida hänen suoritustaan, jos tietää, mistä puhuu. Toiseksi lajin käytännöt ja sen parissa toimivat ihmiset ovat tuttuja, korkeintaan parin puhelinoiton päässä. Jos työskentely on suurimmalta osin helppoa, siitä tulee vaikeaa silloin kuin toimittaja saa kuulla asioita laji-ihmisenä, ei toimittajana ja joutuu käymään mielessään melkoisen painin, miten tietoa käyttää. Näin on etenkin niissä tapauksissa, jossa tiedot liittyvät hyvinkin henkilökohtaisiin asioihin.

3.5 Suhde urheiluun urheilutoimittajia keskenään erottavana tekijänä

Urheilutoimittajien kyvyttömyyttä kriittisyyteen ja ilmiöiden monipuoliseen käsittelyyn on usein selitetty urheilutoimittajien heikolla koulutustasolla verrattuna muuhun toimittajakuntaa sekä sidonnaisuudella urheilun omiin järjestelmiin (Virtapohja 1999, 12; Rowe 2004, 31–33). Samoista syistä urheilujournalismin kieltä on kuvattu maskuliiniseksi ja liioittelevaksi.

Aivan toinen kysymys onkin, mihin tuo urheilujournalismin harjoittama kritiikki kohdistuu ja kuinka perusteltua ja laadukasta se on. Tämä kysymys on olennainen oman tutkimukseni kohdalla etsiessäni vastauksia urheilujournalismia kohtaan esitettyyn arvosteluun.

Savela (1991, 115–117) jakoi lähes 30 vuotta sitten urheilutoimittajat ryhmiin sen mukaan, miten he suhtautuvat urheilun kaupallisuutta, dopingia ja uusia urheilulajeja koskeviin kysymyksiin.

Savelan ensimmäisen ryhmän urheilutoimittaja – *lajiniilo* – suhtautuu myönteisesti urheiluun. Hän hyljeksii dopingia ja kaupallisuutta, mutta hyväksyy niiden olemassaolon, sivuuttaa mahdollisuutensa vaikuttaa vallitsevaan tilanteeseen. Uudet lajit pelottavat häntä, joten hän suhtautuu niihin ennakkoluuloisesti. Toisen ryhmän muodostavat *idealistit*, jotka suhtautuvat urheiluun kriittisesti ja pyrkivät laadukkaaseen urheilujournalismiin. Heidän työnjälkensä on perinteinen, koska he haluavat päästä vähällä vaivalla.

Savelan kolmatta ja neljättä ryhmää yhdistää kriittisyys, mutta erottaa analyysin luonne ja motiivit. *Kyynikko* suhtautuu penseästi kaikkeen ja kirjoittaa siksi urheilusta kriittisesti, välillä analyttisestikin, mutta jää usein urheilujärjestelmän paineen puristukseen. Myös *analyytikko* saa tuntea urheilujärjestelmän painostuksen nahoissaan, mutta hän uskaltaa silti olla realistinen, analyttinen ja kriittinen, puhua omalla äänellään.

Koljonen (2000, 53–54) on vienyt Savelan luokittelua omassa *Helsingin Sanomien* vuosien 1973–1998 urheilujournalismia tutkineessa työssään eteenpäin. Hän on korvannut lajiniilon *asiamiehellä*, jolla ei ole merkittävää akateemista koulutusta ja joka on tullut alalle urheilun sisäisestä järjestömaailmasta ja toimii edelleen sen luottamustehtävissä. Idealistin sijaan Koljonen puhuu *murrospolven toimittajasta*, jolla on asiamiehen tavoin kiinteä suhde urheilun järjestöelämään, mutta joka tiedostaa tilanteen ja pyrkii tekemään eroa asiamiesten sukupolveen.

Koljonen ei halua puhua kyynikoista vaan *uuden polven toimittajasta*. Tätä toimittajatyyppeä leimaavat vähäiset, alatasen siteet urheilun järjestökenttään samoin kuin se, että hänellä on mahdollisesti kokemusta muilta osastoilta ja suoritettuna korkeakouluopintoja. Koljosen neljäs ryhmä on sekoitus Savelan kolmea ensimmäistä. *Etenijäksi* nimeämänsä ryhmän urheilutoimittajat ovat matkalaisia, jotka tähtäävät muihin tehtäviin. Malisen (2011, 114) havainnot tukevat Koljosen tulkintaa.

Minun on helppo pukea lihaksi niin Savelan kuin Koljosen urheilutoimittajia koskevat tyypit. Haluaisin osaltani päivittää tyypittelyä tämän päivän erityispiirteillä, ja tuoda neljännen luokan rinnalle uuden luokan: *vaikuttajapersoonat*.

Tämä vaikuttajatyypin urheilutoimittaja ei ole välttämättä matkalla muihin tehtäviin, kuten Koljosen etenijä, vaan hakee itselleen entistä näkyvämpää ja arvostetumpaa paikkaa urheilujournalismin, kollegoidensa ja urheilua seuraavan yleisön silmissä. Hän on oma brändinsä edustamansa välineen ja konsernin sisällä. Hänessä on niin analyttikkoa kuin lajiniiloa. Hän on erikoistunut tiettyyn urheilulajiin ja asiantuntemuksen korostaminen on osa hänen ammatti-identiteettiään. Vaikuttajapersoonana ei pelkää panna peliin omaa persoonansa – hän hengittää joka solulla seuraamansa lajin jännittävimpiä käänteitä ja palvoo sen upeimpia suorituksia. Hänelle eteneminen merkitsee uusia aluevaltauksia urheilujournalismin sisällä, kuten työnkuvan laajenemista kirjoittavasta toimittajasta studiolähetykseen ja radioon, hän on vahvasti läsnä sosiaalisessa mediassa.

Urheilutoimituksilla on aina ollut tähtitoimittajansa, persoona, jonka sana on painanut muita enemmän, osunut maaliinsa. Koskaan aikaisemmin yksittäisillä toimittajilla ei kuitenkaan ole ollut mahdollisuutta käydä yhtä suoraa, ajasta ja paikasta riippumatonta keskustelua ja mielipiteiden vaihtoa kuin nyt digitalisoitumisen ja mediakäytäntöjen muutosten mahdollistamassa ajassa. Kyse ole vain uutisoinnista, toisaalla julkaistavien juttujen markkinoinnista, urheilun ilmiöiden ja tapahtumien kommentoinnista, tiedonhankinnasta vaan myös toimittajan persoonan esiintuomisessa, joka korostuu tämän päivän journalismissa ja laajemmin koko yhteiskunnassa.

Uskon, että tähän muutoksen ovat vaikuttaneet niin tiukentunut taloudellinen kilpailu kuin teknologinen kehitys sekä journalismin lisääntynyt henkilökeskeisyys ja viihteellistyminen, kerrontatapojen monipuolistuminen, liikkuvan kuvan yleistyminen ja sosiaalinen media.

Toimittajan kannalta tätä kehitystä on vauhdittanut digitaalisten julkaisukanavien kasvu, aivan erityisesti yksi sosiaalisen median työkalu: yhteisö- ja mikroblogipalvelin Twitter.

Keskityn seuraavassa luvussa pohtimaan, minkälaisessa mediamaailmassa nykypäivän urheilutoimittajat työskentelevät ja mitkä tekijät vaikuttavat heidän työhönsä.

4. Maailma muuttuu, muuttuko urheilujournalismi?

Sanomalehtien kestävyyttä ja tarpeellisuutta on koeteltu historian saatossa aikaisemminkin muiden muassa radion ja television tulon myötä. Koskaan aikaisemmin painettuun sanaan nojaava lehdistö ei kuitenkaan ole kohdannut yhtä moninaista ja uusia mahdollisuuksia kelle tahansa tarjoavaa välinettä kuin digitaaliset julkaisualustat kaikessa laajuudessaan voivat olla.

Pyrin seuraavaksi selvittämään, mitkä ilmiöt ja trendit vaikuttavat 2010-luvun urheilujournalismiin. Keskityn tarkastelussani ennen kaikkea niihin seikkoihin, jotka vaikuttivat sanomalehdissä työskentelevien toimittajien työnkuvaan Lontoon 2012 kisojen aikaan.

4.1 Omat ja jaetut sankarit

Urheilusivuja ei olisi olemassa ilman viikon takaista tiistain lehteä, viime vuoden uutisia, vuosikymmenten tarinoita. Urheilusivujen journalistinen draama ja elinkaari rakentuvat jatkumona, joka nojaa kansalliseen projektiin ja symbolisiin johtajiin. Paavo Nurmi juoksee yhä edelleen, Tapio Rautavaaran keihäs ja kitara laulavat, kuinka monta kertaa Lasse Virén vielä ehtiikään kaatua matkallaan suomalaisen sisun voittoon?

Pääosin mediassa syntyvä julkinen draama on sosiaalinen prosessi, jossa yleisö kokee ja tuntee asioita julkisuudessa esiintyvien roolihahmojen vastakkainasettelun ja toiminnan kautta (Karvonen 1997, 193). Symbolisiksi johtajiksi nousevat henkilöt, jotka toimivat ensisijaisesti merkityksensä ja imagonsa kautta ilman, että heidän paikkaansa määrittäisi jokin virallinen asema (Virtapohja 1998, 21, Karvonen 1997, 191). Urheilu on symbolisten johtajien jokamiesluokka – se tarjoaa kenelle tahansa mahdollisuuden nousta kansakunnan tietoisuuteen symboliseksi johtajaksi, sankariksi.

Suomalaisia urheilusankareita väitöskirjassaan *Sankareiden salaisuudet* tutkinut Virtapohja (1998, 18) määrittelee urheilusankarin sankariksi, joka on hyvän puolella, ympäröivän yhteisönsä arvostama ja jonka teoista kerrotaan sankaritarinoita. Virtapohjan määritelmä vastaa pitkälti Karvosen (1997) käsitystä fiktiivisistä sankareista, joiden urotekoja voidaan luonnehtia pääsääntöisesti urostekoihin. Sankariteot kuuluvat ennen kaikkea miehiseen kulttuuriin, eikä urheilu tee tässä poikkeusta vaan vahvistaa voimakkaasti tätä kuvaa. (Ks. myös Kinnunen 2003, Pirinen 2006).

Sankari on yhteisöä kokoava ja yhteisyyttä tukeva symboli. Virtapohja muistuttaa, etteivät suomalaisuuden lähettiläiksi mieltämämme urheilusankarit suinkaan ole luonnostaan suomalaisuuden ruumiillistumia vaan kyse on siitä, kuinka haluamme liittää suomalaisuuden menestyvien urheilijoiden perusominaisuudeksi, jolloin voimme rakentaa yhteenkuuluvuutta, näkymätöntä sidettä – eräänlaista sukulaisuuden tunnetta itsemme ja sankarin välille. Ilman tätä yhteenkuuluvuuden tunnetta, emme voi samaistua median dramatisoimiin sankareihin, elää heidän kanssaan ratkaisevalla hetkellä, iloita voittoja ja vaipua epätoivoon tappion hetkellä (Virtapohja 1998, 19).

Juuri tunne on aina ollut urheilujournalismin keskeinen voimavara. Urheilusta on muodostunut sosiaalinen erillisalue niin urheilijoille kuin yleisölle, missä miellyttäväksi koettu jännitys on voitu generoida sosiaalisesti rajoitettuun ja kontrolloituun muotoon. Dunningin mukaan (2010, 18–19) urheilun seuraamisesta on tullut lähes uskonnollista toimintaa, joka yhteiskunnallisesta perspektiivistä katsottuna täyttää paikoin sen tyhjiön ihmisten elämässä, joka on aiheutunut uskonnon merkityksen rappeutumisesta.

Durkheimilaista ajattelua osaltaan eteenpäin vienyt Maffesoli (1996, 31–34, 71) puhuu urheiluintoilusta esimerkkinä massojen paluusta arkaaiseen uskonnollisuuteen. Hänen mukaansa institutionalisoituneet, eli modernit uskonnot on korvaantuneet spontaanilla, postmodernilla uskonnollisuudella.

4.2 Globalisaatio, digitaalisuus ja kaupallistuminen

Jos urheilutoimittajilla oli ennen hyvinkin läheinen, etuoikeutettu suhde luomiinsa sankareihin, näin ei välttämättä enää ole. Boylen ja Haynesin (2009, 170) mukaan nykypäivän urheilujournalismin vaikuttavat voimakkaimmin globalisaatio, digitalisoituminen ja kaupallisuus. Oikeastaan nämä kaikki kolme edustavat yhtä ja samaa, ruokkivat toisiaan.

Globalisaatio voidaan käsittää niin prosessina kuin prosessin lopputuloksena (Houlihan 2010, 292). Urheilun kohdalla se on mielestäni helpompi ymmärtää juuri jatkuvana prosessina kuin staattisena lopputuloksena. McLuhanin (1962, 1964) maailmankylä-teoria, jossa maailma kutistuu hiljalleen tekniikan kehittyessä pieneksi kyläksi, kuvaa mielestäni hyvin urheilun ja globalisaation yhteiseloja.

Ehkä parhaiten urheilun ja globalisaation suhde tulee esiin jalkapalloilun kohdalla. Manchester City perustettiin 1880 ja seura sai nykyisen nimensä 1894. Jos seuran otteluja tuohon aikaan seurannut kohtaisi nykyseuran ja sen järjestelyt, hän ei taatusti uskoisi silmiään. Joukkueen puolustuslinjassa pelasi talvella 2012 muiden muassa argentiinalainen Pablo Zabaleta, jota käskytti italialainen manageri Roberto Mancini, joka pelaajan tavoin sai palkkansa seuran omistavalta sheikki Mansour bin Zayed Al Nahyanilta. Sheikki ei ollut ainoastaan äärimmäisen rikas vaan toimi myös Arabiemiraattien varapääministerinä. Eikä siinä vielä kaikki. Kun Manchester City pelasi abudhabilaisen yrityksen mukaan nimetyllä kotistadionillaan Euroopan huippuseurat kokoavaa Mestarien liigaa, otteluja seurataan niin Thaimaassa ja Tanskassa kuin seuran kotikaupungissa Manchesterissa.

Jos jossain, juuri jalkapalloilussa toteutuu globalisaation, digitalisoitumisen ja kaupallistumisen kolmiyhteys. Englantilaisseuran ja sen pelaajien edesottamusten uskollinen seuraaminen ei romuta kansallisten urheilusankarien merkitystä, mutta se muuttaa urheilun rakenteita – synnyttää kuluttajia, kasvattaa markkinoita. Auttamatta herää myös kysymys, mihin suomalaisuuden lipunkantajia, isänmaan sotureita oikein tarvitaan, jos tarjolla on koko maailman kokoava sankarikatalogi, josta ostaa itselleen sopiva sankari?

Urheilutoimittajien työhön edellä kuvattu kehitys vaikuttaa ainakin kahdella tavalla. Digitaalisen ajan urheilulle on tyypillistä, että se pyrkii tietoisesti kiillottamaan kuvaansa ja valvoo entistä tarkemmin etujaan ja näkyvyyttään. Kun toimittaja saattoi ennen lähestyä urheilijaa tai hänen valmentajaansa suoraan, nyt välissä on vähintäänkin manageri tai urheilijan mediasuhteista vastaava henkilö tai kokonainen PR-ammattilaisten armeija. Olympialaisissa urheilija ja toimittaja kohtaavat persoonattomissa tapahtumissa, jotka noudattavat ennalta määrättyä suunnitelmaa ja joiden aikataulu on rajallinen. Mitä suurempi tähti, sitä hankalampi toimittajan on lähestyä urheilijaa, saati saada hänestä irti jotain aidoksi koettua. (Boyle & Haynes 2009, 171–177.) Koska ensi käden tietoa on saatavilla aikaisempaa vähemmän, moni toimittaja joutuu turvautumaan toisen käden lähteisiin, joiden luotettavuudesta tai motiiveista ei aina ole takeita. Virheiden ja väärintulkintojen mahdollisuus kasvaa, kun tietoa monistetaan eteenpäin.

Suomi on pieni maa ja kielialue. Urheilun suomalaiset supertähdet, kuten formulakuski Kimi Räikkönen, entiset jalkapalloammattilaiset Sami Hyypiä ja Jari Litmanen ja jääkiekkoilija Teemu Selänne edustavat pientä ja maailmalla tunnettua vähemmistöä suomalaisurheilijoiden joukossa. Jääkiekon kohdalla on vieläpä muistutettava, että sen ydinpiiri on pieni ja pohjoinen.

Vaikka meillä on maailmanluokan keihäänheittäjiä, keihäänheitto ei ole maailmanluokan laji, mitä tulee julkisuuteen ja yleisurheilulajien keskinäiseen hierarkiaan. Sama pätee kaikkiin talvilajiemme ykkösurheilijoihin. Jarkko Nieminen ajaa heidän ohi heittämällä sen takia, että tennis on maailmalla niin suosittu ja seurattu laji. 2010-luvulla Vuoden urheilijaksi valitut suunnistaja Minna Kauppi ja purjelautailija Tuuli Petäjä-Sirén ovat varsin tuntemattomia nimiä, jos heitä vertaa urheilevan maailman tunnetuimpiin tähtiin.

Kaikesta huolimatta maailmalla havaitut trendit näkyvät myös meillä. Moni urheilija ja seura on entistä tarkempi julkisuuskuvastaan, eli myyntiarvostaan. Kyselevä ja kyseenalaistava toimittajakunta koetaan herkästi suoritusta ja seuratoimintaa häiritseväksi tekijäksi. Lontoon olympiakisoissa 2012 Suomen judokat ja painijat kieltäytyivät antamasta paikan päällä ennen suoritustensa alkua ainuttakaan haastattelua, mikä luonnollisesti vaikutti ja vaikeutti Lontoossa työskennelleiden toimittajien työtä. Uusi piirre oli myös se, että Suomen olympiakomitea järjesti urheilijoiden ennakkopressit, eli kisaa edeltävät lehdistötilaisuudet lentokenttähotellin tiloissa Helsinki-Vantaan kyljessä. Se myös julkaisi tilaisuudet suorina verkossa. Ne hetket, jotka ennen olivat tarjolla vain ammattikunnalle, ovat nyt julkisia kaikille.

Urheilutoimittajat eivät ole ainoastaan menettäneet suoran yhteytensä kohteeseensa, vaan ennen kaikkea yksinoikeutensa tuottaa journalismia, nostaa ja ylläpitää keskustelua. Urheilijoilla ja seuroilla on omat internetsivunsa ja bloginsa, joita he päivittävät. Osa ylläpitää omaa YouTube-kanavaa. Moni toimii aktiivisesti Twitterissä ja muissa sosiaalisen median kanavissa. Osalla on käytössään urheiluorganisaation sisältä käsin työskentelevä toimittajakunta. Näiden toimittajien työtä ohjaa ennemminkin ajatus edistää urheilijan tai seuran asiaa kuin tarkastella sitä kriittisesti ja eri näkökulmista. Sisältöpäin toimivia sisällöntuottajia eivät myöskään sido journalismin periaatteet, joiden mukaan ero journalistisen ja kaupallisen sisällön välillä tulee olla selvä. Niinpä urheilijoiden omat sivut ja julkaisukanavat tarjoavat sponsoreille paraatipaikan näkyä ja yhdistyä suoraan urheiliijaan (Boyle & Haynes 2009, 174–175). Urheilijoiden, urheiluseurojen ja tapahtumajärjestäjien lisäksi urheilun fanit julkaisevat materiaalia ja haastavat perinteisen median. Median kuluttajista on kasvanut uutisia, keskustelua ja kommentteja työstäviä sisällöntuottajia. (Väliverronen 2009, 13–14.)

Muuttuneessa mediamaailmassa myös toimittajien on täytynyt laajentaa toimintaympäristöään. Painettu sanomalehti ei tietenkään riitä palvelemaan nykypäivän tarpeita vaan verkkosähkeet, blogit

ja tapahtumien livekommentointi veivät jo kesällä 2012 entistä enemmän toimittajien työajasta. Printtilehden toimittaja ei tuota enää juttuja vain painettuun lehteen vaan hallitsee kaikki välineet. Muutos on ollut nopeaa. Omassa työssäni se on näkynyt seuraavasti. Kun vielä Pekingin 2008 kesäkisoista ohjenuorana oli toimittaa tärkeimmistä tapahtumista ja ilmiöistä omaa materiaalia *Aamulehden* verkkosivuille, neljä vuotta myöhemmin materiaalia tuotettiin jo kaikista tapahtumista, mistä toimittaja oli muutenkin raporttoimassa samoin kuin niistä hiukan kevyemmistä aiheista, joilla ei ollut enää niin arvoa seuraavan päivän painetussa lehdessä. Vuonna 2018 verkosta oli tullut ensisijainen julkaisualusta.

Tällainen vain verkossa julkaistu sähke oli esimerkiksi tieto siitä, mitä Tuuli Petäjä-Sirénin puoliso oli valmistanut purjelautailijalle aamiaiseksi ennen ratkaisevaa vuoden 2012 olympiakisojen finaalistarttia. Sähkeiden, lyhyiden kommenttien ja kuvien ohella toimittajilta odotettiin aktiivisuutta sosiaalisessa mediassa, etenkin Twitterissä. Kaikki tämä materiaali yhdistyi kotitoimituksen ylläpitämään kisauutisointiin ja kollaaseihin, jotka kokosivat mediassa kisojen aikana esiintyneitä ilmiöitä ja juttuja, parhaita paloja. Sanomalehtien verkkosivut näyttävät myös mielellään videokuvaa, mutta sen tuottaminen on olympiakisoissa mahdollista ainoastaan virallisten kisa-alueiden ulkopuolella. Kirjoittavan median akkreditointi ei oikeuta lupaa liikkuvan kuvan tuottamiseen kisa-alueilta.

Niin kommunikaation luonteen muutos kuin laajuus on nähty osaltaan syypäinä siihen, että toimittajat ovat entistä kiireisimpiä. Älypuhelimien aikakaudella toimittaja on aina töissä (Boyles & Haynes 2009, 178). Hän on aina valmiina ottamaan vastaan tietoa, välittämään ja kommentoimaan sitä. Edellä kuvattu ei koske ainoastaan urheilujournalismin parissa työskenteleviä toimittajia vaan laajemmin koko toimittajakuntaa.

Jyrki Jyrkiäisen (2008, 6 ja 36–37) tutkimuksen mukaan suomalaisten toimittajien työnkuvan muutosta määrittävät nykyisin juuri kiire ja kasvanut työmäärä. Aikaa faktojen tarkistamiseen ei jää entiseen tapaan. Harva toimittaja voi keskittyä tiettyyn erikoisalaan ja käyttää aikaa perusteelliseen taustatyöhön. Suomalaistoimittajat suhtautuvat kriittisesti 2000-luvulla kasvaneisiin tehokkuus- ja tuloksellisuustavoitteisiin. Yhtä lailla he näkevät median viihteellistymisen ja elämyksellisyyden kasvun uhkana journalismin laadulle.

Urheilutoimittajia ei ole koskaan kiitelty perusteellisesta taustatyöstä. Sen sijaan heitä on moitittu viihteellisestä sisällöstä ja tunteisiin vetoavista sankaritarinoista, jotka nostavat menestyjät

kansakunnan kaapin päälle. Silti Jyrkiäisen kuvaama kiire ja kasvanut työmäärä koskevat myös heidän työnkuvaansa. Toimitusten koko ja rahalliset resurssit ovat pienentyneet samaan aikaan, kun sisältöjä on pitänyt ja pitää tehdä useampaan kanavaan entisen yhden sijaan.

Globalisaation, digitalisoitumisen ja kaupallistumisen vaikutukset näkyvät kaikessa journalistisessa työssä.

4.3 Pakko ottaa kantaa ja kaivaa skandaaleja

Voimistuvan talouden 1980-luvulla värit löysivät tiensä sanomalehtien sivuille ja taitto kehittyi – sivuista tuli näyttävämpiä. Seuraavalla vuosikymmenellä toimituskunta hioi jutuista löysät pois, otti askeleen kohti lukijaa antamalla yhä useammin hänelle äänen ja paikan lehden sivuilla sekä nosti oman toimittajakuntansa profiilia lisääntyneillä kolumneilla ja kommentoinnilla. (Kantola & Möre 1998, 36.)

2000-luvulla kehitys (muutos) on tuonut mukanaan entistä räväkämmät pääkirjoitukset ja kannanotot, viihteellistymisen ja tabloidisaation vaikutukset, nostanut pintaan tunteet ja tarinnallisuuden. Ennen yhtenäisenä ja hillittynä koettu julkisuus on muuttunut medioiden taistelukentäksi, jossa vain ärhäkimmät pärjäävät. Otsikoiden ja yleisön toivossa 2000-luvun media työstää Kantolan (2011, 43) mukaan otsikoita ja yleisöä tavoitellessaan entistä useammin skandaaleja, joiden mittasuhteet paisuvat ajoittain kohtuuttomiksi.

Suomalaisessa urheilujournalismissa tämä näkyy entistä tiukemmin kantaaottavina kolumneina ja analyyseina, joskin kantaa otetaan nykyään herkästi melko pienistä asioista vain sen takia, että on oltava mieltä, osoitettava oma paikkansa, valittava puolensa. Vuoden toimittajaksi 2012 valittu *Ilta-Sanomien*, nykyisin *Urheilusanomien* urheilutoimittajan Pekka Holopaisen (Salomaa 2013) mukaan mielipiteellisen aineiston määrä on kohonnut jo aivan kipurajalle. ”Osa alalle tulevista nuorista odottaa, että yleisö on kiinnostunut heidän mielipiteistään, vaikkeivät rintakarvatkaan vielä kasva”, Holopainen napauttaa. Hän on myös huolissaan siitä, kuinka alan kehitys on johtamassa yhden, kahden lajin erikoistoimittajuuteen. ”Tilanne on sama kuin jos kotimaantoimituksessa yksi toimittaja soittaisi uutisia palokunnasta, mutta poliisille joutuisi soittamaan vieruskaveri – joka taas ei osaisi kysyä palokunnasta mitään.”

Mediamarkkinoiden avautuminen ja kiihtynyt kilpailu ovat nostaneet kärkkäiden kannanottojen lisäksi pinnalle skandaalit. Niiden nousua on pyritty selittämään yhteiskunnan, politiikan ja talouden järjestelmien muuttumisella aikaisempaa läpinäkyvämmäksi. Avoimuus on suorastaan päivän sana ja vaatimus. Kantolan mukaan (2011, 61) skandaalit ovat merkki siitä, ettei mikään instituutio ole pyhä tai tabu vaan kaikkea voi kritisoida.

Suomalaisella urheilulla ja urheilujournalismilla tuntuu tosin olevan vielä matkaa läpinäkyvyyteen, josta kertovat esimerkiksi urheilujournalismia yhä leimaavat maskuliinisuus ja heteroseksuaalisuus. Toki urheilujournalismikin on ottanut askeleen eteenpäin ja tehnyt eroa itse urheilun järjestelmään. Virtapohjan (1998, 67) mukaan juoksija Martti Vainion dopingkäryä vuoden 1984 Los Angelesin olympiakisoissa voidaan pitää uuden ajan alkuna. Ennen sitä suomalaiset urheilutoimittajat eivät olleet juuri käsitelleet urheilun dopingongelmaa.

Juuri dopinguutisointi muutti suomalaista urheilujournalismia tutkivan journalismin suuntaan hiljalleen 1990-luvulla ja entistä voimakkaammin 2000-luvun taitteessa ja sitä seuranneina vuosina (Virtapohja 1998, 68). Todennäköisesti lähes kaikki suomalaiset muistavat kuullessa Jari Räsänen ja STT:n tapauksesta, jota puitiin oikeudessa viimeksi kesällä 2011. Vuonna 1998 STT:n toimittajat kirjoittivat Räsänen hankkineen kasvuhormonia omaan käyttöönsä, Hiihtoliiton harkinneen laajamittaista dopingin käyttöä. Koska toimittajat eivät pystyneet todistamaan väitteitään oikeudessa vaan suojelivat lähdettään, heidät tuomittiin käräjäoikeudessa kesällä 1999 julkisesta herjauksesta ehdolliseen vankeuteen ja sakkoihin. Myöhemmin hovioikeus lievensi tuomioita ja korkein oikeus päätti, ettei jutussa myönnetä enää valituslupaa. (Perko 2001, 49–62.)

Tapaus sai uuden käänteen 2010, kun neljä hiihtovaikuttajaa saivat uusien todisteiden valossa syytteen valehtelusta STT:n tapauksen oikeudenkäynnissä ja heistä kaksi: ex-hiihtäjä Räsänen ja ex-hiihtovaikuttaja Pekka Vähäsöyrinki tuomittiin myöhemmin törkeästä petoksesta ehdolliseen vankeuteen. Lahden 2001 MM-hiihtojen tapahtumat ovat nekin tarkasti suomalaisten muistissa. Tapahtumien jälkipuinti ja selvittäminen ovat kestäneet jo yli kymmenen vuotta.

Dopinguutisointi on osaltaan muokannut urheilutoimitusten tapaa työskennellä, mutta samalla moni muu ongelma-alue on jäänyt vähälle huomiolle. Perkon (2001, 21–22) mukaan urheilutoimittajien pitäisi käsitellä enemmän esimerkiksi sopupelejä, huippu-urheilun harvainvaltaa, urheilijoiden hyväksikäyttöä, kasvavaa kaupallisuutta ja nationalismia. Voisin jatkaa listaa lisäämällä siihen ympäristökysymykset, rasismien, taloudelliset väärinkäytökset, ihmisoikeuskysymykset, varhain

loppuun poltetut juniorit ja väkivallan ihannoimisen. Toki kymmenessä vuodessa on tapahtunut näissäkin teemoissa edistymistä. Esimerkiksi eurooppalaisessa jalkapalloilussa esiintyvä rasismi on ollut aiempaa näyttävämmiin esillä lehdistä. Sopupelien, vedonlyönnin ja rahanpesun voima ovat avautuneet hiljalleen suomalaisillekin käsittämättömässä laajuudessaan. Allianssin, Tampere Unitedin ja Rovaniemen Pallon tapaukset 2010-luvun taitteessa ovat muuttaneet kuvitelman todeksi. Suomi ei olekaan rauhaista lintukoto vaan osa globaalia, digitaalista ja läpensä kaupallistunutta urheilukoneistoa.

Jos urheilujournalismin kenttä on laajentunut, se on saanut myös uusia muotoja. Yksityisen ja julkisen, viihteen ja politiikan sekoittumista on kuvattu journalismin tabloidisaatiolla. Ilmiöllä kuvataan kehitystä, jossa iltapäivä- ja sensaatiolehistä tutut käsittelytavat ja aiheet ovat löytävät paikkansa niin kutsutuista laatulehistä ja uutisjournalismista. Usein toistuvia aiheita ovat juuri skandaalit ja yksityiselämän paljastukset. (Juntunen & Väliverronen 2009, 281.)

Suomessa yksityiselämän skandaalit tuntuvat kuuluvan ennen kaikkea entisten urheilutähtien, kuten Matti Nykäsen elämään. Tosin Nykäsen tai esimerkiksi entisen formulakuski JJ Lehdon veneturman tapauksessa aiheiden käsittely tapahtuu muualla kuin urheilusivuilla. Niinpä niitä on mielestäni vaikea laskea urheilujournalismiksi. Sen sijaan yksityinen ja urheilijan julkinen minä sekoittuvat urheilusivuilla. Tiedämme, miltä hiihtäjä Aino-Kaisa Saarisen kotona näyttää, että keihäänheittäjä Tero Pitkämäen tukena suurissa kilpailuissa kulkee avopuoliso Niina Kelo. Olemme lukeneet kiekkotähti Teemu Selänteen autoista ja perheestä sekä mäkihyppyyn palanneen Janne Ahosen taloushuolista.

Maailmalla meno on vähintäänkin kymmenen kertaa ärhäkämpää. Jalkapalloilija John Terry menetti hetkellisesti Englannin maajoukkuekapteenin virkansa, kun media nosti esiin pelaajan avioliiton ulkopuolisen suhteen. Sama pelaaja on myös ollut syytettynä rasisisesta käytöksestä ja on suosittu irtailun kohde internetin keskustelupalstoilla ja meemi-sivustoilla, joissa pelaajan kuva on yhdistetty milloin mihinkin yhteyteen ja väittämään. Skandaalit eivät vain muuta lehtien tarjontaa vaan tapaa tuottaa journalismia. Ne edellyttävät käsien likaamista ja asioiden penkomista. Myytti journalismista maailman tapahtumien ulkopuolisena tarkkailijana tekee toimittajista helposti sokeita omalle roolilleen uutisilmiöiden ja skandaalien syntyprosessissa (Juntunen & Väliverronen 2009, 284).

4.4. Megatapahtumien kulta-aika

Urheilun megatapahtumat ja globaali urheilukulttuuri ovat jälkimodernin kapitalistisen yhteiskunnan ilmiö. Maurice Rothen (2000, 1) mukaan megatapahtumat – kuten jalkapallon MM-turnaus tai olympialaiset – tunnistaa erityisesti kahdesta piirteestä. Ensinnäkin niillä on merkittävä vaikutus siihen kaupunkiin tai maahan, joka toimii tapahtuman isäntänä. Toiseksi ne herättävät valtaisan mediahuomion, syntyvät osin mediassa ja sen kautta. Megaluokan tapahtuma eroaa muista suurista tapahtumista siinä, että sillä on kyky ja valta välittää kaupallinen viesti miljardeille ihmisille television ja muiden viestintävälineiden kautta. (Horne & Manzenreiter 2006, 1.)

Megatapahtumien 1980-luvulta alkaneen kasvun ovat mahdollistaneet ennen kaikkea teknologinen kehitys, urheilun, median ja liiketoiminnan muodostama allianssi sekä megatapahtumien järjestävää kaupunkia ja maata mainostava luonne (Horne & Manzenreiter 2006, 3–8.). Kehittynyt televisiotekniikka on synnyttänyt mahdollisuuden tavoittaa globaaliksi laskettava yleisö, joka kokee jakavansa kulttuurillisesti uniikin tilan. Tämä jaettu tila on tarkoin tuotettu ja konseptoitu. Syntyvän televisiokuvan luonne on toistava ja sisältää paljon rituaalisia piirteitä, joita säätelevät niin Kansainvälinen olympiakomitea kuin kisojen järjestäjämaa. Esimerkiksi olympialaisten avajaiset ja päättäjäiset etenevät tiukasti protokollan mukaan sen lisäksi, että isäntämaa pyrkii esittelemään niiden avulla parhaat puolensa. (Roche 2006, 32–33.)

Olympiakisoja voi lähestyä myös mediatapahtuman käsitteen kautta, mikä muistuttaa monelta osin megatapahtuman käsitettä. Mediatapahtuman käsitteen ottivat käyttöön ensimmäisinä Daniel Dayan ja Elihu Katz. He puhuvat juhlallisesta television katsomisesta. Mediatapahtuma keskeyttää arjen ja kutsuu katsojat luokseen. (Dayan & Katz 1992, 1.) Mediatapahtumat eroavat muista tapahtumista juuri siinä, että ne ovat niin suuria ja yhteisesti merkittäväksi koettuja, että ne keskeyttävät rutiinit ja murtavat television viikoittaisen ohjelmakaavion. Niille on ominaista suorat lähetykset ja yleisön huomion poikkeuksellinen suuntautuminen yhteen ja samaan tapahtumaan. Tyypillisesti mediatapahtumia – kuten kuninkaalliset häitä tai olympialaisia – johdetaan ja organisoidaan median ulkopuolelta, mutta silti medialla on suuri rooli tapahtumien välittäjinä. Mediatapahtumat ovat tarkasti suunniteltuja ja seremoniaalisia. Journalismi osallistuu niihin juhlistamalla tapahtumien luonnetta ja sen sankareita. (Em. 1992, 5–7.)

Suomalainen urheilutoimittaja on tahtomattaan osa tätä kokonaisuutta. Hän kommentoi, taustoittaa ja analysoi minuutti minuutilta tarkasti ohjattua näytelmää, jota hänen lukijansa seuraavat

televisiosta. Mediatapahtuman keskiössä ovat urheilijat, joiden menestymistä yleisö seuraa. Sanomalehtien urheilutoimituksille olympiakisat ovat juhlanpaikka, kuten olen aiemminkin todennut. Painetun lehden ulkoasua koristavat erityiset vinjetit, tunnisteet, mitalilaskurit ja kisapaikan säätila, sivutila kasvaa ja toimitukset keskittävät valtaosan energiastaan kisojen seuraamiseen.

Koska sanomalehdillä ei ole ollut enää vuosikymmeniin roolia kisatapahtumia välittävinä tekijöinä, ne keskittyvät juuri menestysodotusten nostattamiseen ja menestyksen tai menestyksettömyyden käsittelyyn. Tämän työn ne tekevät nostamalla yksilöt ja heidän tarinansa keskiöön. Television tehtävänä on välittää itse tapahtumat ja ensimmäiset kommentit.

Lontoon vuoden 2012 olympiakisoihin osallistui 203 maata. Määrä on huomattava, kun sitä vertaa esimerkiksi YK:n täysjäsenien määrään, 193:een. Ison-Britannian yleisradioyhtiö BBC lähetti kisoista päälle 5000 tuntia tv-lähetystä. Yhdysvalloissa kisat koteihin välittänyt NBC maksoi lähetysoikeuksistaan 1,18 miljardia dollaria eli noin 900 miljoonaa euroa (kurssi 0,76). Yleisradio ei ole suostunut kertomaan Suomea koskevien lähetysoikeuksien hintaa, muttei suinkaan saanut kisoja ilmaiseksi. Näin voi päätellä esimerkiksi siitä, että niin Ruotsin yleisradioyhtiö SVT ja Norjan yleisradioyhtiö NRK hävisivät kaupallisille toimijoille kisan vuosien 2014 ja 2016 olympiakisojen lähetysoikeuksista. Suomessa hallitus hyväksyi kesällä 2007 listan urheilutapahtumista, jotka on näytettävä kansallisella maksuttomalla kanavalla. Kuinka kauan Suomella on varaa pitää tästä kiinni?

Televisio-oikeuksista maksetut summat kuvaavat hyvin olympiakisojen kaupallisen merkityksen kasvua ja niiden voimistunutta luonnetta megatapahtumina ja kysytyinä mediatapahtumina. NBC maksoi vuoden 1988 Soulin kisojen lähetysoikeuksista 300 miljoonaa dollaria, EBU 30 miljoonaa. Kaksi vuosikymmentä myöhemmin NBC maksoi Pekingin olympialaisista 894 miljoonaa dollaria, EBU 443 miljoonaa dollaria. (Horne & Manzenreiter 2006, 3.)

Mikä on yksittäisen urheilijan tai urheilutoimittajan rooli megatapahtumien aikakaudella? Sulautuuko jokainen megatapahtumaan, kuten olympialaisiin osallistuva sen koneistoon, toimii huomaamattaan siinä roolissa, joka hänen osakseen tulee? Harva tulee edes ajatelleeksi tätä, vaikka sen pohtiminen olisi jokaiselle kisoihin jossakin roolissa osallistuvalle hyväksi.

Pierre Bourdieu (1999, 123–127) huomauttaa osuvasti, että puhuessamme olympialaisista toimimme kahdella tasolla. Viittaamme ilmiötasolla itse todelliseen tapahtumaan, mutta analyysin kohteena meidän on pidettävä koko sitä kenttää, joka synnyttää nähdyn kokonaisuuden. Urheilijan roolina on olla subjektina tässä kahdesti tuotetussa näytelmässä. Urheilu saa ensimmäisen esityksensä urheilijoiden, valmentajien, kilpailun tuomarien ja toimitsijoiden tuottamana. Toisen kerran esitys syntyy kaikkien niiden ihmisten voimasta, jotka tuottavat sen sanallisen ja kuvallisen muodon.

Umberto Eco (1985, 203–205) tarvitsee vielä kolmannen tason, jotta voimme hänestä ymmärtää urheilujournalismin luonteen tässä näytelmässä. Ecolle urheilujournalismi on kolmanteen potenssiin korotettu urheilun diskurssi. Sitä edeltää toiseen potenssiin korotettu urheilu, eli toisten ihmisten urheilemisen seuraaminen. Suurten kilpailujen, kuten olympiakisojen kohdalla tämä toinen potenssi koskettaa puhtaimmillaan vain harvoja, koska suurin osa miljardiyleisöstä seuraa kisoja television välityksellä. Se näkee kisat sillä tavalla, jolla ne halutaan sille esittää. Hidastukset, kuvakulmat, selostus ja lähetyksiin nostetut hetket määrittävät pitkälti sitä kokemusta, joka suurimmalle osaa yleisöstä muodostuu.

Tämä kuva voi olla ristiriidassa sen kuvan kanssa, jonka paikan päällä toimivat toimittajat kokevat. Joskin on todettava, että megatapahtumat on rakennettu niin, ettei yksittäisillä toimittajilla ole juuri mahdollisuutta kokea ja nähdä tapahtumia heidän omista lähtökohdistaan vaan he seuraavat tapahtumia heille osoitetuista paikoista, heille osoitetulla tavalla. Olympiakisat ovat kuin suuri kansainvälinen lentokenttä, jonka toimintaa ohjataan ja valvotaan tarkasti.

Näissä olosuhteissa ja tässä maailmassa syntyivät tämän pro gradun tutkimuksen kohteena olevat sanomalehtien urheilusivujen artikkelit.

4.5. Yhteenveto

Suomalainen urheilujournalismi ja urheiluliike kasvoivat samasta maasta. Urheilutoimittajien ammattikuntaa leimasivat pitkään amatööriimäisyys ja tiiviit siteet urheilun toimijoihin, harvalla urheilutoimittajalla oli muodollista koulutusta toimia journalistina.

Sittemmin suomalainen urheilujournalismi on ottanut askelia kohti uutisjournalistisia ihanteita ja pyrkinyt eroon turhan tiiviiksi koetuista siteistään urheilun järjestelmään. Tähän ovat vaikuttaneet

niin toimittajien koulutustason ja ammattimaisuuden nousu, ajankuvassa tapahtunut muutos, entisestään vahvistuva digitalisaatio ja urheilumedian globaali luonne. Suurista urheilutapahtumista on kasvanut mega- ja mediatapahtumia.

Silti yksi on ja pysyy. Menestys on yhä keskeinen piirre urheilua seuraavan median agendalla. Maailma jakaantuu urheilusivuilla yhä voittajiin ja häviäjiin.

5. Tutkimustehtävä

5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja rajaus

Tämä tutkimus sai alkunsa Lontoon 2012 olympiakisojen jälkeen suomalaista urheilujournalismia kohtaan esitetystä kritiikistä. Tuon kritiikin mukaan suomalainen urheilujournalismi on julmaa ja kriittistä, eikä perustu asiantuntemukseen, jota arvostelu taustakseen vaatisi. Kärjistettynä se esittää urheilijan olentona, jonka suorituksia on lupa arvostella kuin grillilihan kypsyyttä. Nostaa peukkua ylös tai alas sen perusteella kelpaako urheilija olympia-areenalle edustamaan Suomea vai ei.

Koska kritiikin voidaan nähdä linkittyvän aikaisempaan arvosteluun ja epäkohtien osoittamiseen, näen työn omalta osaltani jatkumona aikaisemmalle tutkimukselle. Urheilujournalismia on kritisoitu ennen kaikkea kaavamaisuudesta ja sen menestystä korostavasta luonteensa. Sen maailma on miehinen, hitaasti muutoksiin reagoiva.

Tässä työssä tutkimustehtävänäni ei ole käsitellä aihetta koko mediakentän laajuudelta vaan keskityn puhtaasti sanomalehtien Lontoon kisojen aikaiseen urheilukirjoittamiseen. Huomioin niin otsikot, alaotsikot, leipätekstin kuin muut mahdolliset tekstielementit. Koska visuaalisuudella on osansa sanomalehtien välittämässä kokonaiskuvassa, tarkastelen myös valokuvan ja taiton osuutta, joskin niin, että pääpaino on tekstissä.

5.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimustani ohjaa selkeä pääkysymys: Kuinka sanomalehtien urheilujournalismi esittää Lontoon 2012 olympiakisoissa epäonnistuneeksi luokittelemansa suomalaisurheilijan? Lisäksi etsin vastauksia siihen, kuinka urheilija esitetään ennen suoritusta ja kuinka häntä kohtaan kohdistuvia odotuksia nostatetaan? Kuinka urheilija esitetään suorituksen jälkeen ja miten luotuihin odotuksiin palataan? Keskityn tarkastelemaan niiden suomalaisurheilijoiden kuvaamista, jotka lehdistö nosti ennen kisojen alkua mitalitoivoiksi.

6. Aineisto ja sen rajaus

Esittelen seuraavaksi tutkimukseeni aineistona toimivat kuusi suomalaista sanomalehteä ja viisi suomalaista olympiaurheilijaa. Perustelen myös, miksi päädyin juuri näihin lehtiin ja näihin urheilijoihin. Esittelen lyhyesti niin urheilijat kuin lehdet.

6.1 Viiden olympiaurheilijan tarina – miksi juuri he?

Suomi osallistui Lontoon 2012 kesäkisoihin 56 urheilijan joukkueella ja kilpaili 14 lajissa. Kun joukkue oli valittu, Suomen olympiakomitea nimesi 5. heinäkuuta 2012 joukkueen tavoitteeksi kolme mitalia ja kuusi pistesijaa (sijoitusta 4–8 joukkoon). Olympiakomitean valmennuksen johtaja Kari Niemi-Nikkola luonnehti tavoitetta tuoreeltaan haastavaksi, mutta mahdollisena ja hyvällä suorituksella ylitettävänä (Suomella kovat...2012, Ukkonen 2012). Suomen vahvoiksi lajeiksi Niemi-Nikkola nimesi erityisesti ammunnan, painin, purjehduksen ja yleisurheilun.

Kuten tapana on, osa keskustelijoista piti tavoitetta liian vaativana, osa liian maltillisena. Suomen olympiakomitean tuolloisen puheenjohtajan Roger Talermon mukaan tavoite asetettiin yläkanttiin. Hänen mukaansa valmennusjohto näki potentiaalin kuuteen mitaliin, joista yleensä toteutuu 20–30 prosenttia, eli joko viidennes tai maksimissaan vajaa kolmannes (Suomen olympiapomo... 2012). Soulin 1988 olympiakisojen keihäänheiton kultamitalisti Tapio Korjus puolestaan kommentoi mitalitavoitetta toteamalla Ylen haastattelussa, että se on liian vaatimaton. Hän olisi nostanut sen neljään, viiteen urheilijoiden taisteluhengen nostattamiseksi. (Pöntinen 2012.)

MTV3 Uutiset selvitti urheilua seuraavien suomalaisten odotuksia tulevasta mitalimäärästä. Sen kesä- ja heinäkuussa teettämän kyselyn perusteella puolet vastaajista odotti suomalaisurheilijoilta Lontoosta yhtä kahta mitalia, joista suurimmat odotukset kohdistuivat yleisurheiluun ja purjehdukseen. Kyselyyn osallistui 1 800 täysi-ikäistä ja se virhemarginaaliksi laskettiin kolme prosenttia. (Rahkola 2012.) Suomalaismedia siteerasi 9. heinäkuuta urheilun tulostilastoja analysoivan Infostrada Sportsin ennustetta, jonka mukaan Suomi tulisi saamaan kisoista kaksi mitalia: Tero Pitkämäki saavuttaisi pronssia keihäänheitossa ja Sari Multala purjehduksessa (Kunnas 2012).

Mitä urheilijat itse odottivat ja lähtivät tavoittelemaan? Kukaan ei vaivautunut tekemään selvitystä, jossa kysymys olisi esitetty joukkueen jokaiselle jäsenelle. Pekingin edellisten kisojen mitalisteista Tero Pitkämäki puhui julkisesti mitalitavoitteestaan – olympiavoitosta, Satu Mäkelä-Nummela kovasta kilpailusta, kolmesta puhtaasta ammunta-ammuntasarjasta ja paikasta kuuden parhaan finaalissa.

Pohdin pitkään, kuinka lähestyisin ja rajaisin aineistoani. Päädyin lopulta valitsemaan mukaan viisi suomalaisurheilijaa, jotka aikaisempien tulostensa perusteella voitiin laskea mukaan mitaliehdokkaksiin ja jotka yhtä lukuun ottamatta edustivat valmennuspäällikkö Niemi-Nikkolan nimeämiä Suomen vahvoja lajeja: ammuntaa, painia, purjehdusta ja yleisurheilua. Mikä olennaista, juuri nämä urheilijat kuuluivat niihin, jotka suomalainen lehdistö esitti potentiaalisina menestyjinä – Suomen valttikortteina. Mukaan tutkimukseeni valikoituivat näin ampuja Satu Mäkelä-Nummela, purjehtija Sari Multala, painija Rami Hietaniemi, keihäänheittäjä Tero Pitkämäki ja meloja Jenni Mikkonen.

Tarkastelen heitä koskevaa, urheilusivuilla olympiakisojen aikana 27. heinäkuuta – 12. elokuuta 2012 julkaistua kirjoittamista. Koska kisojen pohjustaminen aloitetaan jo ennen kisoja ja sitä jatketaan kisojen jälkeen, otan tarkastelussani huomioon myös kaksi kisoja edeltävää ja seurannutta päivää. Tarkastelujaksoni on suhteellisen lyhyt, vain 21 päivää ja sen voi helposti kyseenalaistaa. Mielikuvamme urheilijoista rakentuvat pitkän ajanjakson muokkaamina, samoin kuin heihin kohdistamamme odotukset. Tässä tutkimuksessa minulla ei kuitenkaan ole mahdollista käsitellä heidän koko uraansa ja sitä koskevaa mediajulkisuutta. Siksi olen rajannut aineistoni ajallisesti tiukasti. Haluan nimenomaan keskittyä Lontoon kisojen aikaiseen sanomalehtien urheilutoimittamiseen, kisasivuihin.

Yhtä lailla olisi helppo kyseenalaista, miksi päädyin juuri näihin viiteen urheilijaan. Tero Pitkämäki sijoittui maailman parhaiden keihäänheittäjien joukossa viidenneksi. Onko se huono suoritus? Onko hän epäonnistuja? Vuonna 2016 Pitkämäen sijoitus vieläpä parani pykälällä. Hän nousi tuloslistalla neljänneksi, kun Ukrainan Oleksandr Pjatnytsja jäi jälkikäteen kiinni dopingtestissä. Lontoon kisoissa hän heitti keihästä 84,51 metriä, mikä oli kisan toiseksi pisin heitto.

Kysymys epäonnistujasta on äärimmäisen suhteellinen. Sitä ei voi sitoa tiettyyn sijoitukseen tai jakaa samana usean urheilijan kesken. Epäonnistuminen pitäisi aina nähdä suhteutettuna kyseisen yksilön aikaisempiin suorituksiin ja tavoitteisiin. Voidaan kysyä, oliko Pitkämäellä heikon alkukauden ja heikon edelliskauden perusteella edes realistisia mahdollisuuksia menestyä viidettä

sijaa paremmin Lontoossa, mutta se on tässä kohtaa lopulta toissijaista. Pohdin sitä myöhemmin analyysin kohdalla. Pitkämäki itse asetti tavoitteekseen mitalin (kenties koki tämän tehtäväkseen) ja kauden parhaan suorituksen. Hän ei siinä onnistunut. Koska tämän tutkimuksen kannalta olennaisinta on tarkastella, mitä urheilujournalismi Pitkämäeltä odotti ja miten se keihäänheittäjän kuvasi, hän kuuluu tässä tutkimuksessa epäonnistujien joukkoon.

Ampuja Satu Mäkelä-Nummelaan ja purjehtija Sari Multalaan sopivat pitkälti samat sanat. Arvokisoissa aikaisemmin menestyneet urheilijat eivät yltäneet Lontoossa parhaaseensa, vaikka eivät suinkaan suoriutuneet huonosti. Mäkelä-Nummela ja Multala sijoittuivat molemmat lajeissaan seitsemänsiksi. Meloja Jenni Mikkonen pettyi rankasti, kun hän putosi kajakkiyksiköiden 200 metrin finaalista ja oli lopulta uransa viimeisissä olympialaisissa yhdeksäs. Painin MM-pronssimitalistin Rami Hietaniemen kisat kestivät yhden ottelun verran.

Yksi peruste tarkastella suomalaista urheilujournalismia näiden urheilijoiden kautta piilee myös siinä, että heistä kirjoitettiin, he olivat esillä. Urheilujournalismi kääntää usein selkäänsä tuntemattomammille epäonnistujille ja tyypistää heidän suorituksensa marginaalisiin lyhyesti-pätkiin tai muutaman lauseen kommentteihin, merkintään tulospörssiin. Usein näin käy etenkin niille urheilijoille ja heidän suorituksilleen, joita media ja yleisö puhuttelevat ala-arvoisella luonnehdinnalla kisaturisti. Olisin toki voinut tarkastella näitä pikkupätkiä ja niiden esityksiä, mutta koen hyödyllisemmäksi käsitellä sitä materiaalia, jonka työstämiseen urheilutoimittajat keskittivät huomionsa ja joka kuului olennaisesti heidän tehtävälistalleen Lontoon kisoissa.

6.2 Kaksi iltapäivälehteä ja neljä päivälehteä kattavat Suomen

Lontoon olympiakisoissa työskenteli 40 suomalaista sanomalehtien urheilutoimittajaa ja 17 valokuvaaja. Heistä suurin osa saapui itseni tavoin kisakaupunkiin Lontooseen paria päivää ennen kisojen alkua ja viipyi kisojen loppuun saakka.

Koska halusin tarkastella aiheittani mahdollisimman kattavasti – mikäli se on tämän opinnäytetyön rajoissa mahdollista – valitsin mukaan kuusi sanomalehteä. *Ilta-Sanomat* ja *Iltalehti* edustavat suomalaisia iltapäivälehtiä, joita luetaan koko maassa. *Helsingin Sanomat* on mukana niin Suomen suurimpana kuin ainoana valtakunnallisena sanomalehtenä. Maakuntalehdistä mukana ovat suurten keskusten lehdet tamperelainen *Aamulehti*, Jyväskylässä toimitettava *Keskisuomalainen* ja Oulussa ilmestyvä *Kaleva*.

Suomalaiset sanomalehdet ovat jo pitkään pyrkineet tekemään konserniyhteistyötä suurten uutistapahtumien kohdalla. *Aamulehden* Lontoon kisasivut eivät ilmestyneet ainoastaan lehden pirkanmaalaisille lukijoille vaan olivat Alma Median yhteisen kisatiimin tuottamat aina suunnittelusta taittoon saakka. Sama materiaali taittui Tampereella niin *Aamulehden* broad-sivuille kuin porilaisen *Satakunnan Kansan*, Kemissä ilmestyvän *Pohjolan Sanomien*, Kajaanissa kotiaan pitävän *Kainuun Sanomien* ja Rovaniemellä toimitettavan *Lapin Kansan* tabloid-sivuille. Konserniyhteistyö näkyi myös *Iltalehden* ja Alman päivälehtien välillä kuvavaihtona. Esimerkiksi kisojen purjehduspaikalle Weymouthiin reissasi Lontoosta tarpeen tullen ainoastaan yksi Alma Median valokuvaaja, joka työskenteli niin *Iltalehdelle* kuin konsernin maakuntalehdille.

Keskisuomalainen toimi kisoissa yhdessä kuopiolaisen *Savon Sanomien* ja joensuulaisen *Karjalaisen* kanssa. Lehdet työskentelivät yhdessä, jakoivat tehtävät keskenään, mutta kokosivat ja päättivät itse kukin, mitä juttuja sivuilleen nostivat. Lehdillä oli myös yhteinen kisablogi. Juttujen vaihtoon osallistuivat kolmen edellä mainitun lisäksi myös lahtelainen *Etelä-Suomen Sanomat* ja pääasiassa itsenäisesti toiminut *Turun Sanomat*. Kustakin viidestä lehdestä Lontoossa oli paikalla yksi toimittaja ja *Savon Sanomien* valokuvaaja. Lehdillä oli joka päivälle yhteinen runkosuunnitelma, joka jousti kunkin lehden omien painotusten ja kiinnostuksen kohteiden mukaan. Edellä kuvaamani kävi ilmi keskusteluista Lontoon kisoissa työskennelleiden kollegoiden kanssa. Oululainen *Kaleva* oli tarkastelussani mukana olevista maakuntalehdistä ainoa, joka toimi kisoissa yksin yhdellä omalla toimittajalla ja valokuvaajalla. Myös *Helsingin Sanomien* kisatoimitus toimi itsenäisesti. Sillä oli paikalla viisi toimittajaa ja kaksi valokuvaajaa sekä apunaan *Helsingin Sanomien* Lontoon kirjeenvaihtaja.

Kuten edellä on käynyt ilmi, mukaan valitsemani kolme maakuntalehteä eivät edusta ainoastaan itseään vaan useampaa lehteä ja laajempaa levikkialuetta. Kaikkinensa valitut lehdet kattavat näin merkittävän osan Suomea niin maantieteellisesti kuin lukijapeittonsa osalta. *Helsingin Sanomien*, Alman maakuntalehtien, *Keskisuomalaisen* ja *Kalevan* yhteinen levikki oli 2012 olympiakisojen aikana 709 144 (Levikintarkistus 2012). Kun tähän laskee vielä mukaan *Savon Sanomien* (52 289) ja *Karjalaisen* levikin (42 396), kokonaislevikki nousee 810 829 lehteen.

Iltapäivälehdet ovat perinteisesti perustelleet tarvettaan itsenäiseen työhön sillä, etteivät ne voi tarjoilla uudestaan samaa materiaalia kuin aamuyöstä kotiin kannettavat päivälehdet ja sillä, että niiden ote ja tyyli ovat räväkämpää kuin perinteisten päivälehtien. Sanomien *Iltä-Sanomat* ja Alma

Median *Iltalehti* toimivat kisoissa omillaan, jos emme huomioida *Iltalehden* osallistumista kuvavaihtoon Alman Median päivälehtien kanssa ja sitä, että *Ilta-Sanomien* toimittajakunta teki kisoista materiaalia myös kerran viikossa ilmestyvään *Veikkaajaan*. *Iltalehdellä* oli Lontoossa kolme toimittajaa ja yksi valokuvaaja. *Ilta-Sanomilla* oli yksi toimittaja enemmän sekä käytössään myös *Veikkaajan* jalkapalloon erikoistunut Lontoon kirjeenvaihtaja.

6.3 Perinne ja tunnettavuus valintojen taustalla

Sanomalehtien urheilusivuilta voi tunnistaa niin arjessa kuin suurten kilpailujen kohdalla perustavanlaatuisen kahtiajaon: on juttuja, jotka ennakoivat tulevaa suoritusta ja juttuja, jotka käsittelevät nähtyä suoritusta. Tämä kahtiajako on vahvasti edustettuna myös omassa Lontoon kisojen aikaisessa aineistossani. Mitä suuremmat menestysodotukset urheilijaan kohdistuvat, sitä enemmän hän on esillä ennen kisasuoritustaan. Myös lajin tunnettavuus ja menestysperinteet vaikuttavat siihen, kuinka paljon ja missä valossa kukin urheilija on esillä ennen ja jälkeen suorituksensa, kuten tulen kertomaan luvussa 8.

Myös itse lajilla ja sen luonteella, kisapäivien määrällä ja kestolla on merkitystä sen suhteen, miten ja kuinka usein kustakin urheilijasta kirjoitetaan. Sari Multalan olympiaregatta kesti yli viikon, kisastartteja kertyi ensin kymmenen, joiden jälkeen kärkipurjehtijat kohtasivat toisensa vielä mitaililähdössä. Painija Rami Hietaniemen olympiakisat jäivät yhteen päivään, yhteen otteluun. Tero Pitkämäki kilpaili ensin karsinnassa, sitten kaksi päivää myöhemmin itse finaalisissa. Meloja Jenni Mikkonen kilpaili Lontoossa kahtena päivänä, joista ensimmäinen päivä (välierä) koitui hänen kohdallaan ratkaisevaksi: A-finaalin sijaan meloja päätyi B-finaaliin. Satu Mäkelä-Nummela haki hänkin paikkaa finaaliin, mutta putosi kuuden parhaan loppukilpailusta alkukarsinnan uusintavaiheessa, eli kilpaili kerran.

Kaikki jutut kokoava luettelo tässä pro gradussa tarkastelun kohteina olevista jutuista löytyy liitteenä tämän työn lopusta. Olen laskenut jutuiksi pääjuttujen lisäksi kommentit, kolumnit, kainalot ja otsikolliset lyhyet uutispätkät.

Aineistossani Jenni Mikkonen jäi sivuosan esittäjän rooliin, jos häntä vertaa muihin neljään urheilijaan. Vain *Aamulehti* ja iltapäivälehdet nostivat esiin Mikkosen oman toimittajansa tekemällä, kuvallisella jutulla ennen kilpailua. *Kaleva* ja *Keskisuomalainen* ennakoivat Mikkosen kisaa osana muiden suomalaismelojien ja mahdollisten suomalaisten mitalikandinaattien tulevia

suorituksia. Vain kolme lehteä käsitteli näkyvästi Mikkosen jäämistä ulos finaalista. Mikkosen B-finaalisuorituksen kohdalla yksikään lehti ei enää käyttänyt oman toimittajansa työaikaakaan vaan julkaisi STT:n lyhyen jutun. *Keskisuomalainen* oli ainoa lehti, jossa toimittaja käsitteli Mikkosen suoritusta kommentissaan. Yhteensä aineistossani oli 13 juttua, jotka ennakoivat tai käsittelevät Mikkosen suoritusta.

Ampuja Satu Mäkelä-Nummela oli näyttävästi esillä jokaisessa lehdessä ennen kilpailuaan, olihan hän lajinsa hallitseva olympiavoittaja Pekingin vuoden 2008 kisoista. Hän oli näyttävästi esillä myös suorituksensa jälkeen jokaisessa päivälehdessä. Ilta- ja aamulehdet sen sijaan jättivät paperilehdessään uutisoimatta olympiavoittajan karsiutumisen, koska ne eivät ilmestyneet kisaa seuraavana sunnuntaina. Kaikkiaan Mäkelä-Nummela esiintyi aineistossani 15 jutussa. Määrä ei juurikaan eroa Mikkoseen verrattuna, mutta juttujen mitta ja näyttävyys kylläkin.

Painija Rami Hietaniemi oli esillä kisojen aikana aineistossani 26 jutussa. Koska Hietaniemi kilpaili samana päivänä kuin Suomen joukkueen toinen painija, kisoihin pikahälytyksen saanut Jarkko Ala-Huikku, painijat esiintyivät osassa ennakoista yhdessä. Puhtaasti Hietaniemen mitalijahtia ennakoitiin neljässä isommassa jutussa, joita yhdistivät mitaliodotukset. Kilpailun jälkeen jokainen tutkimuksessani mukana ollut lehti uutisoi näyttävästi Hietaniemen suorituksen. Lisäksi painijoiden suorituksia ruodittiin kahdessa kolumnissa.

Purjehtija Sari Multalan kisaa ennakoitiin ja käsiteltiin yhteensä 29 jutussa. Jokainen lehti *Aamulehteä* lukuun ottamatta ennakoi Multalan kisaa näyttävästi. *Aamulehti* taas oli paikalla purjehduspaikalla *Iltalehden* tavoin ainoana sinä päivänä, kun Multala menetti mitalimahdollisuutensa. Jos keihäänheitto ja paini edustavat suomalaisille koko kansan lajeja, purjehduksen kohdalla tilanne on toinen. Toisin kuin yhdenkään toisen lajin ja urheilijan kohdalla, Multalan kohdalla lehtien kolumnistit käsittelevät itse suoritusten lisäksi purjehduksen asemaa ja lajin luonnetta.

Suomalaisten suosikkilajista ei ole epäselvyyttä, jos mittarina käytetään Lontoon 2012 kesäkisojen uutisointia. Tero Pitkämäki oli esillä 42 jutussa ennen keihäsfinalia. Jutut olivat näyttäviä ja käsittelevät huomattavasti monipuolisemmin tulevaa kilpailua kuin vastaavat jutut muiden urheilijoiden kohdalla, kuten kerron myöhemmin luvussa 8.5. Pitkämäen kohdalla kisaa seuranneiden juttujen määrä oli pahasti epäsuhdassa massiivisiin ennakkoihin nähden. Tämä johtuu osittain siitä, ettei Pitkämäen epäonnistuminen vienyt Suomelta mitalia. Lehdet keskittyvät

keihäsfinalia seuranneissa jutuissaan juhlimaan pronssia voittanutta Antti Ruuskasta. Pitkämäki on toki esillä, muttei enää pääroolissa. Pitkämäen tavoin Ruuskasen sijoitus parani vuonna 2016 yhdellä, kun ukrainalainen hopeamitalisti Oleksandr Pjatnytsja kärysi dopingista.

7. Menetelmä

Tämä pro gradu -tutkimus on laadullinen tutkimus. Käytän aineistoni analysoimiseen sisällönanalyysin työkaluja. Esittelen seuraavaksi sisällönanalyysin tunnuspiirteet ja käyn läpi, kuinka olen menetelmää omassa työssäni käyttänyt.

7.1 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Laadullisen analyysin tarkoituksena on tiivistää aineistoa. Olennaista ei ole aineiston koko vaan tulkintojen kestävyys ja syvyys. (Eskola & Suoranta 1996, 36.) Laadullisen tutkimuksen tavoitteena voidaan pitää teoreettisesti mielekkään tulkinnan syntymistä. Toisin kuin määrällinen analyysi, laadullinen analyysi ei pyri tilastollisesti yleistettäviin tuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.)

Havaintojen pelkistämistä ohjaa valittu teoreettismetodologinen näkökulma. Aineistoa tarkastellessa katse kiinnittyy vain siihen, mikä on olennaista kulloisenkin kysymyksenasettelun kannalta. Työtä ohjaa ajatus, että aineistosta on löydettävissä esimerkkejä tai näytteitä samasta ilmiöstä. (Alasuutari 1993, 40.)

Laadullista analyysia voi lähestyä kahdelta suunnalta joko induktiivisesti, eli yksittäisestä kohti yleistä tai deduktiivisesti, eli yleisestä yksityiseen. Omassa tutkimuksessani lähdän liikkeelle yksittäisestä ja pyrin sen avulla yleiseen. Tässä kohtaa on tosin syytä muistaa, että päättelyn logiikka voisi noudattaa myös kolmatta mallia, jota kutsutaan nimellä abduktio. Tätä ajatusketjua noudattaen teorianmuodostus on mahdollista silloin, kun havaintojen tekoon liittyy jokin johtoajatusta tai johtolanka. (Em. 2009, 95.)

Sisällönanalyysia voidaan kuvata laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmäksi, joka soveltuu monenlaisiin aineistoihin ja tutkimusongelmiin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91). Eskola (2001) on jaotellut sisällönanalyysin kolmeen sen perusteella, mistä suunnasta teoreettinen kokonaisuus nähdään rakentuvan. Sisällönanalyysia voidaan soveltaa aineistolähtöisesti, teoriasidonnaisesti tai teorialähtöisesti. Tässä tutkimuksessa käytän sisällönanalyysia aineistolähtöisesti. Tutkimustani eivät ohjaa ennalta määritellyt analyysiyksiköt vaan ne valikoituvat aineistosta.

Aineistolähtöistä sisällönanalyysia on kritisoitu siitä, että vaatimus objektiivisista ja puhtaista havainnoista, joita aikaisemmat havainnoit ja tiedot eivät ohjaa, on mahdoton. (Em. 2009, 95–96.) Tutkija ei koskaan putoa puusta keskelle aineistoaan vaan hänellä on aina jonkinlainen suhde tutkimaansa ilmiöön. Kuten jo aiemmin on käynyt ilmi, tämä pro gradun aihepiiri ja sen aineisto ovat minulle henkilökohtaisesti hyvin tuttuja. Tunnen vähintäänkin nimeltä kaikki ne toimittajat, joiden jutuista aineistoni koostuu. Minun on muistettava tämä koko ajan analysoidessani aineistoa.

Edellä esitetty ei silti tarkoita, etteikö aineistolähtöinen sisällönanalyysi olisi pätevä analyysimenetelmä ja ettenkö voisi tehdä tutkimusta minulle läheisestä aiheesta, suomalaisesta urheilujournalismista. Aineistolähtöisyyden voi ymmärtää ehdottomuuden sijaan pyrkimyksenä suorittaa analyysi aineiston ehdoilla, ei tutkijan omista lähtökohdista ja ennakkoluuloista. Tällöin olennaista on kirjoittaa fenomenologishermeneuttisen perinteen mukaisesti auki mahdollisimman tarkasti tutkijan oma asema ja ne ennakkokäsitykset, jotka vaikuttavat tutkimukseen. (Em. 2009, 96).

Kuten jo johdannossa kirjoitin, urheilujournalismia kohtaan syksyllä 2012 esitetty kritiikki tuntui minusta alkuun kohtuuttomalta ja mustavalkoiselta. Sittemmin huomasin haluavani selvittää asiaa tarkemmin jo senkin takia, että minua itseäni kiinnosti selvittää, miltä suomalainen urheilujournalismi vuonna 2012 näytti.

Aineistolähtöisen analyysin sijaan voisin lähestyä aineistoani myös teoriaohjaavasti, jolloin aikaisempi tutkimustieto ohjaisi analyysiyksiköideni valintaa. Tällöin analyysista olisi tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus niin, ettei se kuitenkaan toimisi teoriaa testaavana vaan pikemminkin uusia mahdollisuuksia ja tulkintoja avartavana. Voisin esimerkiksi hakea aineistostani kaavamaisuutta tai menestystä korostavia tekijöitä, jotka ovat aikaisemman tutkimuksen perusteella urheilujournalismia leimaavia piirteitä.

Teoriaohjaavaa sisällönanalyysia minun ei sen sijaan kannata edes harkita, koska tämä luonnontieteille perinteinen analyysimalli nojaa voimakkaasti johonkin tiettyyn teoriaan tai malliin ja pyrkii määrittelemään tietyn ilmiön sen mukaisesti tai testaamaan aikaisemman tiedon uudessa kontekstissa. (Em. 2009, 97.)

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 100) lohduttavat kokematonta tutkijaa toteamalla, ettei ole olemassa sellaista tieteellistä metodologiaa, joka oikein käytettynä tuottaisi valmiita ja viisaita ajatuksia vaan kyse

7.2 Aineistolähtöisen sisällönanalyysin käyttö tässä tutkielmassa

Kävin läpi aineistoni kronologisessa järjestyksessä urheilija kerrallaan. Alleviivasin aineistostani ne ilmaukset, jotka viittasivat urheilijaa kohtaan esitettyihin menestysodotuksiin ennen suoritusta ja ne ilmaukset, jotka käsittelivät suorituksen jälkeisissä jutuissa menestysodotuksiin palaamista, arvioivat urheilijan suoritusta – kuvasivat pettymystä. Pelkistetyt ilmaukset kirjasin ylös ja taulukoin ryhmittäin sisältöä kuvaavien teemojen alle. Taulukointi oli tärkeä kahdella tavalla. Se auttoi minua hahmottamaan kokonaisuuden ja näkemään usein toistuvat teemat. Mikään vaivaton tehtävä havaintojen kirjaaminen tiettyjen teemojen alle ei ollut, koska usein virkkeen tai ilmauksen olisi voinut kirjata kuuluvan hyvin toiseenkin teemaan.

51

artikkeli käsittelee paininjan suoritusta ja sen jälkeisiä tunteja, olen alleviivannut siitä kohdat, joissa urheilutoimittaja palaa menestysodotuksiin, arvioi suoritusta ja epäonnistumisen syitä sekä kuvaa ja tulkitsee urheilijan pettymystä.

Sisällönanalyysissä tätä kohtaa analyysistä kutsutaan nimellä klusterointi. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään luokaksi, jolle annetaan sitä kuvaava nimi. Aineisto tiivistyy näin sisällyttäen yksittäiset tekijät yleisempiin käsitteisiin. Analyysin seuraavassa vaiheessa alaluokat ryhmitellään puolestaan yläluokiksi. Tätä aineiston klusterointia seuraa aineiston abstrahoinniksi kutsuttu vaihe, jossa tutkimuksen kannalta keskeisin tieto jalostuu tutkijan harkinnassa ja havainnoista teoreettisiksi käsitteiksi. (Em. 2009, 110.) Tuloksia esitellessäni en kokenut olennaiseksi esitellä havaintoja taulukoituna vaan kirjoitin ne auki.

Analyyysiä tehdessäni kirjasin ja luokittelin kunkin artikkelin tähän tapaan. Esimerkkinä analyysin kulusta toimii sama Aamulehden artikkeli, joka oli kuvattuna edellisellä sivulla.

Kova luonne	<p>Rami Hietaniemi tunnetaan miehenä, joka on <i>häätänyt</i> häiriköivän vähemmistöryhmän kotikunnastaan <i>Perhosta</i>. Lontoosta Hietaniemi ei häätänyt ketään. Hän <i>tuli hädetyksi</i>.</p> <p>Hietaniemeä pidetään Suomen <i>hulluimpana</i> painijana ja <i>äkkipikaisena kilahtelijana</i>, jonka suuttuessa <i>aitaa lakoa</i> ja <i>harjoitusvastustajaa sattuu</i>.</p> <p>Vaimo ja kolme tyttäret ovat tosin <i>rauhottaneet</i> 29-vuotiasta painijaa. Olympiatappionkin <i>mies otti tynesti</i>.</p> <p>”Niitä kavereita, jotka <i>laittavat kaiken peliin</i>, kun on sen hetki, ei oikein enää löydy.”</p>
Kova harjoittelu	<p>”Kova työ on jäänyt pois.”</p> <p>Kommentti oli vain puoliksi huumoria. Lontoosta tavoitetun painimestarin mukaan <i>arjessa on paljon kohentamisen varaa</i>.</p> <p>”Nuoret täytyy saada ymmärtämään, että <i>amatöörinä tänne ei voi tulla</i>.”</p> <p>”Nykyään keskitytään liikaa yhteen lajiin.”</p> <p>”Ei voi <i>rakentaa huippu-urheilijaa</i>, jos ei ole liikkunut tarpeeksi nuorena.”</p> <p>Vasta 17-vuotiaana painimisen aloittaneen ex-kuulantyohtaja Hietaniemen ei sen sijaan tarvitse miettiä uransa jatkoa. ”Ei sitä nyt viitsi lopettaa, kun on vasta vähän oppinut painimaan.”</p>
Aiempi menestys	<p>Heti perään oli sen todellisen mitaloitovon, Hietaniemen, vuoro. <i>Viime vuoden MM-pronssimitalisti</i> asteli molksille rinta kaarella. Hetkeä myöhemmin hän poistui matolta rinta lytyssä ja jalkaansa linkuttaen.</p> <p>Nurmon Jymyä edustavalla Hietaniemellä on arvokisamitali <i>viime vuoden MM-pronssin</i> jälkeen.</p>

Suomalaisen painin menestysperinne	<p><i>Suomi on 26 painikullan, 28 -hopean ja 29 -pronssin maa. Vain yleisurheilusta on rahdattu enemmän olympiamitaleita. Moni mitalisti on Etelä-Pohjanmaalta.</i></p> <p>Väitetään, että lakeuksilla on jopa <i>mestareiden Iso pöytä</i>, johon ei pääse istumaan ilman <i>arvokisamitalia</i>.</p> <p>Maanantai oli niin iso pettymys, että <i>mies tunsi menettäneensä paikkansa Isossa pöydässä</i>. ”Kyllä nyt mennään vähäksi aikaa raapimaan <i>toiseen pöytään</i>.”</p> <p>Painin olympiavoittaja Pertti Ukkola (kuvassa) oli myrtyntä suomalaispainijoiden suoritusten jälkeen. ”<i>Alkaa jo hävettää näissä painikisoissa pyöriminen</i>”, vuoden 1976 kisojen <i>kultamitalisti</i> jyrähti.</p>
pohjalainen luonne	<p>Eteläpohjalaiset painiperinteet eivät saaneet mitalijatkumoa, mutta <i>selittelemään herrat eivät ryhtyneet</i>. Kotiseuduille palataan <i>selkä suorana</i>.</p>
olosuhteet ja vastustajat	<p>”<i>Jossain idässä olympiakullasta voi saada miljoonan ja BMW M5:n. Tällä suorituksella saa korkeintaan Suzuki PV50:n.</i>”</p> <p>...”ilman, että tarvitsee miettiä, <i>miten huomenna elää</i>”.</p>

Taulukko 1. Rami Hietaniemen kisasuoritusta (AL 7.8.2012) kuvaavan jutun havainnot.

Kuvittelin alkuun, että kuusi tutkimuksessani mukana olevaa lehteä eroaisivat enemmän toisistaan ja minun kannattaisi käsitellä niitä ensin omina kokonaisuuksinaan. Koska näin ei kuitenkaan ollut, kävin aineistoni läpi noudattaen kronologista etenemistä. Sen sijaan, että olisin käynyt läpi aineistoni lehti kerrallaan, kävin sen läpi nimenomaan urheilija kerrallaan.

Hain lehtien esittämistavoista samankaltaisuutta ja erilaisuuksia. Havaintojeni perusteella saatoin luoda kutakin urheilijaa koskevan ”tyypillisen kertomuksen”, esittää sen mallin, jota juttukokonaisuudet yleisimmin toistivat ja missä kohdin lehdet mahdollisesti erosivat toisistaan.

Vielä lopuksi pohdin kaikkia aineistoni viittä urheilijaa koskevia yhtäläisyyksiä ja eroja sekä lehtiä koskevia eroavuuksia.

Sisällönanalyysissa Tuomen ja Sarajärven (2011, 93) mukaan on olennaista tietää, etsitäänkö aineistosta samankaltaisuutta vai erilaisuutta, mutta olen itse nähnyt rikkautena tarkastella niin yhtäläisyyksiä kuin eroavuuksia. Luokittelu, teemoittelu ja tyypittely on edennyt juuri näin. Oikeastaan kuinka voisin etsiä erilaisuutta ilman, että tunnistan samankaltaisuuden ja päinvastoin? Voisin toki etsiä vain samankaltaisuutta tai erilaisuutta, mutta yhdessä ne tuovat nähdäkseni enemmän mielenkiintoa. On jännittävä nähdä, mitkä asiat noudattavat lähes poikkeuksetta samankaltaista rataa, missä kohdin ne taas eroavat.

Esitän seuraavaksi analyysini tulokset. Käyn ensin läpi kunkin urheilijan tarinan ja lehtien välillä esiintyneet eroavuudet. Esitän sen jälkeen kaikkia urheilijoita ja lehtiä yhdessä kokoavat tulokset, eli vastaan siihen, kuinka suomalainen sanomalehtien urheilujournalismi esitti Lontoon olympiakisoissa epäonnistuneen urheilijan. Kuinka se nostatti odotuksia ja kuinka se niihin palasi.

8. Tulokset

Käyn tässä luvussa läpi analyysini havainnot. Käsittelen ensin kunkin urheilijan tarinan omanaan ja pohdin sitten eroja ja yhtäläisyyksiä niin urheilijoiden kuin lehtien välillä.

8.1 Satu Mäkelä-Nummela – kultainen marjanpoimija

Satu Mäkelä-Nummela nousi suomalaisten tietoisuuteen Pekingin 2008 olympiakisoissa, joissa trap-ampuja voitti kultaisen mitalin. Noista kilpailuista jäivät ennen kaikkea mieleen ampujan hersyvä luonne, kisafarkut ja huoli pihapiirin poimimattomista viinimarjoista.

Marjastajana Mäkelä-Nummela esiintyi myös Lontoon 2012 olympialaisten jutuissa. Hän ei suostunut toimittajien vietäväksi ennen kilpailua vaan puhui mieluummin niitä näitä marjastamisesta kuin tulevasta kisapäivästä. Mäkelä-Nummelalta tämä oli selvästi tietoinen valinta, johon toimittajakunta nöyrästi – joku voisi sanoa laiskasti – mukautui. Modernina naisena ampuja ei ainoastaan marjastanut ja viihtynyt metsällä vaan nautti myös ostoksilla käymisestä, joskin Lontoon olympiapuiston viereen noussut Euroopan suurin kauppakeskus tuntuikin Mäkelä-Nummelasta turhan suurelta. Jos joku osasi poimia toimittajat koriinsa kuin kypsän marjan, Satu Mäkelä-Nummela. *Sienestäjä aina valmiina (KS 3.8), Herukat on jo poimittu (IS 3.8.), Suomen metsistä Lontoon radoille (IL 31.7.)* kertoivat kilpailua edeltävät otsikot.

Toimittajien kannalta Mäkelä-Nummela on poikkeuksellinen haastateltava. Hän ei sano juuri mitään, mutta jutut syntyvät silti vaivatta. Kisaa ennakoiville jutuille oli ominaista, että toimittajakunta huomioi tämän ja myös huomautti asiasta. Mäkelä-Nummelalle annettiin oikeus olla puhumatta tulevasta kilpailusta, mutta samalla jutuissa tehtiin lukijoille selväksi, että toimittaja kyllä yritti puhua aiheesta vakavasti ampujan kanssa.

Jutustelu marjoista linkittyi Mäkelä-Nummelan kohdalla urheilijan toistamaan tavoitteeseen pitää mieli kilpailuhetkellä tyhjänä ajatuksista. Ennakkojutuissa tämä sai muodon: mitä rennompi ja lupsakampi Satu, sitä suurempi todennäköisyys, että suomalaiset saavat juhlia mitalia. Mäkelä-Nummela esiintyi poikkeuksetta jokaisessa ennakkojutussa hyvähermoisena ja rempseänä naisena, joka ei turhia stressannut. Hän tiesi, että maailman huippujen kohdatessa ampumaradalla, hyvät kisahermot ovat ratkaiseva tekijä.

Toki osa toimittajista epäili, josko ampuja oikeasti saattoi olla niin rauhallinen ennen hetkeä, jonka eteen hän oli tehnyt valtavasti töitä ja pohti *kestääkö nuppi?* Myös ainoa ulkopuolinen haastattelulausunto, joka kuvasi Mäkelä-Nummela, liittyi ampujan poikkeuksellisenä pidettyyn rentouteen. ”*Kun Satu ampuu rennosti ja samalla tavalla kuin tähänkin asti, kilpailussa ei ole mitään hätää.*” Näin arvioi Ampumaurheiluliiton valmennuksen johtaja Jari Karinkanta ennen kilpailun alkua. (HS 3.8.)

Mäkelä-Nummela ei puhunut itse sanallakaan mitalista, ei asettanut itselleen sijoitustavoitetta. Hän puhui jutuissa ainoastaan tavoitteestaan pitää pää tyhjänä ajatuksista. Toimittajat asettivat mitalin, mahdollisen voitonuusiminen niin Suomen kansan, yleisön kuin epämääräiseksi jääneen ja passiiviin kirjoitetun *monien* odotukseksi: ”*Alkamassa on päivä, joka on ladattu suurilla odotuksilla.*” (Kaleva 5.8.)

Jokaisessa ennakkojutussa kävi selväksi, että ampuja oli hallitseva olympiavoittaja ja yksi Suomen harvoista mitalitoivoista, joka ei valtavista odotuksista huolimatta ottanut paineita, saati stressannut. Hän teki selväksi, että aikoi palata heti kilpailun jälkeen kotiin ja matkata perheensä kanssa Kuusamoon mökille. ”*Ihan sama mitä tapahtuu.*” (IS 31.7.) ”*Haluan mahdollisimman nopeasti kotiin.*” (HS 3.8.)

Jos Mäkelä-Nummela kieltäytyi puhumasta itse kisasta, hän ei myöskään halunnut ajatella ennakkoon kisapäivän olosuhteita, joita toimittajat nostivat esiin. Ampujan suorat haastattelusitaatit ”*En ammu tuuleen, ammun kiekkoon*” (AL 3.8.) ja ”*Meillä on aina se taivas kattona*” (IL 31.7.) olivat hersyviä, osuivat ja upposivat. Ne tekivät toimittajien uteluista selvää. Samalla ne kuitenkin ennustivat, kuinka vaihtelevat olosuhteet tulisivat vaikuttaman itse kilpailuun.

Ainoa suoraan kilpailuun liittyvä asia, jota toimittajat kautta linjan Mäkelä-Nummela suulla korostivat, oli tulevan kilpailun taso ja vastustajien kovuus. Menestysodotuksia nostatettiin muistuttamalla Mäkelä-Nummela ennätysarjoista ja puhumalla Pekingin kisojen tuloksesta. Ampuja itse arvioi, että alkukilpailun tulos 68–69 veisi finaaliin.

Ennen kilpailua Mäkelä-Nummela esitettiin hallitsevana olympiavoittajana, jolla on kaikki mahdollisuudet tuoda mitali kotiin myös Lontoosta. Ampuja oli rento ja vahva persoona, jota muiden odotukset eivät hetkauttaneet. Olosuhteet voisivat olla mitä vaan, mutta tämä nainen ei

säpsähdä vaan on valmis kohtaamaan kovat vastustajansa. Mäkelä-Nummela ei ollut ainoastaan mitalitoivo. Hän oli kultatoivo.

Kuudesta tarkastelemastani lehdestä *Kaleva* erottui joukosta eniten. Sen sivuilta ei voinut lukea varsinaista ennakkojuttua ampujan kisasta vaan ainoastaan lyhyen, sivun ylälaitaan taitetun kysymys-vastaus-tyyppin jutun, jossa oli kolme suoraa kysymystä. Kaikki muut lehdet pohjustivat Mäkelä-Nummelan kisaa omien toimittajiensa tekemillä pääjuttukokonaisuuksilla. Yksikään lehti ei käyttänyt STT:n materiaalia Mäkelä-Nummelan yhteydessä, mikä oli suora merkki siitä, minkä arvon ja odotuksen ampujan suoritus toimituksilta sai.

Iltalehti eroasi muista siinä, että se julkaisi hyvissä ajoin tehdyn juttupaketin, eikä tehnyt paikanpäältä Lontoosta juttuaan, kuten muut lehdet. Orimattilassa ampujan kotimaisemissa tehty haastattelu antoi Mäkelä-Nummelasta hieman erilaisen kuvan kuin paikanpäältä pari päivää ennen kisaa tehdyt jutut. Ampuja nimesi siinä viisi kovinta vastustajaansa ja pohti finaaliin vaadittavaa tulosta (70).

”Venäjä, Italia, Espanja, USA, Japani”, Mäkelä–Nummela luettelee pahimpia kilpailijoitaan... ”Veikkaan, että 70 on finaalin raja. Tosin joskus on nähty kisoja, ettei edes 71:llä ole päässyt finaaliin.” (IL 1.8.)

Jutussa myös käsiteltiin Mäkelä-Nummelan ammuntaa käynnissä olevalla kaudella sekoittanutta tekniikkavirhettä. Kuten myöhemmin käy ilmi muidenkin urheilijoiden kohdalla, urheilijat puhuivat tulevista kilpailusta yksityiskohtaisemmin niissä jutuissa, jotka oli tehty selvästi ennen kisojen alkua ja jotka oli tehty urheilijalle tutuissa koti- ja harjoitusmaisemissa.

Tuolloin naista kalvoi tekniikkavirhe, kun ammunta-asento oli liian etupainotteinen. ”Sen tuntee heti kropassa, kun asento on epäluonnollinen. Sitten se pitää vaan purkaa ja ottaa uudestaan.” (IL 1.8.)

Helsingin Sanomat poikkesi Mäkelä-Nummelaa koskevassa ennakkojutussaan siitä muista, että se käsitteli jutussaan Mäkelä-Nummelan vastakohtaparina painonnostajaa Miika Antti-Roikoa, joka pääsi täysin yllättäen mukaan kisoihin. Itse jutun pääsisältö noudatti hyvin läheistä rataa muiden lehtien kanssa.

Myös *Aamulehti* yhdisti kaksi lajia, mutta teki sen matkaamalla ajassa taaksepäin. Lehden ennakkojuttu nosti esiin viimeisimmän suomalaisen olympiavoittajan, joka pystyi puolustamaan olympiavoittoaan, eli soutaja Pertti Karppisen sekä kertoi, ketkä kaikki tässä olivat olympiahistorian aikana onnistuneet. Karppinen muisteli omaa vuoden 1980 kultajahtiaan, joka muistutti osaltaan Mäkelä-Nummelaa odottavaa tilannetta. Paineista kieltäytyvä ampuja sekä herukat ja kantarellit esiintyivät muiden lehtien tavoin myös *Aamulehden* ennakkojutussa.

Entä mitä jutut kertoivat kilpailun jälkeen? Mäkelä-Nummela ampui alkukilpailussa tuloksen 70/75 ja joutui uusintaan kahden muun ampujan kanssa viimeisestä, eli kuudennesta finaali paikasta. Uusinta ratkesi 13. kierroksella vastustajan eduksi ja finaali jäi suomalaiselta saavuttamatta. Hän sijoittui seitsemänneksi.

Kulta haihtui savuna ilmaan (AL), Mitalimarja jäi poimimatta (KS), Finaali ja housut jäivät (HS), Mestarin rankka päivä (Kaleva). Päivälehtien otsikot kertoivat saavuttamattomasta tavoitteesta. Iltapäivälehdet eivät ilmestyneet Mäkelä-Nummelan kilpailua seuraavana päivänä sunnuntaina, eivätkä ne myöskään palanneet kilpailuun enää maanantain painetuissa versioissaan. Ei mitalia, ei palstamillejä.

Ennakkojutuissa lehdet nostivat Mäkelä-Nummelan mitaliehdokkaaksi ennen kaikkea ampujan rautaisten hermojen ja aikaisempien saavutusten ansiosta. Näihin ne myös palasivat itse suoritusta käsittelevissä jutuissa. Marjastajaan viittasi enää yksi lehti neljästä, joka leikitteli otsikossaan sanalla mitalimarja. Vaikka Mäkelä-Nummela ei onnistunut kääntämään dramaattista, hermoja koettelevaa uusintaa edukseen, lehdet eivät moittineet ampujaa heikoista kisahermoista vaan antoivat suoritukselle sen arvon ja muistuttivat, kuinka pienestä kaikki oli kiinni dramaattisessa uusinnassa.

Mäkelä-Nummelan taso ei laskenut neljässä vuodessa, vaikka housujen materiaali vaihtui. Myös Pekingin peruskilpailussa hän ampui tuloksen 70, silloin farkut jalassa. (HS 5.8.)

Orimattilalaisen ikipirtsakkaa pulputusta niukka karsiutuminen ei tukahduttanut.

Suunnitelmat olisivat olleet samat joka tapauksessa: – Nyt alkaa viikon loma. (KS 5.8.)

Jos ennakkojutut erosivat vielä jonkin verran toisistaan, itse kilpailua käsittelevät jutut toisivat vielä vahvemmin samoja teemoja, vaikka ne kaikki olivatkin kirjoitettu eri lailla ja ovat osittain eri lailla

jaettu paloihin. Kisapäivän vaikeat ja osin epätasaiset olosuhteet, kilpailun huikea taso sekä ratkaisevan hetken hauraus painottuivat kaikissa jutuissa.

Mäkelä-Nummela ampui ensimmäisen sarjansa C-radalla, jolla kilpailleiden suorituksia vaikeutti sade. Sään suoritusta heikentävästä vaikutuksesta olivat yhtä mieltä niin ampuja kuin toimittajakunta. Samalla vaihteleva sää tarjosi toimittajille paikan rakentaa draamaa: mitä paremmaksi sää kävi, sitä paremmin Mäkelä-Nummela ampuu. Vielä hetki sitten uitetuksi koiraksi kuvailtu olympiavoittaja työskenteli hetken päästä sadepilvien väistyttyä eleettömästi, juuri niin kuin olympiavoittajalta sopi odottaa. Se ei silti riittänyt. Yksi laukaus. Vain yksi laukaus ratkaisi lopulta kilpailun.

Mäkelä-Nummela oli sitkeä kuin kataja, mutta lopulta trapin uusinnan 13:s kiekko suisti Mäkelä-Nummelan valtaistuimeltaan. (AL 5.8.)

13 on tällä kertaa Mäkelä-Nummelan epäonnenluku. Uusinnan 13. kierroksen kiekko välttyi hauleilta. (Kaleva 5.8.)

Urheilussa (urheilusivuilla) on kunniakkainta hävitä juuri mahdollisimman niukasti tai saappaat jalassa, kuten Ville Lång teki Lontoon kisoissa. Suomalainen sulkapalloilija taisteli maailman ykköspelaajalta Chong Wei Leeltä erän. Hän ei suostunut antamaan periksi, vaikka tappio oli vain ajan kysymys. Niukan ja kunniakkaan tappion perinne elää suomalaisessa urheilussa ja urheilujournalismissa vahvana. Hiihtäjä Juha Miedon sekunnin sadasosan tappio Lake Placidin olympialaisten 15 kilometrin kisassa Ruotsin Thomas Wassbergille on legendaarisuudessaan omaa luokkaansa.

Ampuja Satu Mäkelä-Nummela korosti itse ennakkojutuissa vastustajien ja tulevan kisan tasokkuutta. Toimittajat puolestaan sitä, kuinka hyvä Mäkelä-Nummela on. Kilpailujutuissa niin toimittajakunta kuin ampuja olivat samalla kannalla: kilpailun taso oli huikea. Italian Jessica Rossi voittaa kisan ME-tuloksella, eikä ampunut alkukilpailussa ainoakaan hutia. Finaalissa häneltä karkasi vain yksi kiekko ja Rossi ampuu tuloksen 75+24.

Toimittajakunta oli tehnyt kotiläksynsä ja muisti, että Mäkelä-Nummela ampui alkukilpailussa yhtä hyvän tuloksen kuin neljä vuotta sitten Pekingissä. Tuolloin se päättyi kultaan, nyt seitsemänteen sijaan. Mäkelä-Nummela ei ampunut huonosti, muut ampuivat paremmin.

Karsiutumista finaalista ampuja kuvasi pettymykseksi, muttei jaksanut murehtia. Tämä ei tuntunut riittävän koko toimittajakunnalle, joka tulkitsi ampujan olemuksen perusteella, että urheilijaa harmitti enemmän kuin hän antoi ymmärtää. Toisaalta Mäkelä-Nummela sai olla oma itsensä loppuun asti. Toisin kuin monelle muulle, urheilu ei ole hänelle elämän ainoa sisältö. Tätähän hän korosti jo ennen kilpailun alkua. Jos urheilu ei ole hänelle maailman napa, sitä se ei voi olla myöskään hänen suorituksistaan kirjoittaville toimittajille, minkä ajatuksen kirjoittajakunta tuntui hyväksyvän ja kunnioittavan.

Mäkelä-Nummelaa koskeva kirjoittaminen oli silti kaikissa hänestä olympiakisojen aikana urheilusivuilla julkaistuissa jutuissa tiukasti kiinni menestymisessä ja mahdollisessa olympiamitalissa. Hän oli alusta loppuun Pekingin olympiavoittaja, Lontoon kisojen yksi harvoista suomalaisista mitalitoivoista.

”Minun vuoroni kysyä. Miten se nyt on, tuleeko teille paljon kirjoitusvirheitä”, Mäkelä-Nummela keskeytti toimittajien kyselytulvan. (AL 5.8)

Tässä kohtaa on olennaista kysyä, mitä Satu Mäkelä-Nummela tekee tässä tutkimuksessa? Hän ei voittanut mitalia, muttei myöskään epäonnistunut. Hän ampui saman tuloksen kuin neljä vuotta aiemmin. Mäkelä-Nummela on mukana tässä tutkimuksessa, koska tämän pro gradun tarkoituksena on tarkastella, kuinka suomalainen sanomalehdistö rakensi mitalisuosikikseen nostamiensa urheilijoiden menestysodotuksia ja miten se esitti nämä urheilijat sen jälkeen, kun he jäivät ilman mitalia. Jos joku, Satu Mäkelä-Nummela kuului ehdottomasti tähän suomalaisurheilijoiden ryhmään Lontoon vuoden 2012 olympialaisissa.

8.2 Rami Hietaniemi – surkeuteen vajonneen suomalaisen painin vertauskuva

Jos ampuja Satu Mäkelä-Nummela esiintyi Lontoon kisojen aikaisissa jutuissa ennen kaikkea yksilönä, omana itsenään siitä huolimatta, että hän edusti suurehkoa lajiryhmää (Suomen joukkueessa oli neljä ampujaa, jotka kisasivat kuudessa eri lajissa) ja edellisten kisojen menestyneintä lajiryhmää (kaksi mitalia), toisin oli Rami Hietaniemen kohdalla. Suomella oli Lontoon kisoissa mukana kaksi painijaa, jotka eivät edustaneet kisoissa ainoastaan itseään ja Suomea vaan ennen kaikkea kotiseutuaan Pohjanmaata ja maamme mittavia painiperinteitä. Aivan kuten keihäänheittäjät, juuri painijat sidottiin kisajutuissa vuosisadan kantaneeseen (kultakahle)ketjuun.

Tämä ei jäänyt ainoastaan toimittajakunnan varaan vaan painiväki vahvasti kyseistä kuvaa omalla puheellaan. ”*Meillä on kaksi painijaa, joista jommankumman pitää voittaa. Painilla on velvoitteita*”, painin päävalmentaja Juha Virtanen sanoi kisapäivän kynnyksellä 6. elokuuta *Kalevassa* julkaistussa STT:n jutussa. ”*Mitali on realiteetti, ei mikään unelma. Lähdemme tekemään tätä hommaa Suomen kansalle.*” (*Kaleva* 6.8.) Kun tulos jäi vaisuksi, Hietaniemi koki itsensä kelvottomaksi edustamaan lajinsa mittavia perinteitä. *Mies tunsi menettäneensä paikkansa Isossa pöydässä, Aamulehti kirjoitti (AL 7.8.) ”Pitää vähän katsoa, onko meikäläisellä enää näiden kisojen jälkeen siihen pöytään asiaa”, painija itse puki pettymystä sanoiksi (KS 7.8.).*

Aivan kuten judokat, painijat eivät halunneet tavata media Lontoossa ennen kisasuorituksia. Tämä vaikutti varmasti osaltaan siihen, että niin *Kaleva* kuin *Keskisuomalainen* käyttivät STT:n Helsinki-Vantaalla lentokenttähotellissa pidetyssä ennakkoinfossa tekemät jutut. *Helsingin Sanomat* ja *Aamulehti* keskittyivät puolestaan painikisan ennakkoinnissa Jarkko Ala-Huikkueen, joka nousi Suomen toiseksi painijaksi kisojen jo alettua, kun Matti Kettunen loukkaantui.

Sarjan 60 kiloa valinta oli yksi olympiakisoja edeltävän kevään ja kesän suomalaisen urheiluväen puheenaihe, kun Painiliitto ei tuntunut löytävän ratkaisua kummalle painijalle edustuspaikka kuuluu. Myös *Ilta-Sanomat* keskittyi ennen kisoja juuri pikahälytyksen kisoihin saaneeseen Ala-Huikkueen, tosin se oli jo aiemmin noston olympialiitteensä kanneksi Hietaniemen. Kannessa piti komeilla Tero Pitkämäen kuva, mutta lehden toimittajat kertoivat meille kollegoille päätyneensä painijaan, kun he katsoivat, ettei keihäänheittäjän kunto lupaa mitalia. *Ilta-Sanomat* julkaisi oman, lähes koko aukeaman kokoisen Hietaniemi-ennakkonsa juuri kisojen alla ja vielä toisen jutun, jossa painija vierailee vanhempiensa luona Perhossa kaksi päivää ennen kisapäivää. Painija oli näyttävästi esillä myös sen ennakkoliitteessä.

Kaleva ja *Keskisuomalainen* julkaisivat siis saman STT:n tekemän ennakkojutun. Niin *Ilta-Sanomien* kotimaassa tekemiä juttuja kuin STT:n painiennakkoa yhdisti ennen kaikkea painijan unelma olympiakisojen mitalista. Hietaniemi oli valtavasti töitä tehnyt huippu-urheilija, joka tavoitteli uransa parasta suoritusta. Juttujen luoma kuva urheilijasta erosi siinä, että STT:n jutun perusteella nöyrästi kilpailuun lähtevä Hietaniemi tarvitsi mitaliin – unelmaansa – hyvän päivän, parhaan mahdollisen, koska virheisiin ei ollut varaa: ”*Olen tyytyväinen, jos saan sanoa, että annoin kaiken.*”

Iltalehden jutuissa, joista toinen oli tehty Nurmossa toinen Perhossa, Hietaniemi oli raskaita uhrauksia tehnyt, kovan tien kulkenut oman elämänsä sankari, jolle mikään ei ole mahdotonta. Hän oli miesten mies, joka pärjää niin nakkikioskin edessä syttyneiden tappelujen ratkaisijana kuin hirvimetsällä. Hän ja hänen lähipiirinsä uskoivat miehen mahdollisuuksiin. ”*Kaikki on mahdollista kullankin suhteen, sillä kukaan ei ole voittamaton.*” Vaikka juttujen sävy – sisältö ja tyyli eroavat paljon – Hietaniemi puhui molemmissa omista mitali odotuksistaan ja -tavoitteistaan. Toisessa hän oli vain äärimmäisen varovainen ja korosti parhaan mahdollisen suorituksen tarvetta, toisessa avoin ja itsevarmuutta uhkuva.

”Nöyrästi pitää lähteä liikkeelle. Ensimmäisen ottelun tärkeys on niin älytön. Pakko ladata siihen ensimmäiseen otteluun. Toivottavasti saan itsestäni irti kisapäivänä, ettei tule sellaista oloa, että olisi voinut tehdä jonkun paremmin.” ... ”Silloin olen tyytyväinen suoritukseen, jos saan kaiken ulos, minkä eteen olen neljän vuoden ajan tehnyt treeniä, että tulee yhden ottelun aikana näkymään se kova harjoittelu. Oli se sitten tappio tai mikä vaan.” (Kaleva (STT) 6.8)

”Olen kunnossa ja valmiina taistelemaan tavoitteeksi asetusta kullasta. Kaikki on mahdollista kullankin suhteen, sillä kukaan ei ole voittamaton”...

”Huonoimmassa tapauksessa neljän vuoden työ valuu hukkaan neljässä minuutissa. Sellaista on turha pohtia, sillä tärkeintä on tehdä vain se, mitä osaa.” (IL 25.7.)

Suomalaisten avausvastustajista lehdet julkaisivat lyhyesti painipäivän aamuna STT:n toimittaman jutun, jossa Hietaniemen vastustaja esiteltiin kovana ottelijana, joka on saavuttanut kolme EM-mitalia ja yhden MM-hopean. Luvassa ei olisi helppo ottelu.

Lontoon molskilla Hietaniemi kohtasi Melon Noumonvin, joka voitti suomalaisen 3–0. Ottelun loppuhetkillä Hietaniemi loukkasi polvensa. Koska ranskalainen hävisi seuraavalla kierroksella ottelunsa, suomalainen ei saanut toista mahdollisuutta keräilyerien kautta.

Jos lehdet toimivat eri lailla painikisan ennakkoinnin suhteen, nyt ne seisoivat kaikki samalla viivalla. Ennen kaikkea juuri Hietaniemen suoritus oli *painajaismainen, kivulias hätähuuto, valtava pettymys, mahalasku, romahdus*. Hän tuli hädätetyksi, nöyryytetyksi. Vertailukohdaksi Ala-Huikku kuvattiin valmiiksi hävinneenä miehenä, jonka mahdollisuudet menivät jo ennen kisoja.

Varamiehen paikalta kisoihin saapuneella painijalla ei ollut riittävästi aikaa valmistautua ennen

kaikkea vaatimaan painonpudotukseen. Hietaniemellä sen sijaan piti olla kaikki valmiina ja kunnossa. Juuri siksi pettymys oli niin suuri.

Juttujen perusteella yksi asia kävi päivänselväksi, olihan se esillä jokaisessa lehdessä. Suomi oli painimaa, muttei ole sitä enää, jos meno jatkuu Lontoossa ja neljä vuotta sitten Pekingissä nähtynä. Lontoossa suomalaispainija kesti molskilla vain yhden ottelun, eli neljä minuuttia. Tilastot ovat urheilutoimittajan luotettavin ystävä, eivätkä ne valehtele. Suomi oli voittanut historiansa aikana 83 painimitalia, mutta kerta oli jo toinen peräkkäin, kun sen painijat palasivat kotiin ilman mitalia. Ilman mitalia Suomi oli jäänyt vain kuusi kertaa vuosikymmenien saatossa. *Tällä kertaa Rami Hietaniemi huutaa molskilla omaa tuskaansa, polvi on vääntynyt. Mutta yhtä hyvin kyse voisi olla suomalaisen painin hätähuudosta. (Kaleva 7.8.) Mitaliputki on katki. (HS 7.8) Suomalainen vääntöunelma lepatteli hengissä puoli tuntia. (KS 7.8) Sinivalkoisessa painihistoriassa riittää kovia nimiä. Mutta olemmeko enää menestyvä painikansa? (IL 7.8)*

Hietaniemen ja samalla koko painivan Suomen surkeutta korostettiin suorituksen lyhyeksi jääneellä kestolla, vaisuudella, arkuudella ja painijan itseään sättivillä lausunnoilla. Vuosi sitten saavutettu MM-pronssi, joka toimi osaltaan odotusten oikeutuksena, olikin paperia, eikä miehen kovasta – jopa hulluksi kuvatusta – luonteesta nähty silmäystäkään Lontoossa. *”Ramilta puuttui painimisen draivi”*, päävalmentaja Juha Virtanen vahvisti toimittajien näkemyksen *Keskisuomalaisessa* (7.8). Se mikä ennen toimi mitalipuheiden oikeuttajana – MM-pronssi, kova ja karu luonne, painin eteen tehty työ – kääntyivät suorituksen jälkeen tukemaan epäonnistumisen kuvausta.

Se oli paljon melua tyhjästä... Hietaniemi tuli Lontooseen hyvässä kunnossa, mutta sillä ei olympiamolskilla paljon rehvasteltu. ”Olisi pitänyt olla huippukunnossa, sanoi Hietaniemi, jonka löysyys avausjakson mattopuolustuksessa oli valtava pettymys. (IS 7.8.)

Hietaniemen pettymyksen voi ymmärtää, mutta siihen on mahdotonta samaistua. Kyse ei ole vain tappiosta vaan siitä, että painija on harjoitellut koko kesän eläimellisesti... Kun kaiken vaivannäön ja vyön kiristuksen jälkeen loppusaldoksi jää paukahtanut polvi, täytyy huumoria kaivaa syvältä. (Kaleva 7.8.)

Hietaniemi tunnetaan miehenä, joka on häätännyt häiriköivän vähemmistöryhmän kotikunnastaan Perhosta. Lontoossa Hietaniemi ei häätännyt ketään. Hän tuli häädetyksi.
(AL 7.8.)

Satu Mäkelä-Nummela esiintyi ainoana lausunnonantajana ampujaa koskevissa kisajutuissa. Rami Hietaniemen kohdalla päävalmentaja antoi lyhyet kommenttinsa. Sen lisäksi kolme lehteä kaivoi esiin niin tappion kuin menestyksen hetkillä käytetyn vanha mestari -kortin. Kovinta kritiikkiä tuli vuoden 1976 olympiavoittaja Pertti Ukkolan suusta. *”Alkaa jo hävettää näissä painikisoissa pyöriminen.”* (AL 7.8.) *”Suomessa luullaan, että harjoitellaan kovaa, vaikka niin ei välttämättä ole.”* (HS 7.8.) Ukkola ei tietenkään itsestään hypännyt lehtien sivuille, vaan toimittajat hakivat tarkoituksella kommentteja yleisön tuntemilta ja arvostamilta ex-urheilijoilta. Samalla toimittajat saivat tukea omalle näkemykselleen, ja lehteen useamman äänen. Vanhojen mestarien haastatteleminen lujitti osaltaan mittavien lajiperinteiden korostamista.

Ukkolan lisäksi Suomen viimeisin painin olympiavoittaja Jouko Salomäki kommentoi suomalaisen painin tilaa *Iltalehdessä*. *”Kahdeksan vuotta on ollut aikaa tehdä painijoita. Siinä ajassa pitää saada valmennettua mitalimies.”* (IL 7.8) Los Angelesin 1984 kisojen voittaja ei tosin ollut yhtä jyrkällä kannalla kuin Ukkola. Hän uskoi Suomen mahdollisuuksiin, jos virheet korjataan.

Kotipaikka ja perinteet näkyivät tavassa, jolla Hietaniemen itseään kohtaan esittämä kritiikki esitettiin. Koska pohjalaisen painiperinteeseen ei kuulu selittely, Hietaniemi ei selitellyt. Taso on kova, hän ei. Ei auta kuin palata kotiin harjoittelemaan, kun on *vähän oppinut jo painimaan*, kuten Hietaniemi esitti asian *Kalevassa* ja *Keskisuomalaisessa* (7.8.)

”Paskaakos tässä selittelemään. Taso on kova. Pitäisi itsekin olla kova.”
(AL 7.8.)

”On tämä kova pala. Ei voi laittaa syyksi kuin oman peilikuvan.” (IL 7.8.)

”En ollut riittävän hereillä.” (KS 7.8.)

Vaikka suoritusta arvottavia sivuja määrittivät valtava pettymys, nöyryyttäväksi koettu esitys, myös urheilijaa puoltavia ääniä nousi esiin. Painin taso oli kova. Suomalaisten vastustajista suuri osa tuli maista, joiden elintaso on Suomea matalampi, mutta jossa painijat voivat keskittyä puhtaasti

harjoitteluun toisin kuin rakennusmiehenä ajoittain työskentelevä Hietaniemi. Painija ja toimittajat puhuivat entisen itäblokin maista, joissa olympiavoitto palkitaan luksusautolla, omasta suorituksestaan hänelle sopi korkeintaan antaa Suzukin tossumopo. Myös miehen pettymykselle löytyi ymmärrystä. Kaikki se kova työ – kieltäytyminen herkuista ja huveista – valui hukkaan.

Silti vain yhdessä kommentissa otettiin huomioon, kuinka maailma painimaa Suomen ympärillä on muuttunut. Neuvostoliiton hajoaminen on muuttanut ratkaisevasti kilpailijakenttää. Viimeisten 20 vuoden aikana ennen Lontoon olympialaisia vain viisi suomalaispainijaa oli voittanut MM- tai olympiamitalin. *Edustusvoikeus vaihtuu korruption mädättämässä kansainvälisessä painiliitossa kuin saapikashousumiehen hevonen, mikä koventaa lajin tasoa entisestään... Tämä aika ei suosi lajia, jota pitää elää näin fanaattisesti. (IS 1.8.)*

Voiko siis olla, ettei vertailu menneisiin ollut täysin oikeutettua? Voisiko olla niin itse lajille kuin siitä kirjoittavalle toimittajakunnalle hyödyksi, että ne tekisivät pesäeroa menneeseen?

Viimeisimmästä suomalaisesta painin olympiakullasta oli vuonna 2012 kulunut 28 vuotta. Keväällä 2019 seitsemän enemmän.

8.3 Jenni Mikkonen – naisellinen voimanpesä

Ratameloja Jenni Mikkonen kilpaili Lontoossa kolmansissa ja uransa viimeisissä olympialaisissa. Ateenassa Mikkonen osallistui 500 metrin kilpailuun, Pekingissä hän kilpaili kaksikossa samalla matkalla yhdessä Anne Rikalan kanssa. Lontoossa Mikkonen oli mukana kisojen uutuusmatkalla 200 metrillä.

Melonnan sprinttimatka vaatii ennen kaikkea voimaa, mitä Mikkosesta tehdyt ennakkojutut vahvasti korostivat. Tässä on nainen, jonka kanssa (edes miesten) ei kannata tuosta vaan ruveta vääntämään kättä. *Mikkosella on älyttömästi voimaa. (IL 6.8) Kävelevä varoituskolmio nostaa penkistä 100 kiloa. (AL 9.8) Ratamelonta on yksi fyysisesti raskaimmista kestävyyslajeista, jossa vaaditaan vahvaa ylävartalon kestävyyttä ja voimaa. (Kaleva 7.8).*

Aivan kuten ampuja Satu Mäkelä-Nummela kohdalla ennakkojutuissa painoutuivat henkiset voimavarat, Mikkosen kohdalla vauhdin tekevä voima eli urheilijan lajille tyypilliset ominaisuudet. Niin Mäkelä-Nummela kuin Mikkosen kohdalla nämä ominaisuudet esiteltiin vahvoiksi ja menestyksen mahdollistaviksi.

Voimaa Mikkonen tarvitsi, jotta hänelle haastavaksi kuvattu ja kisan kannalta olennainen startti onnistuisi ja melojalla olisi vielä kisan loppumetreillä riittävästi paukkuja vastustajien kukistamiseen. Ennakkojutuissa osansa sai myös Lontoon kisojen poikkeuksellinen kisatahti, jossa alku- ja välierät melottiin poikkeuksellisen ripeässä tahdissa, mikä luonnollisesti teki kisaurakasta vieläkin rankemman. Pelkkä voima ei siis riittänyt, tarvittiin myös kestävyyttä ja kanttia kestää kipua.

Vaikka kisaa ennakoivat jutut keskittyivät juuri voimaan, Mikkosta ei esitetty niissä miehisenä voimanpesänä vaan naisena, joka lajinsa vaatimusten ja valitsemansa urheilijanpolun takia oli hakeutunut punttisalille. *Melojan on vaikea löytää kaupasta sopivia juhlavaatteita. (AL 9.8) ”Se on lajin varjopuolia, kun en ole ihan normaaleissa naisen mittoissa.” (IL 6.8)*

Vaikka Mikkosesta ennen kilpailua välitetty kuva oli pitkälti samanlainen eri lehdissä, ne työstivät ennakkonsa eri lailla. Alman lehdet *Iltalehti* ja *Aamulehti* julkaisivat Mikkosesta kisaviikolla hyvinkin saman henkiset ennakkojutut, jotka perustuivat jo heinäkuussa harjoitusleirillä tehtyihin haastatteluihin. Tiedän tämän, koska kirjoitin itse *Aamulehden* jutun. Molemmissa jutuissa puhuttiin Mikkosen kyvystä vetää 47 leukaa ja nostaa penkiltä 100 kiloa. Yhtä lailla niissä Mikkonen esitettiin naisena, joka on ollut valmis tinkimään naiseudestaan, mutta joka ei silti ole muuttunut mieheksi. Jutut eivät perustuneet yhteishaastatteluun vaan molemmilla lehdillä oli omat, peräkkäiset haastatteluaikinsa. Toimittajat olivat selvästi hakeneet kysymyksillään samaa suuntaa, jota Mikkonen olin vastauksillaan tukenut.

Melojakaksikon kanssa ei kannata ruveta tuosta vaan kilpasille. Kädenväännössä on luvassa varma tappio. Melojia kutsutaan jyrkän ylävartalonsa takia käveleviksi varotuskolmioiksi... ”Arvaa vaan, kuinka vaikea sopivia vaatteita on löytää! Olkapäät, siivet ja hauikset eivät millään mahdu paitapuseroihin.” (AL 9.8.)

Melojätähtien valtavat voimavarat paljastuvat, kun naiset hikoilevat hihattomissa urheilupaidoissa. Hartialeveyttä, hauista ja yläkropan kiinteyttä piisaa kadehdittavan paljon... ”Kaksikymmentä vuotta olen käynyt väentämässä punttisalilla rautaa.” (IL 6.8.)

Myös *Kalevan* julkaisemassa STT:n ennakkopaketissa oli kotimaassa tehty maku. Se keskittyi vahvasti tulevaan kilpailuun ja sen ratkaisuhetkiin toisin kuin *Ilta-Sanomat*, joka julkaisi ainoana lehtenä melojan viime hetken tunnelmat. Muiden tavoin juttu ennakoiki tulevan kilpailun vaativuutta

ja kovuutta, mutta urheilijan ääni pääsi siinä aivan eri lailla esiin. Mikkonen odotti malttamattomana pääsyä kisavesillä: luvassa on melojan kolme vuotta odottama juhlapäivä. *”Mahtava olla täällä!”* (IS 10.8)

Keskisuomalainen ei erikseen ennakoanut Mikkosen kilpailua vaan nosti hänet esiin yhtenä kahdeksasta toivosta, jolla oli vielä olympialaisten toisella viikolla mahdollisuus pelastaa suomalaisten kisat. Minään varmana mitalistina melojaa ei esitelty. Hän oli hyvän päivän mahdollisuus, toivonpilkahdus.

Helsingin Sanomien Mikkos-ennakointia voi pitää niukkana. Lehti keskittyi ennen Mikkosen kisaa ainoastaan Suomen toisen melojan, oman kisansa aikaisemmin aloittavan Anne Rikalan suoriin. Mikkosen tuleva kisa oli Rikalan 500 metrin finaalia käsittelevän jutun häntä, yksi virke. *Jenni Mikkonen meloo 200 metrin pikamatkalla tänään.* (HS 10.8)

Kilpailupäivänä – Lontoon kisojen kolmanneksi viimeisenä päivänä – Mikkonen hoiti leikitellen alkueränsä, mutta karsiutui välierässä finaalista. Tavoiteltu A-finaali vaihtui B-finaaliksi.

Kaleva ja *Helsingin Sanomat* kuittasivat Mikkosen suorituksen lyhyehköllä ja toteavalla STT:n uutisella paperilehdessä. *Ilta-Sanomat* ei kirjoittanut riviäkään printtiin. *Aamulehden*, *Iltalehden* ja *Keskisuomalaisen* jutut maalasivat kuvan äärimmäisen pettyneestä urheilijasta, joka kyynelten keskellä kaivoi voimaa iloita pitkän urheilu-uran jokaisesta hetkestä. Kaikki kolme nostivat esiin Mikkosen sanat siitä, ettei hänen ihmisarvoaan mitata urheilusuurituksen perusteella. Hän oli antanut kaikkensa, hän oli ylpeä siitä, että on uskaltanut antaa kaikkensa. Vaikka olo oli kamala, elokuun 10. päivä 2012 oli Mikkoselle juhlapäivä.

Analysoidessaan Mikkosen karsiutumiseen johtanutta välieräsuoritusta lehdet nostivat esiin välierän kovuuden, jossa oli mukana kolme neljästä suomalaisen kovimmasta vastustajasta. Ne palasivat myös ennen kisaa esiin nostamiinsa ratkaisun hetkiin, eli starttiin ja loppuvetoon. Tekikö Mikkonen kisassa virheen, saiko hän hyvän vai huonon startin? Juttujen perusteella toimittajat olivat eri mieltä. He olivat ainoastaan yhtä mieltä siitä, ettei Mikkonen pystynyt ylittämään itseään suhteessa kovimpiin vastustajiinsa. Oliko lopulta edes realistista odottaa Mikkoselta mitalia, *Keskisuomalaisessa* pohdittiin.

Jenni Mikkonen ei ehkä tehnyt eilen virhettä, mutta ei myöskään pystynyt ylittämään itseään. (KS 11.8.)

Suomalainen starttasi semifinaaliin hyvin, mutta ei saanut lopussa tavaramerkikseen tullutta kirivaihdetta päälle. (IL 11.8.)

Suomalaista ei tunneta vahvana aloittajana, mutta hänen loppuvedossaan on voimaa. Tällä kertaa vain kaikkien muidenkin melat lykkäävät kajakkeja vahvasti loppuun saakka. (AL 11.8.)

Mikkosen pettymyksen kuvailuun lehdet käyttivät suhteessa enemmän palstamillejä kuin painija Rami Hietaniemen kohdalla, jossa huomio kääntyi painijan itsensä kokeman lisäksi koko suomalaisen painin tilaan. Mikkosen kohdalla ei puhuttu suomalaisesta melonnasta, eikä häntä koskevissa jutuissa esiintynyt ainuttakaan toista haastateltavaa. Anne Rikala esiintyi osittain samoissa jutuissa, mutta hän kommentoi lajia ja kisaa omalta osaltaan, ei Mikkosen tekemisiä.

Mikkosen kyyneleet, tahto heittää mela niin pitkälle kuin se vain lentää ja tarve purkaa suurin pettymys yksin vesillä tuotiin välierän jälkeen voimakkaasti esiin. *Hän kauhoi varttitunnin pettymystään, mutta itku pulpahteli pintaan vielä yli puoli tuntia suorituksen jälkeen. (IL 11.8)* *Nainen istuu lohduttomana laiturilla. Hän itkee. (AL 11.8)* *Unelmien särkyminen sattui urheilijaan, se näkyi. (KS 11.8)*

Rami Hietaniemi kesti pettymyksen kuin pohjalaisen, suoraselkäisen miehen kuuluukin: hän ei selitellyt vaan pudotteli suoria sanoja. Yksikään kisajuttu ei alleviivannut Mikkosta naisurheilijana, kuten ennakoissa. Olisi silti mielenkiintoista nähdä, olisiko jutuissa ollut eroa, jos itkevän, tunteensa avoimesti vuodattavan naisen paikalla olisikin ollut samoin reagoiva miesurheilija.

Mikkosen voitokkaan B-finaalin ja yhdeksannen sijan varmistaneen suorituksen päivälehdet kuittasivat lyhyesti STT:n uutisella sunnuntain lehdissä. Mikkosen uran viimeinen startti piirsi kuvan naisesta, joka pettymyksestä huolimatta sai kaivettua itsestään henkisten voimavarojen viimeiset rippeet ja päätti uransa onnistumiseen, hyvään mieleen ja alkoi seuraavaksi rakentaa elämäänsä entisenä huippu-urheilijana. Vaikka lehdet olivat käyttäneet saman STT:n toimittaman pätkän, otsikointi kulki eri rataa kussakin lehdessä. *Aamulehden* otsikon perusteella *Mikkonen koki olevansa väärässä seurassa*, kun taas *Keskisuomalaisessa* *Mikkonen sai lohtua voittamalla B-*

finaalin. Helsingin Sanomissa melojaa koskeva viimeinen olympiajuttu oli otsikoitu: Yhdeksänneksi sijoittunut Mikkonen aloittaa työnhaun.

Aamulehden mukaan Mikkosta siis edelleen harmitti, Keski-suomalaisen mukaan harmitus helpotti ja Helsingin Sanomien mukaan Mikkonen katsoi jo eteenpäin. Kolmella eri tavalla otsikoitu lyhyt uutinen paljastaa, kuinka journalismi on aina valintoja ja vallankäyttöä. Kuinka pelkkä otsikko riittää antamaan samasta jutusta aivan erilaisen kuvan.

8.4 Sari Multala – historian paras naispurjehtija ilman olympiakruunua

Jokaisella joukkueella on kirkkain tähtensä – luottopelaajansa, johon koko joukkue voi luottaa tulevassa taistelussa. Lontoon kisoissa tuo ykkönen oli purjehtija Sari Multala, joka esiintyi ennen kisaregatan alkua poikkeuksetta kaikissa häntä koskevissa jutuissa Suomen suurimpana mitalitoivona.

Valintaansa ja uskoaan toimittajakunta perusteli jutusta toiseen vedoten kahteen asiaan. Ensinnäkin Multala oli 2000-luvun menestynein suomalainen kesäolympialajien urheilija, joka tiesi mitä arvokisamitalin voittaminen vaatii: hänellä oli kasassa niitä 13. Toiseksi Multalaa kokeneempaa ja vahvempaa purjehtijaa sai hakea. Vuodet olivat koulineet Multalasta niin teknisesti, fyysisesti kuin taktisesti loistavan purjehtijan, jolla ei ollut selkeää heikkoutta (tämähän tulokset vahvistivat).

Eikä uransa viimeiseen arvokisaan valmistautuva purjehtija ollut suinkaan mikään kehäraakki, mistä todistivat muiden muassa viimeisin MM-mitali ja Weymouthin olympiavesillä aiemmin kesällä purjehdittu maailmancupin kisa, jossa Multala sijoittui toiseksi. *Multala on kuin pataruoka, joka on kypsynyt ajan kanssa lähes täydelliseksi. (HS 25.7) Olympiamitalin voittaakseen hän tarvitsee vain ripauksen onnea. (Kaleva 28.7)*

Saavutusten korostaminen on yleistä urheilujutuissa, mutta Sari Multalan kohdalla aikaisempien mitalien ja näitä saavutuksia selittävien ominaisuuksien korostaminen toistuivat poikkeuksellisen voimakkaasti. Purjehtijan persoona ja muut näkökulmat jäivät ennakkojutuissa vähälle. *Iltalehti* jopa puuttuu tietyllä tavalla tähän havaintoon tekemällä jutun, jossa se tiedusteli olympiajoukkueen muilta jäseniltä, kuka on *mystiseksi* vuosien julkisuudesta huolimatta jäänyt purjehtija Sari Multala? *(IL 28.7)* Multala pitää ruuanlaitosta (seikka, johon *HS* nojaa ennakkossaan), on naimisissa, kauppatieteiden maisteri ja harrastaa viinejä. Siinä se.

Tämä purjehtijan viileyttä ja ammattimaisuutta korostava esitystapa johtui osaltaan varmasti niin purjehtijasta itsestään kuin toimittajakunnasta, mutta se tuki loistavasti Multalasta piirtyvää kuvaa Suomen ykköstoivona. Suomalaisten ei tarvinnut nojata puuhastelijoihin (joita Suomen joukkueessa riittää), koska matkassa oli myös ykkösluokan ammattilainen.

Yhtä lailla kuin kisaa ennakoiva puhe keskittyi Multalan lukuisiin mitalihetkiin, myös purjehtijan aikaisemmat olympiasuoritukset käytiin kerta toisen jälkeen lävitse. Multala sijoittui viidenneksi niin Sydneyssä kuin Ateenassa, jossa jälkimmäisessä mitalitaistelu jäi kiinni Suomen kuuluisimmaksi nousseeseen muovipussiin. Vedessä kellunut muovipussi jäi kiinni purjehtijan jollan peräsimeen, mikä heikensi vauhtia ja ohjattavuutta ratkaisevassa lähdössä. Pekingin kisoista Multala karsiutui, kun hän hävisi maajoukkueen sisäisen karsinnan. Aiheesta nousi valtava kohu, mihin myös palattiin ennakoissa. Lontoon oli Multalalle viimeinen mahdollisuus, paikka korjata tilastot. *Revanssin aika! (IS 28.7)*

Mitä purjehtija itse korosti lausunnoissaan ennen kilpailunsa alkua? Hän ei puhunut mitalitavoitteesta vaan sanoi, että kisassa on kymmenen kärkeen yltävää naista. Hän puhui punnitusti, toimittajien mukaan jopa varoen. Toivoi mahdollisimman monipuolisia sääoloja, jotta kokemuksesta ja vahvasta osaamisesta olisi eniten apua niitä kilpailijoita vastaan, jotka hallitsevat erityisen hyvin tietyn säätyypin. Hän kielsi, että purjehtijaa vuosia vaivannut selkä vaivaisi. Multalalle tärkeintä oli saada irti kaikki osaaminen oikeassa paikassa. Kilpailu olisi pitkä. Voittaja olisi se, joka tekee vähiten virheitä. Sen verran Multala myöntyi toimittajien iloksi, että hän toivoi uransa parasta olympiasijoitusta, eikä se sija ollut neljäs.

”Yritän olla ajattelematta paineita. Tietenkin toivon, että pystyn purjehtimaan täällä elämäni parasta purjehdusta ja se toivottavasti riittää pitkälle.” (IL 30.7.)

Multala välttää ylimääräistä hehkutusta, puhuu punnitusti, mutta tuntee toki kuntonsa ja vireensä erinomaiseksi... ”Se etu (kovan tuulen menestyjä) on hieman historiaa. Mukaan on tullut paljon isoja vahvoja tyttöjä, joille toki pärjään, mutta joita vastaan en saa mitään ylimääräistä hyötyä.” (IS 28.7)

Vähän aikaa sitten saavutettu MM-pronssi kertoo, että mittava urheilijaelämä saattaa päättyä jopa todellisiin kruunajaisiin. ”Meitä on kymmenen naista, jotka kisaavat melko tasapäisesti mitalista”, Multala sanoo. (KS 25.7.)

14 arvokisamitalia vihjaavat, että Multalan paineensietokyky on aika hyvä, vaikka olympiamitalia ei vielä olekaan kaapissa (neljäs 2000 ja 2004). ”Arvokisamitali ei ole mikään itsestäänselvyys. Pitää löytää optimaalinen jännityksen taso, millä saa parhaan suorituksen itsestään irti. Aina jännittää, mutta pyrin siihen, että jännityksen taso on juuri sopiva.” (HS 28.7.)

Aivan omanlaiseksi ilmiöksi voisi kuvailla sitä, kuinka lehdet pohtivat ennen kisastartteja purjehdusta ja purjehtijoiden paikkaa suomalaisessa olympiaperheessä. *Keskisuomalaisen* kolumnisti kirjoitti otsikolla: *Miltähän purjehdusmitali maistuisi sisäsuomalaiselle?* (KS 31.7) Kolumnisti tuli siihen tulokseen, että kyllähän se maistuisi, muttei siinä olisi samanlaista hehkua kuin keihäsmitalissa. Syy oli se, että purjehdus on etelän elitistien hommaa.

Aamulehdessä kolumnisti, joka tässä tapauksessa on tämän pro gradun kirjoittaja itse, kehotti puolestaan *räntäsade-Suomea* kohtaamaan rohkeasti rennot ja nauravaiset, korkeasti koulutetut ja kansainväliset purjehtijat. Vaikka he hymyilisivät, he olisivat vesillä tosissaan. He uskaltaisivat nauttia osaamisestaan. Samaan tarttui myös *Ilta-Sanomien* kolumnisti, joka painotti purjehdusjoukkueen taakse kasattua poikkeuksellisen kovaa ja kansainvälisesti kestäväää taustajoukkoa. Nyt ei liikuta kaarnaveneillä, vaikkei Suomen budjetti kärkimaiden veneitä keikutakaan. Tämä on nykypäivän urheilujoukkue.

Olympiaregatatassa purjehditaan ensin kymmenen lähtöä, joista tuloksiin huomioidaan yhdeksän. Näiden tulosten perusteella kymmenen parasta purjehtivat vielä mitalilähdön, jossa on jaossa tuplapisteet.

Multalan kohdalla lehdet toimivat aktiivisesti ennakkoinnissa. Vain *Aamulehti* erosi joukosta painottamalla Silja Lehtisen tiimiä ensimmäisissä ennakoissaan. Multalan ensimmäinen startti oli esillä kaikissa tätä tutkimusta koskevissa lehdissä kuvan kanssa. Paikan päällä sitä seurasi yksi lehti, *Kaleva*, muut soittelivat purjehduspaikalle Lontoosta. Vaikka juttujen koko ja paikka vaihtelevat, viesti oli sama. Multala aloitti lupaavasti uransa viimeisen kilpailun. Jälleen kerran Multalaa kuvattiin kokeneeksi, 13 arvokisamitalia voittaneeksi Suomen olympiatoivoksi. Aivan kuten

ennakoissa, Multala itse puhui tasaisesta kärjestä ja kovasta kilpailusta: edessä olisi pitkä regatta. Avauspäivänä hän purjehti sijat neljä ja kuusi, joilla sijoittui kokonaistilanteessa päivän päätteeksi neljänneksi.

Lontoon kisoissa purjehduksen seuraamisen teki toimittajille haastavaksi se, että purjehduskisat käytiin Weymouthissa kolmen, neljän tunnin junamatkan päästä Lontoosta. Jos toimittaja ja kuvaaja halusivat käydä seuraamassa yhden kisapäivän, se tarkoitti vähintään aamukuuden menojunaa ja paluuta Lontooseen keskiyöllä. Töiden tekeminen junassa ei sekään ollut mikään itsestään selvyys, koska väliä liikennöivissä junissa ei ollut sähköpistokkeita, eikä mahdollisuutta käyttää edes 3G-verkkoa kuin äärimmäisen onnekkuuden puuskassa. Kun vielä aikaeroa Suomen ja Englannin välillä oli kaksi tuntia, harva saattoi luottaa siihen, että sai lähetetyksi juttunsa junasta ajoissa ennen lehden painoon menemistä. Junailuun sai siis käytettyä päivässä yhden työpäivän verran itsessään.

Vain Yleisradiolla oli läpi kisat yksi toimittaja paikan päällä. Koko muu toimittajakunta reissasi edestakaisin Lontoon ja Weymouthin väliä. Osa viipyi purjehduspaikalla pari päivää kerrallaan. Tällä sivuhuomiolla en halua puolustella millään lailla toimittajien tekemisiä. Haluan ainoastaan saattaa tiedoksi, miten Weymouthissa työskenteleminen erosi ratkaisevasti Lontoossa työskentelemisestä, jossa kaikki kisapaikat olivat huomattavasti helpommin saavutettavissa ja liikenne toimi ennakkopeloista poiketen läpi kisat jouhevasti. Samoin kuin nykytoimittajan kannalta olennaiset tietoliikenneyhteydet.

Niin toimittajakunta kuin purjehtija odottivat, että Multalan kisa ratkeaisi vasta viimeisinä kisapäivinä, kenties vasta mitalilähdössä. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan Multalan kisa sinetöityi jo kolmantena kisapäivänä. Multala purjehti sijat 19 ja 21. Hän putosi yhdeksänneksi ja samalla niin kauaksi kärjestä, ettei mitaleille nousu enää ollut realistista.

Paikalla Weymouthissa oli tuona päivänä vain kaksi suomalaista lehteä: *Aamulehti* ja *Iltalehti*. Molemmat lehdet tekivät seuraavan päivään numeroihinsa näyttävät, suuret jutut Multalan olympiahaaveiden kaatumisesta. Kaikki muut päivälehdet menivät STT:n noin 1000 merkin uutisella, joskin *Ilta-Sanomat* kirjoitti itse juttunsa, mutta mittaan se ei vaikuttanut. Epäsuhde isojen ja useana päivänä julkaistujen ennakoiden rinnalla oli melkoinen. Palaan tähän vielä myöhemmin luvussa yhdeksän.

Yhteistä niin Weymouthista kuin Lontoosta tehdyistä ratkaisupäiväksi koituneen keskiviikon jutuissa oli se, että niissä kaikissa painottuu Multalan itsensä tekemät virheet. Kovaksi ja henkisesti vuorenvarmaksi kuvattu konkari epäonnistui. Hän oli radalla väärässä paikassa. Seikka, joka nousi joka toiseen otsikkoon asti. *Aamulehti* otsikoi juttunsa juuri noilla kahdella sanalla, jolloin väärässä paikassa sai kahdenlaisen merkityksen. Ensinnäkin Multala oli konkreettisesti radalla väärässä paikassa (hän valitsi radasta sen puolen, jossa tuuli heikommin) ja toiseksi Multala teki virheen väärässä paikassa eli olympialaisissa. Jossain toisessa kisassa virhe ei olisi niin kamala, mutta nyt se romutti kaiken yhdellä iskulla. *Multalan päivästä tuli katastrofaalinen. Suomen joukkueen suurin mitalitoivo romahti. (AL 2.8) Se oli sitten siinä. Seitsemän MM-lattaa ja kuusi EM-lätkää, mutta ei yhtään olympiamitalia. (IL 2.8)*

Niin Weymouthista kuin Lontoosta käsin tehdyissä jutuissa Multala toisti tehneensä selvän virheen, toimineensa juuri päinvastoin kuin olisi pitänyt. Samalla hän myönsi, ettei mitali ollut enää omissa käsissä. Paikan päällä kisaa seuranneet *Aamulehti* ja *Iltalehti* ruotivat suoritusta yksityiskohtaisemmin ja yrittivät selvittää, mistä virheet johtuvat. Ne nostavat jälleen kerran esiin purjehtijan aikaisemmat olympiasuoritukset ja tivasivat purjehtijaa vaivaavasta *olympiakirouksesta* (sana, joka esiintyi myös useassa ennakkojutussa). Etenkin *Aamulehdessä* Multalan vääriä reitinvalintoja ja huonoja startteja korostettiin toistolla ja vertauksilla. *Se oli virhe isolla V:llä. (AL 2.8)*

Aivan kuten ennakoissa, myös kisan kannalta ratkaisevan kisapäivän jälkeisissä jutuissa korostui Multalan asiallisuus. Edes valtavan pettymyksen keskellä Multala ei antanut tunteilleen julkisesti valtaa, vaikka olikin pettynyt. *Rannassa ei nähty kyyneliä, ei kirosanoja. Vain kerran sijalle yhdeksän pudonnut purjehtija tiuskaisi vastauksen. (AL 2.8) ”Tää oli surkea juttu” (IL 2.8.), ”Totta kai olen äärimäisen pettynyt. Toimin juuri päinvastoin kuin olisi pitänyt tehdä.” (AL 2.8.)*

Multalan sijoitukseksi tuli lopulta seitsemäs. *Kalevaa* lukuun ottamatta kaikki tämän pro gradun aineistoa edustavat lehdet olivat paikalla Weymouthissa Multalan uran viimeisenä arvokisapäivänä. Uskoisin, että tähän vaikutti kaksi asiaa. Ensinnäkin moni oli varannut ennakkoon Weymouthista majoituksen Multalan oletettuja mitalijuhlia varten ja toiseksi Multala purjehti uransa viimeisen startin päivää ennen kuin suomalaiset pääsivät jännäämään samoilla vesillä Tuuli Petäjän purjelautahopeaa. Weymouthissa oli siis taloudellista ja järkevää olla sekä uskoakseni kaikki lehdet olivat siihen ennakolta varautuneet. Olympialaisten kokoisessa tapahtumassa pienillä toimituksilla operoivat lehdet eivät millään ehdi joka paikkaan. Tarjonta ylittää helposti tekijät.

Multalan uran paketoivissa jutuissa oli yhtä poikkeusta lukuun ottamatta hyvin arvostava ja purjehtijan uraa kokonaisuutena arvioiva sävy. Vain *Iltalehden* juttu oli sävyltään ennemminkin kielteinen kuin myönteinen. Toimittaja nosti siinä esiin epäonnistumisen mahdollisena syynä vuosia purjehtijaa vaivanneet selkävaivat ja tuli siihen tulokseen, että kenties aika ajoi sittenkin Multalan ohi jo ennen Lontoon kisoja.

Muissa lehdissä Multala esiintyi ennen kaikkea historian parhaana suomalaisena naispurjehtijana, tienraivaaja. *Vielä uransa alkuvaiheilla purjehtija sai vakuutella kyselijöille, että kyllä nainenkin voi purjehtia. (AL 7.8)* Vaikka uran viimeinen kisa päättyi pettymykseen, eikä purjehtija koskaan saavuttanut olympiamitalia, se jäi vuosien menestyksen varjoon. On juhlan ja kiitosten aika. *Illallispöydässä käytiin läpi Suomen upeimpiin kuuluvaa urheilu-uraa. (HS 7.8)* Hän tietää oman arvonsa, joka on ollut yksi suomalaisen huippu-urheilun harvoista kansainvälisistä menestystarinoista. (Kaleva 8.8)

Koska mitalia odotettiin niin kovasti, ja Multalalla oli kaikki edellytykset sen saavuttamiseksi, jutuissa käytiin vielä läpi mitalin menettämisestä aiheutunutta pettymystä. Koska purjehtijalta itseltään ei edelleenkään irronnut dramaattisia tunneryöppyjä – hän tyytyi toistamaan, ettei pystynyt huippusuoritukseen, teki liian monta virhettä – pettymyksen määrää pyrittiin selvittämään haastattelemaan muita joukkueen jäseniä. Jos 13 arvokisamitalin urheilija oli jahdannut 12 vuotta olympiamitalia sitä saavuttamatta, hänen oli pakko olla pettyneempi, toimittajat tuntuivat rivien välissä sanovan. He saivat vahvistuksen purjehdusjoukkueen johtaja Esko Rechardtilla suulla. ”*Se on selvää, että Sari on pettynyt, vaikkei sitä itse näytäkään. Puhuimme koko kevään mitalitavoitteista ja se ei ollut haihattelua.*” (KS 7.8)

Multalan uran viimeisen kisapäivän jutuissa korostui vielä yksi teema. Purjehtija ei tulisi jäämään tyhjään päälle, vaikka ura päättyikin. Hänellä on korkeakoulutus ja aviomies, perhe ja ystävät. Seuraavaksi jännitettäisiin: *Mistä maisterille töitä? (IS 7.8)*

8.5 Tero Pitkämäki – suurten kilpailujen suuri mies

Menestyminen urheilun suurkilpailuissa on suomalaisille tärkeää, mutta aivan erityisen tärkeää on menestyä yhdessä tietyssä lajissa: keihäänheitossa. Lontoon olympiakisoissa miesten keihäsfinaali käytiin kisojen viimeisenä lauantaina. Tuota päivää edelsi iltapäivälehdissä viisi peräkkäistä

odotusten nostattamispäivää. Myös päivälehdet toimivat aktiivisesti. *Aamulehti* heitti keihästä samassa tahdissa iltapäivälehtien kanssa, myös *Kaleva* ja *Keskisuomalainen* vyöryttivät juttuja. *Helsingin Sanomat* kiristi tahtiaan ratkaisua kohden.

Suomi oli jäänyt keihäänheitossa ilman olympiamitalia vain kerran ennen vuoden 2012 olympialaisia, vuoden 2004 Ateenan kisoissa. Kun Suomen Lontoon joukkueen ensimmäinen kisaviikko oli vaisu ja kisojen toinenkin viikko maltillinen, kisojen toiseksi viimeisen kisapäivän merkitys paisui kuin pullataikina. Ennen keihäsfinalipäivää alla oli vain Tuuli Petäjän purjelautailun hopeamitali.

Suomella oli Lontoossa mukana perinteiseen tapaan kolme keihäs miestä, joista yksi nousi heti ensimmäisistä ennakkojutuista lähtien huomion keskipisteeseen. Tämä oli osaltaan hiukan hämmäntävää, koska hän ei suinkaan ollut vakuuttanut suorituksillaan aiemmin kauden aikana. Silti jos johonkin, Tero Pitkämäkeen Suomi oli parasta, turvallisinta luottaa.

Ensimmäinen ennakkojuttujen kierros oli läpi lehtien todella yhteneväinen keskeisen sanoman osalta. Pitkämäki ei ole tullut Lontooseen leikkimään vaan voittamaan olympiamitalin. Viimeisen kuukauden harjoitukset olivat sujuneet hyvin, eikä miehen tarvinnut lähteä tulevaan kisaan kuin edellisiin kahteen arvokisaansa: toivoen ja rukoillen, peläten pahinta. Suurimmat tekniikkamurheet ja ylikunto oli selätetty. Tarjolla oli *Batman-viitta*, Suomen urheilukansan pelastajan paikka, mutta edes se ei saanut Pitkämäkeä horjumaan. Pitkämäki oli 2000-luvun menestynein suomalainen yleisurheilija siitakin huolimatta, etteivät viimeiset vuodet ole sujuneet odotetusti. Hän tunsu arvokisojen kuviot. Kauden tulostaso ei ole ollut päätä huimaava, joten Pitkämäellä oli yhä mahdollisuutensa.

Olympiakaupunkiin Pitkämäki lensi luottavaisena. Viimeisten viikkojen harjoitukset ovat vieneet heittokuntoa eteenpäin. (KS 6.8)

Suomesta kantautuneet viestit kertovat hurjista harjoitusheitoista. Pitkämäki myötää, että hyvin on mennyt. ”Viimeisen kuukauden aikana keihäs on lentänyt koko ajan pidemmälle ja pidemmälle.” (AL 7.8.)

Hyviä uutisia Lontoosta. Tero Pitkämäki uhkuu itseluottamusta kauden pääkisan lähestyessä. ”Valmistautuminen on mennyt hyvin. Oma terveystilanteeni on hyvä, tekniikka

on koko ajan parantunut ja fyysinen virekin on noussut.”
(IS 7.8.)

Jos yksi erityinen seikka sinetöi Pitkämäen aseman ja nosti hänet keskiöön ohi Suomen muiden heittäjien Antti Ruuskasen ja Ari Mannion, kokeneesta arvokisaheittäjästä huokuva itseluottamus. Toimittajakunta tuntui putoavan sen edessä polvilleen. *Pitkämäki on kovassa kunnossa. Sen näkee naamasta ja kuulee puheesta. (AL 7.8) Pitkämäki uhkuu itseluottamusta. (IS 7.8) Pitkä pohjalainen oli eilen mainiolla tuulella. Hänestä huokui itsevarmuutta, muttei ylimielisyyttä. (IS 7.8) Pitkämäen lausunnot ovat yleensä hyvin harkittuja, jopa raivostuttavan kliinisiä. Lontoon keihäskarsinnan aattona hän huokui hyvää tuulta. Lausuntojen välissä pilkahti jopa optimismi. (HS 8.8)*

Myös Ruuskanen ja Mannio saivat osansa huomiosta, mutta jäivät selvästi Pitkämäen varjoon. Toimivat maailmanmestarin adjutantteina.

Ensimmäiset ennakkojutut keskittyivät vahvasti heittäjän itsensä mietteisiin ja tuntemuksiin. Antoivat äänen pääosan esittäjälle. Seuraava kierros toi mukanaan ympäröivän maailman ja tilastot. Keihäsjutut erosivat tämän pro gradun muusta aineistosta kahdella tavalla. Ensinnäkin niissä pääsivät ääneen myös suomalaisurheilijoiden kansainväliset vastustajat. Toiseksi niissä käsiteltiin tilastoja, lajin yleistä kehitystä ja asemaa sekä lajin vaatimuksia aivan eri pieteetillä kuin muista lajeista ja niiden urheilijoista kertovista jutuissa. Suoraan sanottuna ne olivat ihan eri maailmasta. Lajin vahva asema ja pitkät perinteet näkyivät kaikessa.

Keihäskisan ennakoita tutkimalla lukijalla oli mahdollista tehdä itse päätelmänsä, missä maailman keihäskärki menee. Erityisesti *Helsingin Sanomat* ja *Aamulehti* rakensivat kuvaa tulevasta ja tasaisesta kisasta näyttämällä useampana päivänä dataa kauden aikaisemmista tuloksista. Molemmat muistuttivat – erityisesti *Aamulehti* – ettei keihäänheitto ole enää vain suomalaisten laji vaan se on levinnyt Impivaarasta maailmalle. *Tänä päivänä keihään maailmankartta on aivan erinäköinen kuin ennen. Muuallakin on huomattu, että keihäänheitossa voi saalista mitaleja. (AL 8.8)*

Myös kisojen heittopaikka, jossa heittoviiva tulee poikkeuksellisesti vastaan jo ennen nurmea, oli esillä kisan aattona. Samoin läpi käytiin heittotekniikka ja tuulen vaikutus heittoihin. Vastaavanlaista tarkkuutta ei voinut nähdä missään muussa kohtaa aineistoa. *Ilta-Sanomat* julkaisi tekniikan osalta yksityiskohtaisimman jutun, joka se kertoi keihään ideaalin lähtönopeuden, tukijalan polvikulman ja heittokäden kyynärkulman. (IS 10.8) Pitkämäen heitoissa on kovat tehot,

mutta pelkona on, että keihäs karkaa taivaalle. Virke, joka toistui lehdissä Lontoon kisojen alla aivan kuin se oli tehnyt sitä jo vuosia.

Pitkämäkeä koskevat menestyspuheet saivat tukea ulkomaalaisten mestariheittäjien suulla. Hallitseva olympiavoittaja Andreas Thorkildsen ennusti Pitkämälle hopeaa takanaan. *”Tero näyttää palanneen huipulle vaikeiden aikojen jälkeen.”* (KS 8.8) *”Terolta voi milloin tahansa lähteä pitkä heitto.”* (IL 9.8) Myös naisten hallitseva olympiavoittaja, suomalaisen kanssa valmentajan jakava Barbora Spotakova puhui Pitkämäen puolesta. *Spotakova toivoo mitalia nimenomaan Pitkämälle.* (IL 7.8)

Andreas, kuka on suosikkisi lauantain keihäsfinaaliin? ”Mitä itse tietenkin”, norjalainen naurahtaa. ”Mutta veikkaan, että Tero on aika lähellä hopeaa minun takanani. Tero näyttää palanneen huipulle vaikeiden aikojen jälkeen, Thorkildsen viittaa hyvään ystäväänsä, Tero Pitkämäkeen. (KS 8.8.)

Olympialaisissa keihäskisa käydään kahdessa osassa: ensin on karsinta, sitten finaali. Kaikki kolme suomalaisheittäjää läpäisivät karsintaseulan ja etenivät finaaliin. Sanomalehtien kannalta niin karsinnan kuin finaalin aikataulu olivat haasteelliset. Ensinnäkin toinen karsintaryhmä, jossa Pitkämäki ja Ruuskanen heittivät torstaina 8. elokuuta 2012 päättyi Suomen aikaan vasta myöhään keskiyöllä, jolloin keihäskisan anti ehti korkeintaan lehtien viimeisiin painoksiin. Tilanne oli samankaltainen myös kaksi päivää myöhemmin lauantaina, jolloin finaali venyi sekin myöhään, joskin sopi hiukan paremmin painoaikatauluihin. Iltaapäivälehdille lauantain kilpailu tiesi keskittymistä tuoreeltaan vain verkkoon, koska ne eivät ilmesty paperisina sunnuntaisin.

Aikataulusyistä mittavasti keihäskarsintaa pystyivät käsittelemään seuraavan päivän lehdissä vain iltapäivälehdet, joiden painoaikataulu on myöhäisempi kuin päivälehtien. Molemmista välittyi sama viesti: Suomi jahtaa tulevassa finaalissa mitalia. Pitkämäki todisti kovan kilpailijan luonteensa heittämällä karsintaviivan yli viimeisellä heitollaan, vaikka joutuikin odottelemaan vuoroaan pitkät tovit muiden ohjelmassa olleiden kisalajien takia. *Pitkämäki osoitti olevansa isojen kisojen mies ja kylmähermoinen ratkaisija.* (IL 9.8) *Eilen ilmajokinen näytti Lontoon illassa erinomaiset kilpailijanhermonsa. Pitkämäki vapautti suomalaiset urheilufanit jännityksestä.* (IS 9.8)

Päivälehtien viimeisten painosten uutisointi painottui samoin sanoin. Pitkämäki onnistui tukalassa paikassa ja heitti lopulta karsinnan kolmanneksi pisimmän kaaren.

Suomalaiset eivät siis nimimiesten pitkistä kaarista hätkähtäneet. Tämä on hyvä merkki. Mitä tässä alkaa suotta vapisemaan, keihäs vaan pitkälle ja jauhot suuhun suosikeille. (KS 10.8.)

Lehdet jatkoivat karsinnan analysointia vielä seuraavanakin päivänä, jolloin kolme neljästä päivälehdestä suosi mielipiteellisiä juttutyppejä, kolumneja ja uutisanalyysimaisia näkökulmia. Pitkämäen menestysodotukset saivat tukea juuri tiukassa paikassa nähdystä onnistumisesta ja kokemuksen merkityksestä. *Käsijarru lähti päältä tärkeällä hetkellä. (KS 10.8) Se oli Tuuli Petäjän hopeapurjehduksen ohella kisojen toistaiseksi ammattimaisen suoritus. Heitto, jolla ei ollut mitään tekemistä tuurin kanssa. (Kaleva 10.8) Toimittajat näkivät Pitkämäen karsintasuorituksen ikään kuin paluuna vanhaan aikaan. Suoritus oli raskaansarjan näyttö ammattitaidosta ja –ylpeydestä. (HS 10.8) Nyt mondolla oli vanha Pitkämäki. (AL 10.8)*

Aivan kuten ennakoissa, niin karsintaa koskevissa jutuissa katse kiinnittyi ennen muita juuri Pitkämäkeen.

Normaalisti karsinnan ja finaalin välissä on vain yksi päivä, Lontoossa kaksi. Kruununsa ennakointi ja mitalin odottaminen saavuttivat kuitenkin juuri finaalipäivänä ilmestyneissä lehdissä, joskin poikkeuksena läpi viikon maltillisesti muihin lehtiin verrattuna keihäsjuuttuja suoltanut *Helsingin Sanomat* ja *Keskisuomalainen*, jotka julkaisivat ainoastaan yhden ennakkojutun itse kisapäivänä. Loput neljä vyöryttivät keihäsjuuttuja useammalla sivulla.

Kisapäivän ennakkojutut voi jakaa kahteen: tulevan finaalin tasoa ennakoivat ja kilpailijoita arvioivat jutut sekä suomalaisuutta korostavat jutut. Ensimmäisen tyyppin jutut maalasivat kuvan kilpailusta, jossa oli kaksi selvää ennakkosuosikkia – Vesely ja Thorkildsen – pronssista käytiin useamman miehen kamppailu, jossa kaikki kolme suomalaisheittäjää olivat mukana. Kilpailu olisi Suomi vastaan muu maailma. Pitkämäen kohdalla kaikki oli kiinni siitä, saisiko hän tekniikkansa toimimaan. *Lontoossa Terosta on huokunut sellainen ilme, että hän on löytänyt heittonsa ja itseluottamuksensa. Hän palaa tänään mitalimieheksi. (IL 11.8) Pitkämäen kohdalla tehtävä ei jäänyt siis kiinni heikoista kisahermoista. Olympiastadion on kuumottava paikka heittää, muttei Pitkämälle. (IS 11.8)*

Vaikka Pitkämäki oli vakuuttanut toimittajat karsintasuorituksellaan ja olemuksellaan, osa myös epäili, josko tekniikka sittenkään vielä on täysin vanhoissa uomissaan. *Karkaako Pitkämäen keihäs taivaalle? (AL 11.8) Jos oikea lähtökulma löytyy, on kaikki mahdollista. Jopa olympiavoitto. (Kaleva 11.8) Tarjolla on kaikki sijat 1–12. (HS 11.8)*

Niin kisapäivänä kuin jo aikaisemmin julkaistuissa jutuissa painottui se, että Suomelle oli tarjolla ennen kaikkea pronssimitali. Se irtoaisi sille urheilijalle, joka heittäisi finaalissa 85 metriä. Vaikka puhetta oli jopa voitosta, pronssi oli se, mitä lehtien perusteella suomalaisheittäjien oli mahdollista hakea. Vaikka mitalihuumaa nostatettiin aktiivisesti, se pysyi tavoitteen osalta pääosin realistisena kauden tulostaso huomioiden. Toisin kuin muiden lajien kohdalla, finaalin ulkomaalaiset heittäjät olivat esillä ja arvioituina.

Keihään finaalipäivässä on aina latausta. Lontoon kisojen kohdalla päivän merkitystä nosti vielä se, että Suomen mitalitili näytti yhtä hopeaa. *Iltalehdessä* tämä asetelma oli ilmeisimmin esillä. *Suomen ykkösketjun mitalitoivojen pitää lauantaina pelastaa Lontoon kisat. (IL 11.8)* Tehtävästä suurin vastuu lankesi Pitkämälle, jolle lehti arvioi 60 prosentin mitalimahdollisuuden. Sinivalkoisen superlauantain muut tähdet olisivat Silja Lehtisen venekunta, jonka mitalivarmuus oli lehden mukaan 50 prosenttia. Antti Ruuskaselle lehti ennusti mitalia 35 prosentin todennäköisyydellä, Ari Manniolle 30 ja kävelijä Jarkko Kinnuselle 15 prosentin todennäköisyydellä.

Pitkämäki oli nimenomaan Suomen toivo. Maan ykkösedustaja kilpailussa, joka on kautta historian tunnettu sinivalkoisista sankaritarinoista. *Kaleva* esitteli finaalipäivänä kuusi aikaisempaa suomalaista miesten keihään olympiavoittajaa. Lontoon juttujen lisäksi lehti julkaisi finaalipäivänä tarinan 15-vuotiaasta pudasjärveläisestä keihäslupauksesta. Juttu suorastaan pursusi kansallisromanttisia piirteitä (mistä jutun kirjoittajakin tekstissään huomautti). Oli sovussa kasvavat koivut ja männyt, järven yltä kuuluva joutsenten toivotus, pellavapäinen poika sinisessä verryttelyasussa keihäs kädessään. Jutussa ei viitattu sanallakaan Lontoon kisoihin, mutta se alleviivasi juuri finaalipäivänä julkaistuna keihäänheiton suomalaisia juuria sekä niitä raavaita ja maalaisia perinteitä, jotka synnyttävät suuria heittäjiä.

Iltä-Sanomissa Pitkämäki poseerasi vuoden 1948 Lontoon olympiavoittajan Tapio Rautavaaran hengessä. Vanhat keihäsmestarit arvioivat suomalaisheittäjän mahdollisuuksia. Yksi mitali on tulossa, ennen kaikkea vuoden 1983 maailmanmestari Tiina Lillak luotti Pitkämäkeen.

Aamulehti nostatti suomalaisen keihäänheittoperinteen aivan omiin sfääreihin. Se julkaisi vuoden 1964 olympiavoittaja Pauli Nevalan saneleman kirjeen *Oodi keihäälle* Suomeen Lontoon keihäsmiehille. Siinä suomalainen keihäsmies on ylväs ilmestys, jolla on kunnia-asia edustaa maataan ja heittää keihästä. Suomalainen mies on suorastaan syntynyt tätä tehtävää varten. *Jo muinoin suomalainen metsämies viritti keihäät pystyyn uroskarhun pesäluolan eteen, ja kun karhu hyökkäsi, suomalainen kellisti metsän kuninkaan. Oli pakko, että pysyi hengissä.* (AL 11.8)

Entä kuinka sitten kävikään? Lontoon miesten keihäänheiton finaalista muodostui todellinen yllättäjien paraati. Niin suosikit Vitezslav Vesely ja Andreas Thorkildsen putosivat ulos mitaleita. Voiton vei Trininadin ja Tobagon vasta 19-vuotias Keshorn Walcott. Suomi juhli pronssia, mutta mitalin toi Ruuskanen ei Pitkämäki. Kilpailun taso jäi vaatimattomaksi. Olympiavoittoon riitti 84,58 metrin keihäskaari.

Samalla päättyivät myös Pitkämäen tehtävät keihäsjuuttujen keskiössä. Kisan jälkeen huomio kohdistui luonnollisesti mitalisti Ruuskaseen ja toiseksi kisan yllättävään tuloslistaan. Pitkämäen osuudeksi jäi murehtia menetettyä mahdollisuutta. Kulta oli tarjolla varsin vaatimattomalla tuloksella ja sen korjasi heittäjä, josta hän ei ollut koskaan kuullutkaan. Kuten moni pelkäsi, Pitkämäki ei saanut keihästään oikeaan asentoon. Kaikkensa hän kyllä yritti.

”Olihan tuo yllätys, Tero Pitkämäki sanoi kisan voittajasta. ”En ollut ikinä ennen miestä nähnyt.” Pitkämäki heitti 82,20 ja sijoittui viidenneksi. (AL 12.8.)

Myös Tero Pitkämäki taisteli mitalista loppuun asti. Ilmajokinen nakutti vakuuttavan sarjan yli 80-metrisiä heittoja, mutta tulos 82,68 riitti lopulta viidenteen sijaan. (Kaleva 12.8.)

Pekingin vuoden 2008 kisojen pronssimitalisti Tero Pitkämäki oli viides tuloksella 82,20. Ari Mannio jäi kisassa toiseksi viimeiseksi. ”Vähän jäi harmittamaan, mitali olisi ollut kohtuullisen helpolla tarjolla. Kultaakaan ei olisi tarvinnut mitään maagista tulosta. En saanut keihästä kunnon asentoon.” (KS. 12.8.)

Koska Suomi sai kaipaamansa mitalin, Pitkämäen ilman mitalia jääminen jäi vähälle huomiolle, eikä häntä kohtaan esitetty juurikaan kritiikkiä. Mitali kuin mitali. Pääasia, että joku suomalaisista onnistui. Juhlanhetkellä ei sovi marmattaa.

Kritiikki nousi esiin vasta päivää myöhemmin, kun *Ilta-Sanomien* palkittu toimittaja Pekka Holopainen pohti ääneen, onko suomalainen keihäsvalmennus todella maailman parasta, jos heittäjämme ovat vuoroin loukkaantuneet, ylikunnossa tai hukkaavat muuten parhaan kisaherkkyytensä. *Onko Suomi keihäänheiton suurvalta vain siksi, etteivät Karibian ja Afrikan lapset pääasiassa voi heittää keihästä?* Vaikka kirjoitus otti kantaa yleisesti suomalaiseen keihäänheittoon, osansa sai myös Pitkämäki. Kolumnisti luonnehti Pitkämäen olotilaa tennispelaajan tuntemuksiin, joka hukkaa kolme ottelupalloa Wimbledonin tennisfinaalissa. Olympiakulta olisi irronnut perusheitolla.

Iltapäivälehtien maanantaisissa numeroissa Pitkämäki itse kuvasi pettymystään, joka kasvoi päivä päivältä. *”Kyllähän siinä sellaiset saumat oli, että näin jälkikäteen v-tuttaa aika lailla”*, mies kommentoi kisaansa palattuaan Suomeen. (IS 13.8)

Jos Antti Ruuskanen ei olisi voittanut pronssia (hopeaa) ja Pitkämäki olisi ollut viidennellä (neljännellä) sijallaan paras ilman mitalia jääneistä suomalaisista, keskustelu ja jutut olisivat taatusti olleet aivan erilaisia.

8.6 Pettyneen kuuluu näyttää pettyneeltä

Kuten edellä on käynyt ilmi, ei ole olemassa yhtä ja ainoaa tapaa nostattaa menestysodotuksia, saati palata urheilijan suoritukseen. Silti tietyt asiat korostuvat – toimivat selkärankana, johon urheilutoimittajat nojaavat. Käyn vielä läpi näitä aineistosta nousevia teemoja, jotka ovat tyypillisiä menestystoiveita nostattaessa. Samoin summaan, kuinka pettymykseen päättynyttä suoritusta yleisesti kuvataan.

Tulevan kilpailun suosikkeja hakiessa toimittajien katse kiinnittyi ensimmäisenä aikaisempien kisojen tuloksiin ja menestykseen. Vain harva urheilija nousee olympiavoittajaksi, kuten Lontoon keihäsmestari Keshorn Walcott, täydestä tuntemattomuudesta. Olympiakisoissa menestyvät todennäköisemmin ne, joilla on aikaisempaa kokemusta arvokisamitalien voittamisesta ja suurista areenoista. Kilpailussa maailman parhaita vastaa pärjäävät vain maailman parhaat. Aikaisempien saavutusten korostaminen leikkasi läpi koko aineistoni. Sanoisin, että se toimii mitaliodotusten ensimmäisenä perustana.

Koska urheilija ei pärjää päivän kilpailuissa kahden vuoden takaisilla tuloksilla, käynnissä olevan kauden ylä- ja alamäkien analysointi oli urheilutoimittajien työssä keskeisessä roolissa tulevaa suoritusta ennakoidessa. Näyttö lähikuukausina saavutetuista hyvistä sijoituksista ja hyvin sujuneista viimeistelyharjoituksista olivat keskeisiä. Monesti niihin yhdistyivät pohdiskelut mahdollisten tekniikkavirheiden saamisesta kuntoon, fyysisen kuntopiikin osumisesta kohdalleen. Samalla tavalla niille oli ominaista keskustelulle ominainen luonne. Jos urheilijalla oli ollut vaikeuksia, olivatko ne nyt oikeasti historiaa? Toiveikkaaksi koettu epävarmuus ja epäily loivat jännitettä ja rakensivat tehokkaasti draaman kaarta. Erityisesti Pitkämäen kohdalla ennakointi noudatti juuri tällaista vaikeuksien kautta voittoon -ennakointia, vanhan mestarin nousua pohjamudista takaisin päivänvaloon.

Vielä viime syksynä Pitkämäen ilme ja olemus olivat kireät. Nyt hymy, palava intohimo ja rentous ovat palanneet ilmajokiseen. (HS 8.8.)

Mikkonen voitti maailmancupin kilpailun juuri olympialaisten alla. Kaikki parhaat eivät olleet siinä kisassa paikalla, mutta vahva näyttö voitto Mikkoselta kuitenkin oli. (KS 6.8)

Urheilu on teknistä. Kullekin lajille ominaiset erityispiirteet olivat tärkeitä voittajia luodessa. Ampuja Satu Mäkelä-Nummelan kohdalla toimittajat keskittyvät hyvien kisahermojen, rentouden kuvaamiseen. Meloja Jenni Mikkosen kohdalla puolestaan huomio oli voimaominaisuuksissa lajin räjähtävän luonteen hengessä. Purjehtija Sari Multala oli kisan suosikki, koska hallitsee kaikki ne taidot, joita tarvitaan merellä vaihtelevissa olosuhteissa. Suomen kansa tuntee keihäänheittäjä Tero Pitkämäen vahvan varren hurjat tehot, mutta pysyisikö herkkä tekniikka kasassa? Vain painija Rami Hietaniemen kohdalla lajille ominaiset piirteet jäivät varjoon. Ne korvattiin pohjalaisella kovapäisyydellä, hurjalla luonteella, joka oli ennemminkin perua hirvimetsältä ja nakkikioskijonon tappeluista kuin painisalilta. Yhdessäkään jutussa ei käsitelty sitä yksinkertaista ja olennaista kysymystä, mikä tekee Hietaniemestä hyvän painijan, mitkä ovat hänen heikkoutensa painijana.

Mahdollista menestystä arvioidessaan urheilutoimittajat toimivat tuntemusten tulkkeina. Moni heistä on haastatellut ja seurannut tietyn urheilijan edesottamuksia vuosia ja vaikei näin olisikaan, se ei juuri muuttanut tilannetta. Lontoon ennakkojutuille oli ominaista, että toimittajat kuvailivat ja arvioivat urheilijan tunnetilaa ja olemusta. Oliko hän rento ja avoin vai hermostunut ja kuoreensa vetäytyvä? Satu Mäkelä-Nummela oli ennakkojuttujen perusteella valmis kisaan, koska hän oli juuri oma rempseä itsensä. Tero Pitkämäki puolestaan poikkeavan hyvällä tuulella, huokui itsevarmuutta

aikaisemmin kesällä nähtyyn verrattuna. Sari Multala ei lähtenyt mukaan karnevaalihenkeen vaan toppuutteli menestysodotuksia ja piti kiinni viileäksi koetusta ammattimaisuudestaan. Nämä kaikki huomiot enteilivät urheilutoimittajien mukaan hyvää suoritusta.

Kaikki olympiakisoissa mukana olevat urheilijat urheilivat lehtien sivuilla ennen kaikkea Suomen väreissä. Mitä perinteisempi ja tunnetumpi suomalaislaji oli kyseessä, sitä voimakkaammin tämä korostui. Paini ja keihäänheitto erosivat selvästi ammunasta ja melonnasta. Voisi sanoa, että kaksi viimeksi mainittua olivat neutraaleja lajeja. Purjehduksella oli aivan omanlainen luonteensa aineiston jutuissa. Laji koettiin osassa lehdistä vieraaksi. Tätä vierautta pyrittiin kirjoittamaan auki ja tekemään tutuksi, jotta mahdollisella menestyksen hetkellä voitettu mitali ei tuntuisi niin vieraalta. Keihäänheitossa ja painissa ei ollut kyse ainoastaan Lontoon vuoden 2012 kisoista vaan sankarien sarjasta, suomalaisuuden voittokulusta.

Suomi on menestyshullu maa, joten purjehdusmitali varmaankin kelpaisi kaikille. Siitäkin huolimatta, että koko olympialaisten purjehdustiimimme tulee Uudeltamaalta. Ei Sari Multalan tai Silja Lehtisen mitalissa kuitenkaan olisi samanlaista hehkua kuin vaikkapa keihäsmiesten Tero Pitkämäen ja Antti Ruuskasen palkintopallisaavutuksissa. Ainakaan sisäsuomalaisille. (KS 31.7.)

Lopulta itse suoritusta arvioidessa ja kuvaillessaan urheilutoimittajat palasivat osaltaan samoihin asioihin, joita he olivat nostaneet esiin ennen kilpailua. Näitä olivat ennen kaikkea ulkoiset tekijät, kuten olosuhteet ja vastustajien taso. Se mikä ennen kilpailua kirjoitettiin urheilijan vahvuudeksi, todetaan jälkikäteen riittämättömäksi. Rami Hietaniemen kovasta luonteesta ei näkynyt molskilla merkkiäkään, eikä aikaisemmasta MM-pronssista ollut apua. Sari Multala teki virheen, toisti sen vielä kaksi kertaa, vaikka juuri hänen piti hallita nähdyn kaltaiset tilanteet. Jenni Mikkonen antoi lihastensa puhua, mutta kovassa seurassa puhti ei aivan riittänyt. Kuten pelkona oli, Tero Pitkämäen keihäät nousivat liian ylös. Se, kuinka negatiivisessa sävyssä edellä esitetty esitetään, riippui kyseisen urheilijan suorituksesta ja vastustajien tasosta.

Satu Mäkelä-Nummela ja Jenni Mikkonen saivat edustaa läpi kisojen lajiaan ja itseään ennen kaikkea yksilönä, eikä heidän suorituksiaan verrattu muihin, saati historiallisiin saavutuksiin.

Painin ja keihäänheiton kohdalla Suomi-yhteys säilyi läpi linjan. Hietaniemen ei ainoastaan epäonnistunut yksilönä vaan koko suomalainen paini sukelsi. Jos Antti Ruuskanen ei olisi

onnistunut voittamaan pronssimitalia (hopeaa), myös suomalainen keihäänheitto olisi saanut osakseen samanlaisen kohtelun. Nyt Tero Pitkämäki pääsi niin sanotusti vähällä, vaikkei hänkään pystynyt siihen, mitä itseltään odotti. Siihen, mihin hänellä olisi ollut mahdollisuus. Sari Multalaa koskeva kirjoittaminen oli osaltaan löyhästi koko ajan kiinni Suomen Lontoon purjehdusjoukkueessa. Purjehdusjoukkueen kaksi mitalia niin sanotusti paikkasivat Multalan mitalilta jäämistä.

Pettymyksen hetkellä urheilutoimittajat olettivat, että urheilijat näyttävät pettymyksensä. Niin Satu Mäkelä-Nummela kuin Sari Multalan kohdalla toimittajakunta epäili näyttäväkö urheilija todellisen tunteensa. Tunne oli selvästikin liian laimea, käyttäytyminen liian hillittyä. Tämä oli sinänsä ristiriidassa näiden urheilijoiden persoonan kanssa. Molemmat nimittäin käyttäytyivät niin ennen kisaa kuin sen jälkeen itselleen tyypillisesti. Silti toimittajat odottivat enemmän. Epäonnistuminen olympiakisoissa on niitä harvoja asioita, mitkä oikeuttavat käyttäytymään huonosti, paiskomaan varusteita. Mitä suuremmin urheilija näyttää pettymyksensä ja antaa tunteilleen vallan, sitä uskottavampi hän on. Jos urheilija ei itse vaikuttanut riittävän pettyneeltä, vahvistus asioiden todelliseen laitaan haettiin valmentajalta tai lajihohtajalta, kuten Sari Multalan kohdalla.

Aivan kuten ennen kisasuoritusta, toimittajat toimivat tuntemusten ja tapojen tulkkeina myös kisasuorituksen jälkeen. He kertoivat, miltä urheilija todella näytti ja mitä hän teki, kun tv-kamerat siirtyivät sivuun. Juuri ratkaisuhetkien ja sitä seuranneiden tunnereaktioiden ja seuraavien liikkeiden maalaaminen oli heidän keskeistä työsarkansa.

Mikkonen hyppää kajakiinsa ja poistuu Eton Dorneyn soutustadionin lämmittelyalueelle. Hän haluaa olla hetken yksin. Hänen on pakko koota itsensä. Nainen, kajaki ja tuupertuneet tunteet valuvat omiin oloihinsa.
(AL 11.8)

Sitten Mäkelä-Nummela lähti. Mutta väärinpäin käännetty mustat housut unohtuivat aidalle... Järjestysmiehet kiinnostuivat nopeasti Mäkelä-Nummelaan yksinäisistä housuista. ”Mikä tämä on”, järjestysvalvoja nosti housut aidalta. ”Ai, housut”, hän sanoi, käänsi housut oikeinpäin ja vei ne mukanaan. Mäkelä-Nummela oli jo lähtenyt hakemaan housujaan, mutta jäi arvoitukseksi, löysikö hän niitä enää koskaan. (HS 5.8)

8.7 Lehtien välillä on sisällössä vähän eroja

Lehtien välillä ei lopulta ollut niin suurta eroa kuin kuvittelin etukäteen. *Kaleva* käytti eniten STT:n materiaalia, mikä oli ymmärrettävää, koska sillä oli kisapaikalla vain yksi toimittaja. Myös *Keskisuomalainen* käytti jonkun verran STT:tä, mutta selvästi vähemmän. *Helsingin Sanomat* ja *Aamulehti* käyttivät uutistoimistoa vain vähän. Ilta- ja aamulehdet eivät lainkaan.

Kunkin lehden tyylikirja määrittää tietyt raamit jutuille ja esimerkiksi otsikoille. Kun nämä seikat jätetään sivuun, itse sisältö oli lopulta hyvinkin samansuuntainen ja -sävyinen kaikissa lehdissä. En voi sanoa, että stereotypiat toteutuisivat ja ilta- ja aamulehdet olisivat olleet räväkempiä kuin päivälehdet. *Helsingin Sanomat* oli jutuissaan maltillisin ja neutraalein, mutta päivälehdet eivät jääneet joukkona vaisummaksi kuin ilta- ja aamulehdet. *Aamulehti*, *Kaleva* ja *Keskisuomalainen* olivat aktiivisia, eivätkä tyytyneet vain selostamaan. Näissä lehdissä toimittajat myös kirjoittivat hanakasti aiheista kolumneja ja kommentteja, otsikointi nojasi napakoihin ilmaisiin. Niin *Aamulehti* kuin *Ilta-Sanomat* otsikoi yhden Rami Hietaniemeä käsittelevän juttunsa otsikolla *Painijainen*.

8.8 Kuvavalinnat tukevat tunnetta ja toistavat itseään

Olen keskittynyt tässä pro gradu -työssä tarkastelemaan sanomalehdissä julkaistuja lehtitekstejä. Haluan silti tähän luvun kahdeksan loppuun kirjata ylös muutaman havainnon juttujen kuvituksesta ja kuvavalinnoista. Kuvat tukevat osaltaan tekstejä ja toisinpäin. Ne luovat myös kontekstia ja kuvaa urheilijasta ja hänen suorituksestaan.

Olympialaisissa kunkin lajin suorituspaikat ovat tarkoin rajatut ja toimintaa säädellään lukuisilla säännöksillä. Yksittäinen valokuvaaja ei suinkaan voi hakea toivomaansa kuvakulmaa oman tahtonsa mukaan. Kansainvälinen olympiakomitea valvoo tiukasti miljardien eurojen arvoista brändiään ja myymiään tv-oikeuksia. Olympialaiset ovat mediaspektaakkeli, megatapahtuma kuten luvussa 4.4 oli jo puhetta.

Aineistossani kaikki kuusi lehteä muistuttivat kuvakerronnaltaan toisiaan. Satu Mäkelä-Nummela esiintyi jokaisessa hänen kilpailuaan käsittelevän jutun kuvassa niin, että hän katsoi pettyneenä alaspäin oman suorituksensa jälkeen. Ennakkojuttujen kuvissa Mäkelä-Nummela sen sijaan toimi aktiivisena ampujana tai poseerasi suoraan kameraan ilman asetta. Jenni Mikkonen meloi voimaa uhkuen tai poseerasi kuvaajalle ennakkojuttujen kuvissa. Pettymyksen hetkellä melojasta oli valittu

lehteen kuvat, joissa hän joko meloi pettyneenä pois kamerasta tai istui laiturilla katse alaspäin suunnattuna.

Sari Multala kävi oman kilpailunsa avomerellä osin kameroiden katseen alla, osin radoilla, jonne kuvaajilla ei ollut pääsyä. Laji oli joka tapauksessa haastava kuvattava välimatkojen ja kisapäivinä vellovan meren takia. Valokuvaajat pääsivät merellä kuvausveneillä, jotka seurasivat kisan etenemistä, eivät yhden tietyn purjehtijan kisaa. Suurin osa Multalaa käsittelevistä jutuista oli kuvitettu kuvilla, joissa hän purjehti. Kuvia oli mahdoton ankkuroida johonkin tiettyyn hetkeen kilpailua ja sen kulkua. Multala ei näyttänyt rannassa pettymystään, joten hänestä ei nähty lehtien sivuilla kuvia, jotka olisivat alleviivanneet urheilijan tunnetilaa.

Tunne oli läsnä kaikista voimakkaimmin Rami Hietaniemen suorituksista kertovissa jutuissa. Hietaniemi loukkasi avausottelussa polvensa ja oli jo itse suorituksensa aikana tuskainen, suorituksen jälkeisissä kuvissa urheilija painaa päänsä kohti lattiaa. Ennakoissa painija taas esiintyi useimmiten hymyillen ja katsoi suoraan kameraan. Ainoa todellinen poikkeus oli kuva, joka oli otettu *Iltalehden* varhain koti-Suomessa tekemään ennakkojuttuun. Siinä painija istui vanhempiansa kanssa näiden kotitalon terassilla. Kuva kertoi aivan eri lailla ihmisestä ja hänen todellisesta arjestaan kuin yksikään toinen kuva Hietaniemi-juttujen yhteydessä. Otsikko oli sen sijaan tuttua tyyliä: *Mitalitoivo*.

Kuten aiemmin on tullut todettua, keihäskisan ennakointi oli kauttaaltaan paljon monipuolisempaa niin aihevalinnoiltaan kuin kerronnan osalta. Mukana oli huomattavasti enemmän graafisia elementtejä kuin muiden lajien kohdalla. Arkisto- ja kuvatoimistokuvien rooli korostui kilpailun päähenkilöitä esiteltäessä ja lujittaessa uskoa suomalaiseen keihäsperinteeseen. Muuten keihäsmiehet pääasiassa joko poseerasivat suoraan kameraan tai seisoskelivat heittopaikalla. *Iltalehdessä* karsinnan heittovuoroonsa valmistautuva Pitkämäki esitettiin kuvassa olympiatulen rinnalla. Otsikossa esiintyvä sana *kiirastuli* antoi vahvan suunnan kuvan tulkitsemiselle sekä loi voimakkaan kontekstin, mistä kisasta kisojen joukossa olympialaisissa oli kyse.

9. Yhteenveto ja pohdinta

Kokoan tässä luvussa yhteen havaintojani ja pohdin, miten ne istuvat osaksi aiempaa tutkimusta ja urheilujournalismin perinnettä. Tein valtaosan tästä tutkielmasta valmiiksi keväällä 2013. Työ jäi kesken, jatkoin sen loppuun vuosina 2018–2019. Juuri tämä yhteenvetoluvun pohja on kirjoitettu keväällä 2018. On siis ilmiselvää, etten voi olla huomioimatta muutosta, joka mediakentässä ja suomalaisessa urheilujournalismissa on ja ei ole tapahtunut viimeisten viiden, kuuden vuoden aikana. Palaan myös väitteisiin, jotka aikoinaan saivat minut tarttumaan juuri tähän tutkielma-aiheeseen.

9.1. Epäonnistujan monet kasvot

Ei ole omassa yhtä ja ainoaa tapaa epäonnistua tai onnistua. Ei ole myöskään yhtä ja ainoaa tapaa, jolla vuoden 2012 kesäolympialaisissa ilman mitalia jääneet, epäonnistuneiksi leimatut suomalaisurheilijat esitettiin sanomalehtien sivulla. Osa epäonnistui yksilöinä, osa sai kantaakseen koko kansakunnan murheen taakan ja lajinsa mittavat perinteet.

Yksi asia sen sijaan toistui riippumatta siitä, mikä laji tai kuka urheilija oli kyseessä. Mitalitoivoksi nostetun urheilijan suorituksen ennakointiin käytetään enemmän energiaa ja palstamillejä kuin kyseisen urheilijan epäonnistuneen suorituksen ruodintaan. Siihen, miten suuren ja näyttävän paikan epäonnistumisen käsittely lehdissä sai, vaikuttivat itse suorituksen ja urheilijan lisäksi muiden urheilijoiden suoritukset, kilpailun ajankohta ja sijoittuminen kunkin lehden julkaisurytmiin sekä muut ulkoiset seikat, kuten kisan kesto ja kisapaikan sijainti suhteessa toimittajien tukikohtaan (Lontoon olympialaisten purjehduskisat pidettiin Weymouthissa).

Epäonnistuminen on haastava asia määriteltäväksi. Tämän tutkielman nimi voisi yhtä hyvin olla, miten toimittajat käsittelevät mitalisuosikeiksi nostamiaan urheilijoita ennen ja jälkeen suorituksen? Juuri mitali – sitä kohti eteneminen ja ilman sitä jääminen – ovat lehtiteksteissä keskeisessä roolissa.

Kuten totesin aiemmin luvussa 8, urheilujournalistit toimivat suorituksia ennakoidessaan eräänlaisina tulkkeina. He pyrkivät yhdistämään tulosliuskat ja tuntemukset, arvioivat miten hyvin tai huonosti urheilijan olemus vastaa kuvaa, joka heille on aiemmin syntynyt. On suorastaan

hämmentävää, miten harvoin kukaan muu kuin urheilija itse, pääsi jutuissa ääneen. Tero Pitkämäki ja keihäänheitto olivat tästä poikkeus. Lajia ja kilpailijoiden suorituksia käytiin läpi aivan eri pieteetillä kuin yhtäkään toista lajia. Painin kohdalla vanhat mestarit kaivettiin esiin, kun oli aika korostaa lajin mittavia suomalaisperinteitä ja surkeaa nykytilaa. Voikin sanoa, että itse lajilla oli merkitystä. Toimittajien asiantuntemus vaihteli eri lajien välillä rajusti. Korostamalla suomalaisten suuria lajeja ja historiallisia menestyjiä, Lontoon olympiakisojen aikainen urheilujournalismi osaltaan ylläpiti maskuliinista sankarisaagaa.

9.2. Osuuko urheilujournalismi kohtaama kritiikki kohteeseensa?

Urheilujournalismia on syytetty vuosikymmenten ajan kaavamaisuudesta, kapea-alaisuudesta ja menestystä korostavaksi. Tämän tutkielman aineisto keskittyi juuri menestymistä käsitteleviin artikkeleihin. On siis itsestään selvää, että jutut korostivat menestystä. Urheilija tavoitteli kilpailuissa onnistumista, omaa parastaan, joka parhaimmillaan saattoi tarkoittaa jopa olympiakisojen kultaista mitalia.

Koska aineistoni oli urheilujournalismin koko kattaukseen nähden pieni ja tiukasti rajattu, en voi sen perusteella ottaa kantaa edellä esitettyyn kritiikkiin kokonaisuuden kannalta. Sen sijaan voin todeta, että tässä tutkielmassa mukana olleet jutut noudattivat hyvinkin klassista kaavaa, jossa odotuksia ensin nostettiin ja sitten puitiin, miksi odotukset eivät toteutuneet. En usko, että tämänkaltaisen journalismi johtui toimittajien koulutustasosta tai laiskuudesta. Kyseisiä toimittajia voi kylläkin luonnehtia kaavamaisiksi ja lähteisiinsä kevyesti suhtautuviksi. He puskipivat päivästä toiseen klassisella kaavalla ja metodilla, joka nojasi suureksi osin urheilijan tekemisten tulkitsemiseen ja hänen haastattelemiseensa.

Olympialaiset ovat mediatapahtuma, megatapahtuma, jonka käsikirjoitus on ennalta laadittu. Toimittajat ovat tässä isossa näytelmässä urheilijoiden tavoin pieniä pelureita. He ylläpitävät tapahtuman kulissee ja ottavat useimmiten roolinsa vastaan sitä sen suuremmin miettimättä. Sen tarkemmin en voi sanoa heidän motiiveistaan, koska se ei ole ollut tutkielmani kohteena.

Kuinka laadukkaasti ja monipuolisesti Lontoon kisojen aikaiset jutut oli tehty, kuka jutuissa pääsi ääneen, toistivatko jutut samoja teemoja vai tarjosivatko ne lukijoille jotain uutta? Vuoden 2012 aineistoni kohdalla lehdet toimivat yhtä aikaa samalla ja eri tavalla. Huomioiden kuinka tarkasti rajatuissa ja rajoitetuissa olosuhteissa toimittajat työskentelivät, he tekivät erilaista jälkeä. Osaltaan

he taas pyörittivät samoja teemoja. Yksikään lehti ei esimerkiksi jättänyt mainitsematta painin mittavia perinteitä. Satu Mäkelä-Nummela onnistui pitämään ennen kisansa alkua puheen haluamallaan tavallaan marjastuksessa.

En tunnista aineistostani ilkikurista jälkiviisausta, enkä olisi taipuvainen puhumaan epärealistista menestysodotuksista. Lehdillä oli tapana nostaa useampi mitalisuosikki esiin ennen kilpailujen alkua ilman, että he ilmaisivat odottavansa, että jokainen näistä urheilijoista onnistuisi.

Ennakkojutuissa toimittajat kuvailivat urheilijan olemusta ja nostivat esiin ominaisuuksia, jotka tukivat menestymismahdollisuuksia. He myös palasivat näihin suorituksen jälkeen. Yksikään toimittaja ei kyseenalaistanut omaa toimintaansa. Yksikään ei kyseenalaistanut sitä, että olisi arvioinut väärin urheilijan lähtötilanteen kilpailuun. Itsekriittisyyttä esiintyi jutuissa vähän. Epäonnistujan rooli oli varattu urheilijalle, ei urheilijasta kertovalle toimittajalle.

Määrittelin luvussa 3 urheilujournalismin tässä tutkielmassa faktapohjaiseksi, tunteisiin vetoavaksi ja yhteisöllisyyttä ja eroja lujittavaksi journalismiksi, jolla on viihteellinen tehtävä. Tuo määritelmä pitää edelleen paikkansa, joskin aineistoni perusteella suhtaudun faktapohjaisuuteen pienellä varauksella: toimittajat tulkitsevat ja olettavat asioita sen lisäksi, että he luottavat tarkistettuihin faktoihin. Voisin myös sanoa, että olympiakisojen aikaista kirjoittamista voisi aineistoni perusteella kutsua osin seremoniaaliseksi, tapahtuman luonnetta ja sen sankareita rakentavaksi ja ylläpitäväksi.

Päädyin laadulliseen analyysiin, koska en tavoitellut yleistettäviä tuloksia vaan halusin edetä yksittäisistä havainnoista kohti yleistä. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi, yhtäläisyyksien ja eroavuuksien kirjaaminen ylös aineistoista toimi mielestäni hyvin tehtävän kokoluokka ja tavoite huomioiden. Sen sijaan analyysini perusteella olisi vaarallista vetää johtopäätöksiä koko suomalaista urheilujournalismia kohtaan. Kuten olen esittänyt, olen voinut perata kyseisen aineiston läpi tarkasti ja vertailla, kuinka hyvin se istuu aikaisempaan tutkimusperinteeseen.

Tutkielmaa aloittaessani tiesin, että yksi haasteistani tulee olemaan se, että tunnen niin alan kuin sen tekijät hyvin, olen itse osa sitä. Mielestäni onnistuin pitämään mieleni avonaisena tutkielmaa tehdessäni. Tässä auttoivat etenkin aineiston analyysivaiheessa tekemä kurinalainen työ, olennaisten asioiden pelkistäminen ja ylös kirjaaminen. Tämän työn jälkeen kyse ei ole enää ollut niinkään yhden yksittäisen lehden tai toimittajan työnjäljen tarkastelusta vaan siitä, minkälaisen kokonaisuuden jutut yhdessä loivat. Minun ei ole myöskään tarvinnut ottaa ensisijaisesti kantaa sen

puolesta, onko tehty journalismi laadukasta vai ei. Tehtävänäni oli selvittää, kuinka tutkimukseen mukaan valitut, mahdollisiksi mitalisuosikeiksi nostetut olympiaurheilijat esitettiin ennen ja jälkeen heidän suorituksensa.

Sykäyksen työlleni antoi urheilujournalismia kohtaan Lontoon 2012 kesäkisojen jälkeen esitetty kritiikki. ”*Väitän, että urheilusta tiedottava media kärsii sokeudesta, joka johtaa kansaa sydämettömyyteen.*” Tutkielmani ei tarjota suoraa kyllä tai ei -vastausta tähän Manuela Boscon esittämään väitteeseen (HS 19.8.2012). Sen sijaan uskallan sanoa, ettei suomalainen media ainakaan tarkasteleman sanomalehtikirjoittamisen perusteella johtanut kansaa sydämettömyyteen. Sen sijaan olen taipuvainen olemaan samaa mieltä silloisen urheilu- ja kulttuuriministeri Paavo Arhimäen kanssa. Ministeri sanoi lokakuussa 2012, että suomalainen urheilujournalismi on yhtä aikaa liian kriittistä ja kritiikitöntä. Sanoisin, että se on suorituskriittistä. Se tarraa tiukasti kiinni suoritukseen ja etenkin epäonnistuneen suorituksen arvosteluun, mutta sillä on petrattavaa, mitä tulee lähdekritiikkiin ja kansallisromanttisen, urheilun miehisyttä pönkittävän sanaston käyttöön.

Aineistoni perusteella tähän viittasivat esimerkiksi tarve epäillä urheilijan tunnetilan aitoutta. Ikään kuin valloillaan olisi ajatus siitä, että kriittisesti ja objektiivisesti työtään tekevä toimittaja olisi tehnyt työnsä hyvin vain silloin kun hän epäilee ja tuo epäilynsä esiin. Hän olisi onnistunut vain, jos on sinnikkäästi yrittänyt saada urheilijasta enemmän irti kuin tämä itse haluaa antaa. Pettyneen kuuluu näyttää pettyneeltä ja ruoskia itseään. Sen sijaan johdonmukaista, faktoihin nojaavaa analyysia jutuissa oli verrattain vähän, jos olosuhteita ja niiden vaikutuksen käsittelyä ei oteta huomioon, eikä sitä, kuinka vanhat mestarit esiintyivät nykyurheilijoiden ruoskijoina painijutuissa. Tämä havainto koskee kirjoittamista kokonaisuutena, ei yksittäisinä artikkeleina, joiden joukkoon mahtuu monenlaisia kirjoituksia.

9.3 Maailma muuttuu, muuttuuko suomalaisten mediasuhde urheiluun?

Mediassa elävä julkinen draama on sosiaalinen prosessi. Yleisradio välitti suomalaiskoteihin Lontoon 2012 kesäkisat ja on myös sen jälkeen ollut suomalaisten pääasiallinen kisananava, vaikka Discovery Communications hankki vuosien 2018–2024 olympialaisten Eurooppaa koskevat televisiointioikeudet. Samat oikeudet, jotka olivat ennen kuuluneet pitkälti eurooppalaisille yleisradioyhtiöille, maksoivat sille mediatietojen mukaan 1,3 miljardilla eurolla. (Miten Pyeongchangin... 2018).

Pyeongchangin talvikisojen aikana Discovery näytti kisalähetyksiään Suomessa maksukanava Eurosportin lisäksi vapaasti katsottavassa TV5:ssä. Yksinoikeus Discoverylla oli ainoastaan miesten jääkiekkoilun otteluihin. Kaiken muun saattoi katsoa vanhaan tapaan Ylen kanavilta. Tämä perustui sopimukseen, jonka Yleisradio ja Discovery Communications tekivät. Yle ei halunnut kertoa julkisuuteen kaupan hintaa. Pyeongchangista Yle välitti suomalaiskoteihin 650 tuntia televisiölähetystä. Yle Puheella radiolähetyksiä kertyi 200 tuntia.

Jouko Jokinen aloitti marraskuussa 2017 Yleisradion uutis- ja ajankohtaistoiminnan johtajana, vastaavana päätoimittajana. Hän linjasi aloittaessaan uudessa työssään Ylen painopistealueiksi alueverkoston, maailman ja urheilun. ”Urheilu on varmaan viimeisiä, liveinä eletäviä ohjelmia ja urheilun välittämässä ja uutisoinnissa Ylellä on äärettömän tärkeä tehtävä kansallisesti”, Jokinen sanoi Ylen kanavissa julkaistussa haastattelussa sen jälkeen, kun hänen valintansa julkaistiin 20. syyskuuta 2017. (Ketonen & Nurmio 2017.)

Urheilu on yhä suomalaisille tärkeäksi ja läheiseksi koettu asia. Tämän puolesta puhuu Jouko Jokisen tavoin se, että suuret kansainväliset kilpailut ja niiden esittäminen on suojeltu valtioneuvoston asetuksella. Sen mukaan Kansainvälisen olympiakomitean järjestämät kesä- ja talviolympialaiset on lähetettävä suomalaiskoteihin osittain suorina, osittain nauhoitettuna televisiölähetyksinä.

Saman asetuksen piirissä ovat myös esimerkiksi Kansainvälisen jalkapalloliiton järjestämien miesten jalkapallon maailmanmestaruusloppukilpailujen avaus-, puolivälierä-, välierä- ja loppuottelut sekä Suomen maajoukkueen ottelut, Kansainvälisen jääkiekkoliiton järjestämät miesten jääkiekon MM-kisat, Kansainvälisen hiihtoliiton pohjoismaisten hiihtolajien MM-kisat ja Kansainvälisen yleisurheiluliiton yleisurheilun aikuisten arvokilpailut. Vaikka maksukanavat ja urheilulähetysten kaupallistuminen ovat lisääntyneet huomattavasti myös Suomessa, suomalaisilla on yhä mahdollisuus seurata kattavasti suuria kilpailuja ilman lisämaksua. Tämä ei voi olla vaikuttamatta suomalaisten tapaan kuluttaa urheilua ja urheilujournalismia.

Urheilun järjestäytyminen ja urheilujournalismi vakiinnuttivat Suomessa asemansa samoihin aikoihin 1920- ja 1930-luvuilla. Urheilusta ja sen sankareista tuli osa nuoren valtion identiteettityötä. Olympialaisissa urheilijat esiintyvät kansallisvaltion lipun alla. Yksikään jääkiekkoilija ei pelaa työnantajansa paidassa, eikä yksikään keihäänheittäjä kilpaile sponsorinsa tai

seuransa väreissä. Kisojen avajaisissa joukkueet marssivat olympiastadionille lipunkantajansa perässä.

Oma aineistoni edustaa määrällisesti ja ajallisesti tiukasti rajattua otosta olympiauutisoinnista. Uskallan silti sen perusteella esittää, että historia ja suomalaisen urheilun kansallinen tarina olivat siinä läsnä. Näin oli etenkin keihäänheittoa ja painia käsittelevien juttujen kohdalla, kuten olen luvussa 8 esittänyt. Yhden urheilijan epäonnistuminen ja onnistuminen ovat osa vuosikymmenten kertomusta, joka pitää yllä uskoa kansakunnasta, jonka loivat raavaat, periksi antamattomat miehet. Miehet, jotka puhuvat suoraan, eivätkä selittele.

Läpikaupallistuneen huippu-urheilun aikakaudella puhe kansasta ja sen tarinasta tuntuivat monin paikoin suorastaan naivilta. Kansainvälinen olympiakomitea tekee olympiakisoilla miljardien bisnestä vetoamalla urheilua seuraavien ihmisten tunteisiin ja tarpeeseen kuulua itseään suurempaan ryhmään. Tunne on ehdottomasti urheilubisneksen keskeinen moottori. Se näkyi omassa aineistoissani kisoja käsittelevissä jutuissa tarpeena tulkita urheilijan tuntemuksia, arvioida tunteiden aitoutta. Yhtä lailla se oli läsnä odotuksia ja jännitystä nostatettaessa, tappion hetkellä.

9.4 Mihin suuntaa urheilujournalismi on matkalla?

Jos aloittaisin tämän pro gradu -tutkimuksen tekemisen keväällä 2019, minun ei olisi mieltä tarkastella urheilujournalismia tutkimalla yksin paperilehdissä julkaistuja artikkeleita. Ne ovat vain yksi osa toimitusten tuottamaa journalismia. Perinteinen ero lehtien, television ja radion välillä on murtunut, vaikka kullakin on yhä oma roolinsa. Kilpailu lukijoiden huomiosta käydään verkossa. Sen sijaan onnistuminen ja epäonnistuminen ovat yhä vahvasti urheilun keskiössä. Yksi voittaa, toinen häviää. Sankareille on yhä tilausta, kuten hiihtäjä Iivo Niskasen 50 kilometrin voitto Pyeongchangin vuoden 2018 olympialaduilla osoittaa.

Suurin muutos on tapahtunut toimitusten arjessa, jossa julkaisurytmistä on tullut jatkuva ja suhde yleisöön muuttunut aiempaa suoremaksi. Eri toimituksissa tämä muutos näkyy eri tavalla. Osa julkaisee verkossa juttujaan kovan maksumuurin taakse, osa tarjoaa yhä kaiken ”ilmaiseksi”, osalla on käytössään erilaisia sekamuotoja. Lisäksi perinteiset sanomalehtitoimitukset tuottavat entistä enemmän liikkuvaa kuvaa, käyttävät hyväkseen ääntä ja muita digitaalisen julkaisemisen mahdollisuuksia. Sosiaalisen mediasta on tullut yksi liikenteen lähde, jonka algoritmeja toimitukset yrittävät parhaansa mukaan käyttää hyväkseen. Lukijan kannalta verkko tarjoaa aiempaa

helpomman väylän kansainvälisen sisällön äärelle. Maksukanavista ja niiden studiolähetysistä on tullut kiinteä osa urheilun kuluttamista.

Suurten urheilutapahtumien kohdalla nationalismi ja taloudellisen voiton maksimointi ovat nostaneet voimakkaasti päätään. Venäjän 2010-luvun valtiojohtoinen doping ja suurkisahankkeet ovat osa kansallista ohjelmaa ja presidentti Vladimir Putinin hallintoa. Korruptio ja ihmisoikeuksien polkeminen, heikko työturvallisuus leimaavat Qatarin jalkapallon ja yleisurheilun 2020-luvun MM-kisahankkeita. Rio de Janeiron vuoden 2016 olympiakisojen jäljiltä ovat jäljellä vain rapistuneet kulissit.

Urheilujournalismin on aika uudistua. Onnekseni voin todeta, että tästä uudistumisesta näkyy jo merkkejä tätä kirjoittaessani keväällä 2019.

Liite

Juttuluettelo

Satu Mäkelä-Nummela, trap-ammunta

Ennen kilpailusuoritusta

31.7.2012	IL	Suomen metsistä Lontoon radoille	Olympiavoittaja Satu-Mäkelä Nummela viihtyy kuumissa paikoissa	
31.7.2012	IS	Satu meni Lontooseen	Ammunta: Pekingin olympiavoittaja Satu Mäkelä-Nummela sanoo, ettei ota Lontoossa paineita. Häntä on helppo uskoa.	
1.8.2012	IL	Kestääkö nuppi?	–Ammunnassa 70 prosenttia on päästä kiinni, huokaa Satu Mäkelä-Nummela	
3.8.2012	KS	Sienestäjä aina valmiina	Ammunta: Mäkelä-Nummela ei tingi ainakaan rempseydestään	
3.8.2012	HS	Olympiatoivo ja -turisti	Satu Mäkelä-Nummela on kultamitalitoivo. Miika Antti-Roiko ei edes tiedä, miksi pääsi olympiakisoihin.	
3.8.2012	Kaleva	Tuntuvatko paineet, Satu-Mäkelä Nummela?		
3.8.2012	IS	Herukat on jo poimittu	Ammunta: Satu Mäkelä-Nummela kotipuutarha on kunnossa, entä sihti?	
3.8.2012	AL	Kullan saa uusia	Ammunta: Satu Mäkelä-Nummela on samassa tilanteessa kuin Pertti Karppinen Moskovassa 1980.	

Kilpailusuorituksen jälkeen

5.8.2012	AL	Kulta haihtui savuna ilmaan	Ammunta: Vastustajat ajoivat neljässä vuodessa Satu Mäkelä-Nummela ohi	
5.8.2012	AL	Kolme syytä, miksi mitali karkasi Mäkelä-Nummelalta		Kolme pointtia -kainalo (teemat: tulostaso, päivän kunto ja olosuhteet)
5.8.2012	Kaleva	Mestarin rankka päivä	Sadetta, paistetta, osumia, karanneita kiekkoja – ja hermoja raastava uusinta. Kaleva seurasi trapin	

			olympiavoittajan Satu Mäkelä-Nummelan lauantaita toiveikkaasta alusta dramaattiseen loppuun.	
5.8.2012	Kaleva	”Kouluarvosanaksi annan kisasta yhdeksän”		Kainalo
5.8.2012	HS	Finaali ja housut jäivät	Satu Mäkelä-Nummela oli seitsemäs ja karsiutui mahdollisimman niukasti loppukilpailusta.	
5.8.2012	HS	Filmimaisemissa		Kolumni
5.8.2012	KS	Mitalimarja jäi poimimatta	Ammunta: Satu Mäkelä-Nummela putosi uusinnassa ulos finaalista.	

Rami Hietaniemi, paini

Ennen kilpailusuoritusta

25.7.2012	IL	Raksajätjän kova tie	Rami Hietaniemen olympiaunelma on vaatinut raskaita uhrauksia	
25.7.2012	IL	Pohjalainen pyydystäjä		Kainalo
3.8.2012	IS	Huono menestys harmittaa		
4.8.2012	IL	Mitalitoivo	Painija Rami Hietaniemi oli lapsena melkoinen keppostelija	
4.8.2012	IL	Mitaleja, perkele!		Kooste kuudesta suomalaisurheilijasta, joilta lehti yhä odottaa mitaleja (mukana Rami Hietaniemi ja Satu Mäkelä-Nummela)
5.8.2012	AL	Painijat pysyvät ovien takana		
6.8.2012	KS	Suomalaisille ranskalaisvastustajat		
6.8.2012	Kaleva (STT)	Hietaniemi tavoittelee täydellisyyttä	Suomalaispainijoiden pitkään odottama olympiaurakka alkaa maanantaiaamuna.	
6.8.2012	Kaleva (STT)	Painin pitkät perinteet velvoittavat menestymään		Kainalo
6.8.2012	KS (STT)	Hietaniemi lataa tänään molskille kaiken	Paini: MM-pronssimitalisti tietää, ettei olympiamitali ole mikään mahdottomuus	

6.8.2012	IS	Se on tasan 60 kg!		Suomen molempia olympiapainijoita käsittelevä juttu
6.8.2012	IS	Leivokset sisään		Kommentti

Kilpailusuorituksen jälkeen

7.8.2012	AL	Painijainen!	Paini: Suomalaiset häädettiin puolessa tunnissa olympiamolskilta	
7.8.2012	AL	”Kova työ on jäänyt pois”		Kolme pointtia kainalo (teemat: harjoittelukulttuuri, talous ja juniorityö)
7.8.2012	IL	Romahdus	Painijoistakaan ei ollut avaamaan mitalitiliä. Molemmat painijat heitettiin puolessa tunnissa ulos olympiamolskilta.	
7.8.2012	IL	”Onhan tämä pettymys”		Kainalo
7.8.2012	IL	Polvesta kuului kirkas paukaus		Kainalo
7.8.2012	IL	Salomäki vaatii rohkeutta		Kainalo
7.8.2012	IS	Puolen tunnin painijainen	Paini: Suomen saldo kaksista olympialaisista: kolme ottelua, kolme tappiota	
7.8.2012	IS	Ei eurovaluuttaa		Kommentti
7.8.2012	KS	Paukaus ja pettymys	Paini: ”Tästä esityksestä en ansaitse edes Suzuki PV 50:tä”, Rami Hietaniemi kuittasi.	
7.8.2012	KS	”Olympialaisiin pääsykin on jo kova juttu”	Kisakatsomo: Ramin ensimmäistä olympiakoitosta jännitettiin niin Perhossa kuin paikan päällä Lontoossa.	Kainalo
7.8.2012	KS	Älkää lähettäkö minua enää tänne		Kommentti
7.8.2012	Kaleva	Hätähuuto kuului kauas	Suomen painijoiden olympiaurakka oli ohi puolessa tunnissa.	
7.8.2012	Kaleva	Miltä meininki näytti, ministeri Arhinmäki?		Kysymys-vastaus-kainalo
7.8.2012	HS	Kirjailijan ranskalainen visiitti	Molemmat painijat putosivat vartissa. Ala-	Otsikko viittaa Suomen toiseen

			Huikku teki kirjaa, kun kutsu Lontooseen kävi	painijaan Jarkko Ala-Huikkuun
--	--	--	---	-------------------------------

Jenni Mikkonen, melonta

Ennen kilpailusuoritusta

Päivämäärä	Lehti	Otsikko	Alaotsikko	Erityistä
6.8.2012	IL	47 leukaa ja 100 kiloa penkistä	Melonnan olympiatoivolla Jenni Mikkosella on älyttömästi voimaa	
6.8.2012	KS	Mitalisaumoja löytyy vielä	Suomalaiset: Purjehdus, keihäänheitto, melonta tai taekwondo voivat vielä pelastaa kisat	
7.8.2012	Kaleva (STT)	Voimaa ja vauhtia	Suomalaismelojat hakevat voimaa ja maksimivauhtia suorituksiinsa	
9.8.2012	AL	Kävelevä varoituskolmio nostaa penkistä 100 kiloa	Melonta: Jenni Mikkosen on ladattava paukut kolmeen ensimmäiseen vetoon	
10.8.2012	IS	200 metriä täysillä	Melonta: Jenni Mikkosen kolme vuotta odottama päivä on tänään. Nyt on aika panna kaikki peliin.	

Kilpailusuorituksen jälkeen

11.8.2012	KS	Jenni Mikkonen jäi telineisiin	Melonta: Suomalaisen vauhti riitti suureksi pettymykseksi vain B-finaaliin 200 metrillä.	
11.8.2012	KS	KISS		kommentti
11.8.2012	IL	Iso itku yksinäisyydessä	–Välillä olen itkenyt onnestakin, vaikeroi mitaliunelmansa menettänyt Jenni Mikkonen.	
11.8.2012	IL	Suomen suurimmat pettymykset		kooste viidestä epäonnistuneesta suomalaisesta, joista yksi Jenni Mikkonen (mukana myös Rami Hietaniemi ja Sari Multala)
11.8.2012	AL	Lohduton nainen laiturilla	Melonta: Jenni Mikkosen unelma lipui pois, tänään edessä on B-finaali	

12.8.2012	KS (STT)	Jenni Mikkonen sai lohtua voittamalla B-finaalin		
12.8.2018	HS (STT)	Yhdeksänneksi sijoittunut Mikkonen aloittaa työhaun		
12.8.2012	AL (STT)	Jenni Mikkonen koki olevansa väärässä seurassa		

Sari Multala, purjehdus

Ennen kilpailusuoritusta

25.7.2012	KS	Hirveä hauis helpottaa hommaa	Suomen suurin mitalitoivo Sari Multala tietää, että menestys vaatii rajun lihaskunnon ja taidon säädellä omaa painoa.	
28.7.2012	HS	Suomalaiset purjehtijat hyvällä tuulella	Sadevaatetus auringonpaisteessa todisti, että kaikkeen on varauduttu	Juttu käsittelee koko purjehdusjoukkuetta
28.7.2012	Kaleva	Kohti uran auringonlaskua	Sari Multala, Tero Pitkämäki ja Hanna-Maria Seppälä ovat vastanneet 2000-luvun suomalaisen huippu-urheilun suurista voitoista. Lontoosta heitä kannattaa seurata tarkasti. Multala lopettaa olympiaregatan jälkeen uransa – huipulla. Seppälä on sieltä jo pudonnut.	Juttu käsittelee Multalan lisäksi Tero Pitkämäkeä ja Hanna-Maria Seppälää
28.7.2012	IL	Kokkaava Volvo-kuski	Mystisessä Sari Multalassa on monta puolta	
28.7.2012	IL	”Tukku kovia tyttöjä”		Kysymys-vastaus-juttu kainalona
28.7.2012	AL	Sydvesti sopii joka säähän		Kolumni, joka käsittelee koko purjehdusjoukkuetta
28.7.2012	IS	Revanssin aika!	Olympialaiset: Sari Multalan valmentaja ei ole unohtanut neljän vuoden takaisia katkeria tapahtumia.	
28.7.2012	IS	Turpaanveto lähellä	Juuri mikään ei rassaa parisuhdetta niin kuin olympiaregatta samassa veneessä.	Kolumni, joka käsittelee koko purjehdusjoukkuetta
28.7.2012	HS	Viimeinen arvokisa-ateria	Sari Multala kokkasi HS:lle Weymouthissa	

30.7.2012	IL	Kestääkö selkä?	Kultatoivo Sari Multala aloittaa tänään urakkansa – mutta ei ilman kipuja.	
-----------	----	-----------------	--	--

Kilpailusuorituksen aikana
(olympiaregatassa on kymmenen starttia plus mitalilähtö)

31.7.2012	Kaleva	Ylhäällä aallonharjalla	Sari Multalan viimeinen olympiamitalijahti alkoi Weymouthin vesillä lupaavasti.	
31.7.2012	Kaleva	Herrasmies muuttuu mulkuksi		Kolumni, joka käsittelee koko purjehdusjoukkuetta
31.7.2012	HS	Sari Multala väijyy mitalivauhdissa	Nirkko ryhdistäytyi ja 49er-kaksikolla vastoinkäymisiä	
31.7.2012	KS (STT)	Multala neljäntenä avauspäivän jälkeen		
31.7.2012	IL	”Selästä on turha jutella”		
31.7.2012	IS	Sari Multalalla kulkee kovaa	Purjehdus: Tulisiko uran ensimmäinen olympiamitali vihdoin? Avauspäivän jälkeen kaikki näyttää hyvältä.	
31.7.2012	AL	Reipas tuuli patisti Laser-naiset töihin		
31.7.2012	KS	Miltähän purjehdusmitali maistuisi sisäsuomalaiselle?		Kolumni, joka käsittelee koko purjehdusjoukkuetta
1.8.2012	AL	Multalan vastustaja on lyömättömässä kunnossa		
2.8.2012	IL	Sietämätöntä!	Tuttu olympiakirous iski: Sari Multala ei taaskaan voita mitalia.	
2.8.2012	IS	Mitali karkasi Multalta		
2.8.2012	AL	Väärässä paikassa	Purjehdus: Sari Multalan upeasta palkintosarjasta jää aina puuttumaan yksi: olympiamitali.	
2.8.2012	KS (STT)	Multala valitsi reitin väärin, Petäjä mitalitaistossa		

Kilpailusuorituksen jälkeen

7.8.2012	AL	Aina poiju Suomen laiturissa		Kolumni
7.8.2012	HS	Multala pääsi rantaan kuivin jaloin	Juhlatempaus lopettavan purjehtijan kunniaksi.	
7.8.2012	IL	Vastenmieliset jäähyväiset		
7.8.2012	IS	Mistä maisterille töitä?	Sari Multalan komea ura päättyi pettymykseen. Nyt alkaa työnhaku.	
7.8.2012	KS	Parhaan ura on paketissa	Sari Multala: Purjehduksen keulakuva otti viimeisestä kisastaan seitsemännen sijan.	
8.8.2012	Kaleva	Soihtu siirtyi uusiin käsiin		Kolumni

Tero Pitkämäki, keihäänheitto

Ennen karsintakilpailun alkua

6.8.2012	KS (STT)	Pitkämäki aikoo palata Suomeen mitali kaulassa	Keihäänheitto: Viimeisten viikkojen treenit ovat vieneet kuntoa eteenpäin	
7.8.2012	AL	Katset kääntyvät keihääseen	Pitkämäki: ”Tavoitteenani on mitali. Ei tänne ole lähdetty leikkimään”	Juttu käsittelee myös Antti Rinteen ja Ari Mannion menetysodotuksia
7.8.2012	IS	Mitali mielessä	Yleisurheilu: Tero Pitkämäki janoaa menestystä. Hän ei ole tullut Lontooseen leikkimään	
7.8.2012	IL	Oho, mitalipuhetta!	Tero Pitkämäki on tullut Lontoon olympiakisoihin vain menestymään	
7.8.2012	IL	Keihäällä kisoihin		kommentti
8.8.2012	KS	Pitkämäki lähellä hopeaa takanani, veikkaa Thorkildsen	Keihäänheitto: Olympiatoivon puolustaja ei ole heittänyt kilpaa sitten Helsingin EM-kisojen.	
8.8.2012	AL	Keihäänheitto levisi Ilmpivaarasta maailmalle	Muutos: Suomalaisten haastajat löytyvät nyt kaikkialta maailmasta	Juttu käsittelee laajasti mukana olevia kilpailijoita
8.8.2012	HS	Salaperäinen Pitkämäki vedenjakajalla	Heitot ovat huippuvuosista lyhentyneet, mutta Lontoossa on silti vain yksi tavoite: mitali.	
8.8.2012	Kaleva (STT)	Heittopaikan erikoisuus ei kiusaa	Pitkämäen yhteistyö Zeleznyn kanssa jatkumassa	

8.8.2012	IL	Tänään lentää!	Suomen keihäskolmikko joutui Iltalehden piinapenkkiin.	Juttu käsittelee myös Antti Rinteen ja Ari Mannion menetysodotuksia
8.8.2012	IS	Aki antaa esimerkkiä	Yleisurheilu: Antti Ruuskasta valmentava Aki Parviainen ei jäänyt koskaan karsintaan.	Juttu käsittelee myös Antti Rinteen ja Ari Mannion menetysodotuksia

Karsintakilpailun jälkeen ja ennen finaalia

9.8.2012	IL	85, kiitos!	Keihäsmitali on suomalaistrion näpeissä, jos lauantaina lentää kasiviton.	Juttu käsittelee myös Antti Rinteen ja Ari Mannion menetysodotuksia
9.8.2012	IL	Kiirastulessa	Tero Pitkämäki kesti hurjat paineet viimeisessä karsintaheitossaan.	
9.8.2012	IS	7-7-7		Suomalaiset keihäsmitalistit listattuna osana otsikkoa 7-7-7
9.8.2012	IS	Kolmen keikka	Yleisurheilu: Keihäänheiton karsinta muistutti saksalaista rikossarjaa.	
10.8.2012	IS	Näin keihäsmitali tulee	Yleisurheilu: Lajivalmentaja Kari Ihalainen sanoo, että mitali vaatii Suomen keihästriolta vain pienten virheiden korjaamista	Juttu käsittelee myös Antti Rinteen ja Ari Mannion menetysodotuksia
10.8.2012	IS	”Hannulta oli pettää pumppu”	Yleisurheilu: Tero Pitkämäki ja Niina Kelo rentoutuivat kisakylässä päiväkävelyllä trillerin jälkeen	
10.8.2012	IL	Kahvia ja kortinpeluuta	Suomen keihäsmiesten valmistautuminen lauantain finaaliin eroavat selvästi toisistaan	Juttu käsittelee myös Antti Rinteen ja Ari Mannion menetysodotuksia
10.8.2012	Kaleva	Miten keihäessä käy, Kari Ihalainen?		
10.8.2012	KS	Mitalit ovat vielä jakamatta		Näkökulma
10.8.2012	AL	Herkulliset asetelmat		Kolumni
10.8.2012	AL	Ylimääräinen vapaa sotkee keihäspakkaa?		
10.8.2012	HS	Tero Pitkämäki antoi oivan työnäytteen	Suomi sai ainoana maana kolme edustajaa keihäänheiton lauantaiseen finaaliin	

10.8.2012	Kaleva	Ei tuuria vaan täyttä timanttia		Kolumni
11.8.2012	AL	Menestyksen avain korvien välissä	Keihäs: Kovahermoinen Andreas Thorkildsen tavoittelee tänään jo kolmatta olympiakultaa.	
11.8.2012	AL	Pettääkö Veselyn pää?		Vänkääjät-kommentti
11.8.2012	AL	Oodi keihäälle	Kansanperinne: Olympiavoittaja Pauli Nevala saneli kirjeen suomalaisten menestyslajin kunniaksi	Vuoden 1964 onnentoivotuskirje Lontoon heittäjille
11.8.2012	Kaleva	Kuusi kultaista keihäsmiestä	Suomen keihäskolmikkoa velvoittavat lauantai-illan finaalissa kunniakkaat perinteet. Olympiakultaan suomalainen keihässankari on yltänyt seitsemän kertaa, sillä Jonni Myrrä räjäytti pankin kahdesti.	Juttu esittelee suomalaiset keihäänheiton olympiavoittajat
11.8.2012	Kaleva	Yksi tunti muutti kaiken	Hannu Kangas: Tero mietti kesäkuun vaikeina hetkinä jo kauden lopettamista	
11.8.2012	Kaleva	Kuka vie keihäskullan, Aki Parviainen?		Hyllyjuttu
11.8.2012	HS	Suosikki, musta hevonen ja suomalaiset	HS arvioi keihäänheiton finalistit heittojärjestyksessä. Kisa alkaa klo 21.20.	
11.8.2012	IS	Tapsan tahtiin, pojat!	Yleisurheilu: Onko Suomen kolmikosta toistamaan Tapio Rautavaaran temppu vuodelta 1948?	Juttu käsittelee myös Antti Rinteen ja Ari Mannion menetysodotuksia
11.8.2012	IL	Super Saturday	Suomen ykkösketjun mitalitoivojen pitää lauantaina pelastaa Lontoon kisat.	Juttu käsittelee päivän suomalaisurheilijat, joilta odotetaan menestystä
11.8.2012	IL	Nyt jysähtää!	Keihäsfinaalin juoni: Suomen kova kolmikko vastaan muu maailma.	
11.8.2012	IL	Terolla tukijoukot kunnossa	Oma kulta Niina Kelo kannustaa keihästähteä Lontoossa.	
11.8.2012	IL	Huikkea mitalisauma		Kommentti

Finaalin jälkeen

12.8.2012	AL	Kukapa olisi uskonut!	Keihäs: 19-vuotias Keshorn Walcott tuuletti olympiavoittoa, Antti Ruuskanen pronssia.	
12.8.2012	Kaleva	Superyllätysten keihäsilta	19-vuotias Trinidad ja Tobagon Keshorn Walcott olympiavoittoon, Antti Ruuskaselle pronssi.	
12.8.2012	KS	Tulihan se keihäsmitali	Keihäänheitto: Antti Ruuskanen repäisi pronssipaukun. Kultakaaren rävytti jymy-yllättäjä Trinidad Ja Tobagosta.	
13.8.2012	IL	Pitkämäki allapäin		
13.8.2012	IS	Kovalla prosentilla	Olo oli kuin kolme ottelupalloa tuhlanneella Wimbledon-finaalin häviäjällä	Kolumni

Lähteet

- Alasuutari, Pertti (1993) Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos 1999. Vastapaino: Tampere.
- Arponen, Antti O. (1998) Tunnettuja urheilutoimittajia. Teoksessa Anssi Halmesvirta ja Heikki Roiko-Jokela (toim.) Urheilu, historia ja julkisuus. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1998. Jyväskylä: Atena kustannus Oy, 55–78.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1996) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino: Tampere.
- Eskola, Jari (2001) Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus, 133-158.
- Bourdieu, Pierre (1999) Televisiosta. Helsinki: Otava.
- Boyle, Raymond (2006) Sport Journalism. Context and Issues. Sage Publications: Lontoo.
- Boyle, Raymond & Haynes, Richard (2009) Power Play: Sport, the Media and Popular Culture, 2nd ed. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Christians, Clifford G. & Glasser, Theodore L. & McQuail, Denis & Nordenstreng, Kaarle & White, Robert A. Normative Theories of the Media: Journalism in Democratic Societies. University of Illinois Press.
- Dayan, Daniel & Katz, Elihu (1992) Media Events. Harvard University Press: Cambridge.
- Dunning, Eric (2010) Sport Matters. Sociological Studies of Sport, Violence and Civilization. Routledge: Lontoo.
- Eco, Umberto (1985) Matka arkipäivän epätodellisuuteen. WSOY: Helsinki
- Garrison (1985) Sports Reporting. Iowa State pr: Ames.
- Harvey, Adrian (2004) The Beginnings of a Commercial Sporting Culture in Britain, 1793–1850. Ashgate: England.
- Heinilä, Kalevi (1987) Urheilija ja julkisuus. Liikunta ja tiede 24, 3/1987, 128–129.
- Heinilä, Kalevi (1998) Sport in Social Context by Kalevi Heinilä. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä.
- Heinilä, Kalevi & Wuolio, Jukka (toim.) Huippu-urheilu ja yhteiskunta. Jyväskylä: Jyväskylän kesä r.y, 143–146.
- Hemánus, Pertti (1973) Urheilu tiedotusvälineissä: viihdyttäjä ja vaikuttaja. Teoksessa Heinilä, Kalevi & Wuolio, Jukka (toim.) Huippu-urheilu ja yhteiskunta. Jyväskylä: Jyväskylän kesä ry.

Hemánus, Pertti (1983) Urheilujournalismi ja huippu-urheilu: Heijastussuhde vai symbiosi? Teoksessa Vuolle Pauli (toim.) Liikuntaviestintä. Jyväskylän yliopisto. Opetusmonisteita n:o 9, 40–53.

Herkman, Juha (2005) Audiovisuaalinen mediakulttuuri. Kustannusosakeyhtiö Vastapaino: Tampere.

Historian ensimmäinen Elmo-lehti on ilmestynyt. 7.9.2017. <https://www.elmo-lehti.fi/historian-ensimmainen-elmo-ilmestynyt/>

Horne, John & Manzenreiter, Wolfram (2006): An introduction to the sociology of sports mega-events. Teoksessa John Horne & Wolfram Manzenreiter (toim.) Sports Mega-events: Social

Houlihan, Barrie (2010) Sport and Policy: Issues and Analysis. Elsevier: Oxford.

Huhtamäki (1983), Martti. Urheilun asema sanomalehdissä nyt ja tulevaisuudessa. Teoksessa Jyväskylän yliopisto; Liikuntaviestintä. Pauli Vuolle (toim.) Liikuntasuunnittelun laitos. Opetusmonisteita n:o 9, 92–100

Itkonen Hannu, Ilmanen Kalervo, Matilainen Pertti, Jaskari Liina (2008): Media urheilun tulkkina ja tekijänä. Tutkimuksia 1/2008. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, liikuntatieteiden laitos.

Juntunen, Laura ja Väliverronen, Esa (2009) Intiimin politiikka ja skandaalin yhteiskunnallinen merkitys. Teoksessa: Väliverronen, Esa (toim.) Journalismi murroksessa. Gaudeamus: Helsinki.

Jyrkiäinen, Jyrki (2008) Journalistit muuttuvassa mediassa. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Julkaisuja. Sarja B50/2008.

Kantola, Anu & Mörä, Tuomo (1998) Journalismia! Journalismia? WSOY: Helsinki.

Kantola, Anu (2011) Hetken hallitsijat: Julkinen elämä notkeassa yhteiskunnassa. Gaudeamus: Helsinki.

Karvonen, Erkki (1997) Imagologia. Imagon teorioiden esittelyä, analyysiä, kritiikkiä. Tiedotusopin väitöskirjatutkimus. Tampereen yliopisto.

Keränen, Esko (1984) Muuttuva työnkuva. Toimitustyön differentioitumiskehitys Suomen sanomalehdistössä. Suomen sanomalehdistön historia –projektin julkaisuja n: o 24. Helsinki 1984.

Ketonen, Petra. Nurmio, Satu (2017). Ylen uutistoiminnan johtajaksi on nimetty Aamulehden päätoimittaja Jouko Jokinen – Video: ”Yle on riippumaton”. Yle 20.9.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-9841338>

Kilpailumanipulaatio (2017). Suomen urheilun eettisen komitean SUEK ry:n kotisivut. <https://www.suek.fi/suek>

Kinnunen, Taina (2003) Kansakunnan satureita ja ihannevartaloita – television urheilu-uutisten miesruumiin representaatiot. Lähikuva 16 (1), 16–29.

Koljonen, Kari (2000) Asiamiesten selostuksista ammattilaisten analyysihin. Helsingin Sanomien urheilujournalismi vuosina 1973–1998. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos. Julkaisuja, sarja A 95/2000. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Kunnas, Kasper (2012). Virtuaalikone ennusti: näin Suomen käy olympialaisissa. MTV3 Uutiset 9.7.2012. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/virtuaalikone-ennusti-nain-suomen-kay-olympialaisissa/3701130>

Lappalainen, Tuomo (2013). SK selvitti: Näin huippu-urheilun muutosryhmä törsäsi, kopioi ja petti lupauksensa. Suomen Kuvalehti. 12.4.2013 <https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/sk-selvitti-nain-huippu-urheilun-muutosryhma-torsasi-kopioi-ja-petti-lupauksensa/?shared=4568-5a9c3d75-999>

Luikku, Susanna (1998) Kaikki muuttuu paitsi urheilujournalismi. Liikunta ja tiede 3/1998, 30–31.

Maffesoli, Michell. The Time of The Tribes. Lontoo. Sage Publications.

Malinen, Tero (2011) Uudistuspyrkimyksiä resurssien rajoissa. Pro Gradu. Jyväskylän yliopisto.

McLaren, Richard H. (2016). The Independent Person 2nd Report. Wada. https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/mclaren_report_part_ii_2.pdf

McLuhan, Marshall (1964) Understanding Media: The Extensions of Man.

Miten Pyeongchangin talviolympialaiset näkyvät ja kuuluvat Ylen kanavilla? Yle 15.1.2018. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2018/01/15/miten-pyeongchangin-talviolympialaiset-nakyvat-ja-kuuluvat-ylen-kanavilla>

Nieminen, Hannu & Pentti, Mervi (2004) Median markkinoilla – Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen. Loki. Helsinki.

Perko, Touko (1991) Suomalainen urheilulehdistö. Teoksessa Päiviö Tommila (toim.) Suomen lehdistön historia 9. Aikakauslehdistön historia: erikoisaikakauslehdet. Kuopio: Kustannuskiila Oy, 217–261.

Price, John, Farrington, Neil & Hall, Lee (2012) Tweeting with the enemy? The impacts of new social media on sports journalism and the education of sports journalism students. Journalism Education, numero 1,1: sivut 9-20.

Pänkäläinen, Seppo (1991) Urheilujournalismin synty ja kehitys suomalaisessa päivälehdistössä ennen vuotta 1945. Kuningas jalkapallon julkisuustarina. Tiedotusopin lisensiaattitutkimus. Tampereen yliopisto 1991.

Pänkäläinen, Seppo (1997) Voisivatko lätkäkisat opettaa jotain urheilujournalismista? Journalisti 29.5.1997, 18.

Pänkäläinen, Seppo (1998) Suomalainen urheilujournalismi. Liikuntatieteellisen seuran Impulssi XV. Liikuntatieteellinen seura. Helsinki.

Pänkäläinen, Seppo (1998) Urheilujournalismiko kritiikitöntä? Teoksessa Touko Perko & Raimo Salokangas (toim.) Kymmenen kysymystä journalismista. Jyväskylä: Atena kustannus Oy, 161–181.

Roche, Maurice (2006) Mega-events and Modernity revisited: Globalisation and the case of the Olympics, teoksessa Sports Mega-Events: Social Scientific Analyses of a Global Phenomenon (toim.) Orne, John & Manzenreiter, Wolfram. Sivut 27-40. Oxford: Blackwell.

Salokangas, Raimo (1987) Puoluepolitiikka ja uutisjournalismi muuttuvilla lehtimarkkinoilla. Teoksessa Päiviö Tommila (toim.) Suomen lehdistön historia 2. Kuopio: Kustannuskiila Oy, 167–433.

Salokangas, Raimo (1996) Aikansa oloinen. Yleisradion historian 1949–1996, 2. osa. Helsinki: WSOY Painolaitokset.

Salokangas, Raimo (1998) Epätyypillistä liiketoimintaa? Raha, aate ja palvelutehtävä sanomalehdistön historiassa. Teoksessa Perko, Touko & Salokangas, Raimo (toim.) Kymmenen kysymystä journalismista. Jyväskylä: Atena, 39–57.

Salomaa, Janne (2013) Kiire kirittää vuoden journalistia. Journalisti 5/2013. <http://journalistiliitto-fi.directo.fi/journalisti/lehti/2013/05/uutiset/kiire-kirittaa-vuoden-journalisti/>

Savela, Juha (1991) Urheilutoimittaja ja huippu-urheilun järjestelmä: lajiniilon pitkä tie analytytikoksi. Tiedotusopin pro gradu. Tampereen yliopisto.

Sears, Kyle (2011) Twitter's impact on sports journalism practice: Where a new medium meets an old art. Communication. Georgia State University. Atlanta.

Schultz, Brad & Sheffer, Mary Lou (2010) An Exploratory Study of How Twitter Is Affecting Sports Journalism. International Journal of Sport Communication. Numero 3, sivut 226–239.

Smith, Garry J. & Blackman Cynthia (1979) Sport in the mass media. CAHPER Sociology of Sport Monograph Series. Ottawa: CAHPER.

Suomella pieni olympiajoukkue – mutta kovat tavoitteet. Ilta-Sanomat 5.7.2012. <https://www.is.fi/muutlajit/art-2000000519755.html>

Suomen olympiapomo: Näistä lajeista voi odottaa mitalia. MTV3 Uutiset 23.7.2012. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/suomen-olympiapomo-naista-lajeista-voi-odottaa-mitalia/3693894#gs.lcr505>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi: Vantaa.

Pusa, Ari (2017). Tutkijat: Tulosmanipulaatio on jo uhka joillekin urheilulajeille. Helsingin Sanomat. 21.3.2017. <https://www.hs.fi/urheilu/art-2000005135129.html>

Pöntinen, Sami (2012). Tapio Korjus: Suomen olympiatavoitteet liian vaatimattomia. Yle 24.7.2012. <https://yle.fi/uutiset/3-6227614>

Rahkola, Nina (2012). Suomalaisten usko arvokisamitaleihin katkolla – menestyminen samantekevää. MTV3 Uutiset 9.7.2012. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/suomalaisten-usko-arvokisamitaleihin-katkolla-menestyminen-samantekevaa/1875700>

Rowe, David (1992) Models of Sport Writing. Journalism and Popular Culture. Dahlgren, Peter & Sparks, Colin (toim.). Sage: Lontoo.

Rowe, David (2004) Sport, Culture and the Media: The Unruly Trinity, 2nd edition. Issues in Cultural and Media Studies. Buckingham: Open University Press.

Ukkonen, Mirka (2012). Purjehdus, ammunta ja paini Suomen mitalitoivoja. Yle 6.7.2012. <https://yle.fi/uutiset/3-6208375>

Uusitupa, Ismo (2017). Sanoma ostaa A-lehdiltä Urheilulehden, joka sulautuu Urheilusanomiin – Urheilumedian nimi on vielä haussa. Helsingin Sanomat. 22.5.2017. <https://www.hs.fi/urheilu/art-2000005221465.html>

Virtapohja, Kalle (1998) Sankareiden salaisuudet. Journalistinen draama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä. Jyväskylä: Atena kustannus Oy.

Virtapohja, Kalle (1999) Mediaurheilun rotaatiomalli urheiluskandaalien selittäjänä. Teoksessa Karvala, Samu (toim.) Urheilujournalismista talousjournalismia? Jyväskylän yliopisto, Mediainstituutin katsauksia 2/1999, 5–21.

Vuolle, Pauli (1983) Liikunnan joukkotiedotus maamme liikuntaviestinnän kentässä. Teoksessa Vuolle Pauli (toim.) Liikuntaviestintä. Jyväskylän yliopisto. Opetusmonisteita n:o 9, 1–26

Vuorinen, Sanna (2007) Kohti koko kansan urheilujournalismia. Sanomalehtien urheilutoimitusten esimiehet urheilujournalismin kehittäjinä. Tiedotusopin pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos

Wiio, Osmo A. (1987) Urheilun asema joukkoviestinnässä. Teoksessa Pyykkönen Teijo (toim.) Urheilun kansallinen merkitys. Liikuntatieteellisen seuran moniste n:o 10.